

శ్రీరస్తు.

See

శ్రీమతోదండ రామాయనము.

శ్రీమజ్జగత్పాణతనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితాసంకలితుండగు
మద్దులపల్లి-గురుబ్రహ్మశర్మచే రచియింపబడిన

శ్రీకౌండవీటిచరిత్రము.

పద్యకావ్యము.

ఇది

పుణ్యపురుషకదంబ సహాయముచే

చెన్నపట్టణము

ఆనంద ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపించి

ప్రచురింపబడియె.

1907.

మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మ, గ్రంథకర్త.

Ananda Press, Madras.

శ్రీరస్తు.

అవతారిక.

అఖండ మహిమండల మండనాయమానంబగు హిందూభూమం
డలము బహుకాలమునుండి భగవదంశసంభూతులగు వెక్కుమంది నృప
తల్లజులచేఁ బాలింపఁబడుచున్నది. అట్టివారిలోఁ గలియుగాదివరకుఁ గల
రాజులనుగూర్చి పూర్వమున వేదవ్యాసుండుపురాణరూపకముగ వివరించి
యున్నాడు. అందు కాలనిర్ణయాదులు లేకున్ననవియెల్ల నెల్లటకు నిహ
పరసాధనోపాయములును నీతిభోదకములునై యున్నవి. తదుపరి గల రాజ
న్యుల వృత్తాంతముల నెవరును బ్రకటింపమి నవియెఱుంగ దు స్తరము.
అయిన నీకాలమున మహాఘనతజెందిన యాంగ్లేయప్రభువుల కృపాతి
శయమున రమారమి 1000 సంవత్సరములనుండి గల హిందూ భూపతుల
చరిత్రములు బయలుపడి ప్రసిద్ధి నొందియున్నవి. ఇది యెంతయు సంతసనీ
యము. అయినను మనదేశీయులకు చరిత్రాదులు వ్రాయునాచరము
బొత్తుగా లేనేలేదని నిరాకరించుటకు వలనుపడదు. ఎట్లనిన మనదేశము
నఁ గొన్నికొన్ని స్థలములందు దండికవితలు (దేశ చరిత్రములు)పూర్వులు
వ్రాసియుంచినట్లును అందుఁ గొన్నికొన్ని వివిధకారణములచే నశించుచు
న్నట్లును వినుచున్నారము. ఇట్లగుటకు కారణమేమన “శ్లో॥ పు స్తకంవనతా
వి త్తం పరహస్తంగతంగతం, అధవాపునరాయాతం జీర్ణంభ్రష్టచఖండశః.” అను
లోకప్రతీతిని మదినిడికొని మిగులభీతచేతస్కులై సంగతి సంతర్భములఁ గని
పెట్టకఁ దమకడఁగల పురాతనగ్రంథములఁ బరులకీయకను, భద్రపరుచు
నూహలేఱుంగకను ప్రచురించినచోఁ దమకడ గ్రంథములుండినపుడుండు
గౌరవము గ్రంథములులేకుండినఁ దగ్గగుననియును మొదలగు వెట్టితలం
పులచే మనవారిలోఁ గొందరు పూర్వనిర్ణీతములగు బహుగ్రంథములను
స్వేతపిపీలిక పావకాదుల కర్పించుచున్నారు. ఇది మిక్కిలి చింత్యముకా

డె. ఆంగ్లేయ ప్రచురిత చరిత్రాదులందు విస్తరించి యుత్తర హిందూస్తాన ప్రభువులనుదక్క దక్షిణహిందూస్తాన పాలకులఁగూర్చి చెప్పబడకుండుటచే మధ్యదేశులు దమపూర్వప్రభుచరిత్రలెఱుంగ నిచ్చగలిగి యాంగ్లేయ ప్రచురిత చరిత్రలకు మిక్కుటము తృప్తి నొందకుందురని తోచెడిని. ఇట్లుండ 1898 సం॥ ప్రాంతములందు గుంటూరు మండలములోని నర్సారావుపేటకు రాజకీయోద్యోగము(డిప్యూటీ కలెక్టరు)వహించియరుదెంచిన బ్ర-మ-రా-రా-శ్రీ జయంతిరామయ్య పంతులు (బి.ఏ.,బి.ఎల్.)గారి యనుకంపచే బ్రాచీనములై యంతరువులుపడి మూలలడాగియున్న చరిత్రములలో కొన్ని బయలుపడినవి. ఇందువలన మనకు మనదేశ ఘనత నెఱుంగ ననకాశముగలిగినది. ఇందులకు మనమెల్లరము కృతజ్ఞులమై యున్నారము. ఆకాలమున గుంటూరుజిల్లా వినుకొండతాలూకా తిమ్మాపురా గ్రహారపతులగు బ్ర-మ-రా-రా-శ్రీ భాస్కరుని సీతారామయ్యగోపాల రాయుడు గార్లవలన నొసంగబడిన యీకొండవీటిచరిత్రము “కొండవీటికై ఫియ్యతు” అనుపేర తెలుగువచనమున కాలనిర్ణయములతో వ్రాయబడియున్నది. దీనిని మేమెల్లరముగాంచి సంతసించితిమి. ఇది పద్యకావ్య రూపకముగనుండిన మేలని స్నేహితులుసెప్ప వినుకొండ నివాసియగు మద్దులపగి గురుబ్రహ్మ శర్మసుగమమగుశైలిని ననవసరవర్సన కల్పనాదులుచే పచనకావ్యగత చరిత్రము మాత్రము నాలుగాశ్వాములుగ ఈగంధకర్త శ్రమించి విస్తరముచదువకపోయినను బుద్ధికుశలతచేతను, సాంగత్యోపయోగముచేతను కొంతపాండిత్యమును సంపాదించి యీగంధమునువ్రాసెను. ఈయనసాహిత్యమునందుగాక సంగీతమునందును కొంతప్రవీణతఁబడసి స్వయముగాఁబాడనేర్చి ధ్రువైపాఖ్యానమును, గజేంద్రమోక్షణంబును యక్షగానరూపకముగ (హరికథకైలిని) వ్రాసినాడు. కావ్యదోషాదోషములఁగూర్చి విమర్శింతమన్నచో “కాలిదాసుమయూరాది కవులకైవఁగలవు తప్పులనంగనన్యులకులేవె” అని తాను సూర్యప్రకవిగారు శుడివినరీతి నెల్లరకును నేదియో యొకలోపమైన నుండకపోదు గాన నావిషయముకు కవులకువదలి యిక చరిత్రాంశమునకు

వత్తము. ఇందలికాల సంఖ్యలన్నియు శాలివాహన శకవత్సరములఁ దెలుపఁబడినవి. దీనికి 78 కలిపిన హూణశకవర్షము తెలియును. ఇందు ప్రథమాశ్వాసమున నీకొండవీడే విదర్భదేశ ముఖ్యపట్టణమగు కుండినమనియు నిందు భీమభూపాలుడును భీష్మకుడును ప్రభుత్వ మొనర్చిరనియు దమయంతికిని రుక్మిణికిని జన్మస్థానమనియు వ్రాయబడినది. ఇదిసంశయమునందవిషయమైయున్నది. ఎట్లనిన హైదరాబాదునకు నుత్తరమునగల బీడర్ దేశమే విదర్భయనియు దానికి ముఖ్యపట్టణము కుండినముగలదనియు “Madras Manual of the Administration” ను బట్టియు మఱికొన్ని నిదర్శనములనుబట్టియు కనుపట్టుచున్నది. ఈకొండవీడు త్రిలింగక్షేత్ర (ఆంధ్రమండలము) మధ్యనుండుటంచేసి యిది కుండినముకాదనుటకు నందియముండదు కాని యిది కుండినమని లోకప్రతీతిమాత్రము చిరకాలమునుండి వచ్చుచుండుటయేకాక పెక్కుదండకవిలెలలందును వ్రాసియున్నది. గ్రంథకర్త యీవిదర్భనముల కొప్పుకొనుచూ, దానుజేకొనిన మాతృకయందుండుటచే నిట్లువ్రాసితినిని చెప్పుచున్నాడు గాన నీవిషయమున నీకవి యాక్షేపణార్హుడుకాడని నాయభిప్రాయము. ఇది మనదేశమున ఒహుకాలము ప్రభుత్వసామ్రాజ్యమువడసి మిన్నయగు వన్నె కెక్కిన కొండవీటి చరిత్రమగుట వినవినదేశ్యులకు నుత్సాహకరముగాను నానందప్రదముగాను నుండకమానదు, కావున నెల్లరును స్వదేశ చరిత్రాభిమానమును వహించి మనకడనశింపుచున్న చరిత్రములను బయలుపఱపించి దేశాన్నత్యమును ప్రకటింపనియ్యకొని పూర్వల పరిశ్రమల నిర్ధారకములుగాకుండ చేయుదురని కోరుచున్నాను.

గురిజాల

1-10-1906.

ఇట్లు, నుజనవిధేయుడు,

గబ్బిట లక్ష్మీనరసింహం,

హెడ్ క్లర్కు,

పల్నాడు తాలూకా.

విషయసూచిక.

ప్రథమాశ్వాసము.

పుటసంఖ్య.

ఇష్టదేవతాప్రార్థన	...	...	...	1- 2
కవిస్తుతి	...	...	...	3- 4
కర్తృవంశావతారము	..	...	...	4-12

(పీఠిక)

శ్రుతగిరిపురవర్ణన	...	...	...	12
మవ్యంతములు	...	...	...	13

(కథాప్రారంభము)

ఇంద్రుడు నారదునితో కథాప్రస్తావన నేయుట	...	...	...	13-15
కుండినవర్ణన	...	...	...	15
కన్యకలపుష్కరణీవర్ణన...	...	...	..	} 18
జలక్రీడాభివర్ణన	...	..	...	
కుండినపురవర్ణన	...	...	...	19-21
భీమభూపాలునికథ	...	...	..	21-22
వసంతఋతువర్ణన	...	...	...	22-23
దమయంతీస్వయంవర వృత్తాంతము	...	...	...	23-24
దమయంతి నలునివరించుట	...	...	...	25
దమయంతి వివాహము	...	...	....	25-26
భీష్మకునికథ	...	...	...	26-27
రుక్మిణీదేవివర్ణన	...	...	...	28-30
రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుని మోహించుట	...	...	...	30-31
భీష్మకుడు రుక్మిణి వివాహమునకు యత్నించుట	...	...	...	32
చైద్యుడు పెండ్లికి తరలివచ్చుట	...	...	...	32-33

కృష్ణుడు చైత్యులద్రుంప కుండినమునకు వచ్చుట	...	33-35
కుక్తజీ శ్రీకృష్ణులపరిణయము	...	35-37
మాడకదళకమలబంధము	...	38
నాగబంధము	...	39
శైలబంధము	...	40
ద్వితీయాశ్వాసము.		
విశ్వంధరదేవునికథ	...	42
గణపతి దేవునిపృతాంతము	...	43-44
సూర్యగ్రహణవర్ణన	...	44-45
రాజా కృష్ణాస్నానమునకేగుట	...	45-46
మంత్ర ముద్రాదానముఁజేయుట	...	47-48
మంత్ర రాజ్యపాలనసేయుట	...	48
గోపరాజు రామన్న గారు కరిణీకములుద్ధరించుట	...	49-50
శాసనశ్లోకములు	...	50-51
రెడ్లవృత్తాంతము	...	52
అల్లారెడ్డికి ధనములభించుట	...	} 53-57
అల్లారెడ్డి రరాఘవస్వామిని స్తుతించుట	...	
స్వప్నమున రెడ్డికి స్వామిప్రత్యక్షమగుట	...	57-58
అల్లారెడ్డి కుండినదేశమునకుఁజేరుట	...	58-59
పోలయ వేమారెడ్డి పృతాంతము	...	60-61
అనపోత వేమారెడ్డి కథ	...	62
సిద్ధునికథ	...	62-63
సిద్ధుని గోపకుం డగ్నింద్రోయుట	...	63-64
గొల్లడు సువర్ణవిగ్రహమునుఁజూచుట	...	64
ప్రభువు సువర్ణవిగ్రహమునుగూర్చి విచారించుట	...	65-66
అనవేమారెడ్డికథ	...	66-68
కామగిరి వేమారెడ్డి పృతాంతము	...	68-69
పోమటి వేమారెడ్డికథ	...	70
శ్రీనాథుడు విద్యానగరమునకుఁజనుట	...	70-71

ప్రభువు గృహరాజుమేడ విషయమై సభికులనడుగుట	...	72
ప్రభువునకు శ్రీనాథుడు గృహరాజుమేడసంగతి చెప్పట	...	73
కొండవీటి గృహరాజుమేడ వృత్తాంతము	...	73-75
గృహరాజుమేడవర్ణనము	...	75-79
హార్కారులు రాయలకు కొండవీటిమేడ వృత్తాంతముఁ జెప్పట	...	80
రాచ వేమారెడ్డి చరిత్రము	...	81-82
ఆరుగురురెడ్ల కాలనిర్ణయము	...	82-83
తృతీయాశ్వాసము.		
లాంగూలగజపతి కొండవీడు ప్రవేశించుట	...	85-86
కపిలేశ్వర గజపతికథ	...	87
పురుషోత్తమ గజపతికథ	...	87-88
ప్రతాపరుద్ర గజపతికథ	...	89
కృష్ణదేవరాయల వృత్తాంతము	...	90
గాండ్లసంగయను స్త్రీ వర్ణన	...	91
కృష్ణరాయలు గాండ్లసంగను మోహించుట	...	91-92
పడకటింటివర్ణన	...	92-93
కృష్ణరాయలు తూర్పుదేశముపై దండెత్తుట	...	94-96
కొండవీటియుద్ధము	...	96-99
నూర్యోత్తమయ వర్ణన	...	100
వీరభద్ర గజపతిరాయలతో సంధిజేసికొనుట	...	100-101
చంద్రోదయ వర్ణన	...	101
ప్రతాపకాలవర్ణన	...	102-103
కృష్ణదేవరాయలు కొండవీడునుండి దండువెడలుట	...	104
కృష్ణదేవరాయలు గజపతికొమార్తెను దెచ్చుట	...	105
నాదెండ్ల గోపమంత్రి ప్రభుత్వవిషయము, శాసనములు	...	106-112
అచ్చుతదేవరాయలకథ	...	112
గోపినాథపురవర్ణన	...	113
గోపినాథస్వామి ఆలయవర్ణన	...	114
పాలెగాండ్లను చీకటి కోనేటఁబ్రోయుట	...	115

చదాశిష కేవ రాయలక థ

...

...

చతుర్థాశ్వాసము.

తురకులు రామరాజును యుద్ధమునఁజంపుట

...

121-122

తిరుమల కేవరాయుడు తురమ్మలఁ గెలుచుట

...

122

శ్రీరంగరాయలక థ

...

...

123-124

రాయరావు కొండవీటిదేశముపై దండెత్తినప్పుట

...

124-126

కొండవీటిదుర్గము రాయరావు స్వాధీనంబగుట

...

126-128

తిరిగి రాయరావు నైదరాబాదేగుట

...

...

128

పదునాలుగు సముతులక్రమము

...

...

129

అమీనుముల్కుక థ

...

...

130

శిఖివసుఖానుడు ప్రభువై వచ్చుట

...

...

131-132

మిరియాలచట్టుపై బురుజుగట్టుట

...

...

133

నాజర్ జంగు కొండవీటిదేశము ఫ్రాన్సువారికిచ్చుట

...

134

కొండవీటిసీమ మరల తురమ్మలకువచ్చుట

...

135

కొండవీటిసీమ కంపెనీవారికి వచ్చుట

...

...

1

ఫలశ్రుతి, గ్రంథసంపూర్తి పద్యము

...

...

1

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్కోదండరామాయనమః.

శ్రీకౌండవీటిచరిత్రము

ప్రథమాశ్వాసము.

పద్మాంశజయైన భూమితనయన్ ర జిన్నుదికాలక్ష్యసం
 ధానాణీ శిగమందుఁజేర్చి విలసన్ ర త్తత్సంబుభోధించుమే
 ధాపూతక్రియఁగొండవీటి విభుగా ర ధల్ బెల్పుగాఁబూనున
 ద్యూపు భక్తినుతించెదన్ శ్రుతికుభృతకోదండరామప్రభున్.

శివస్తుతి.

మ. స్తుతియుంతున్ నిజసాదపద్మయుగళ ర స్తోత్ర ప్రసంగాభిసం
 గతహృత్పీఠ సుసర్వసారిషదము ర ఖ్యస్తీయభక్తాగ్ర్యన
 మ్మతయోగాధ్యసగేంద్రజాహృదయ ప ర ద్వారామసీమార్యమున్
 సతతప్రాంచద భంగమాళితలభా ర స్వత్సోమునిన్ సోమునిన్. 2

బ్రహ్మస్తుతి.

మ. నలుమోముల్ శ్రుతినాదసంకలిత వి ర జ్ఞానస్వరూపంబులై
 పాలుపోప్పన్ సురరాజకాగమవిధుల్ ర బోధింపుచున్ బంగజా
 తలసత్పీఠి సరస్వతీయువతిఁజే ర తఃప్రీతితోఁగూడిని
 స్తులలోకాళిసృజించు పద్మజు నుతిం ర తున్ భక్తినిశాంతమున్. 3

లక్ష్మీస్తుతి.

చ. కొలచెదఁ జిల్కపల్కులనుఁ ర గుల్కుల బెల్కులనాధు సెజ్జపైఁ
 గలసిరహస్యనర్తనలఁ ర గౌగిలినానూచు నొక్క సంతయన్

బలనడబడ్డయైనతను శ నా స్తగమంగొన వైరమంచునీ
 ఎలవలికన్నుమూయుమని శ వారిజనాభునివేడునిందిరన్.

4

పార్వతిస్తుతి.

సీ. సతతచంద్రశీత శ సాధుభక్తకదంబ శోభితానల్పతే శ జోవిడంబ
 నిరతవామాంకనం శ దీపితహేరంబదితిజాతహానన ప్ర శ ధితకదంబ
 అబ్జజాండ్వల్లో శ కాళిమూలస్తంబ స్తరకేళికాపరి శ స్ఫురితసాంబ
 సైతవేదికాశదృశచారునితంబ అధరాధరితసుధాశమధురబింబ.

తే-గీ. మందహాసవిలాసాస్య శ నిందమాన
 సుందరానందకందలి శ తేందుబింబ
 శంబరారాతిభిన్నన శ స్సారసావ
 లంబరోలంబశ్రీజగ శ దంబగొలుతు.

5

సరస్వతిస్తుతి.

చ. తనవతిచెంతజేరి విత శ తప్రమదప్రదమావిపంచికా
 స్వనమలరారరాగముల శ సస్వరయుక్తిబింబి మూర్ఛనా
 కచదురుశబ్దగౌరవము శ గన్పడమేలములన్ బొదల్చునా
 ననరుహయోని రాణిశుక శ వాణిపురాణి భజింతునిచ్చేలున్.

విఘ్నేశ్వరస్తుతి, త్రిప్రాసము.

మ. గణనాధున్ మదగంధలుబ్ధమధుపా శ క్రాంతేభరాడ్వక్తుగో
 గణనాధాశ్వతనూజన ప్రతిమ వి శ ఘ్నధ్వంతభానున్ మరు
 ద్గణనాధార్చిత పాదపీఠశ్రుతివి శ ద్యావేదితున్ వాతభు
 గ్గణనాధ ప్రథితోపవీతుగొలుతున్ శ గళ్యాణగర్భస్తుతున్.

7

హనుమస్తుతి.

సీ. తనశైశవహరిత్వశ్రమునకలయరుణబింబంబొకయరుణబింబంబుగాగ
 తనమహాబలగుణో శ ద్ధృతికలతరణి మార్గంబొకతరణి మార్గంబుగాగ
 తనఘనవిస్రంభశ్రమునకల సురసజసంభణ మొకసురసజృంభణముగాగ
 తనవచోమృతవర్షమునకలరామమానస మొకరామమానసముగాగ
 తే-గీ. ననమకరుణాసుధారస శ ప్రసరమస్మణ

భసల నిరసనసుందరో ర్ ల్లసితనయన
విస్మయరకటాక్షములు నలు ర్ దేసలఁబర్వ
శ్రితతతులఁబోచు హనుమంతు ర్ మతినుతింతు.

8

శంకరాచార్యస్తుతి.

శా. విద్వద్వందితుఁడౌగ మార్థకృతసం ర్ విత్ప్రోక్త భాష్యాదినం
పద్విభాజితమానసుం డిఖిలస ర్ న్నాన్యప్రభావాధికుం
డద్వైతార్ణవపూర్ణిమామృత కిరుం ర్ డై యొప్పుశర్వాంశజాం
చద్వేషు భజియింతు నిచ్ఛేలుమదిన్ ర్ త్త్వశంకరున్ శంకరున్. 9
గురుస్తుతి.

ఉ. వేమరుభ క్తిఁగొల్చెదఁ బ ర్ విత్ర చరిత్రుసుప్రతుమద్గురు
స్వామినితత్వ మార్గగవి ర్ చారపరాయణుఁ డు క్తికారణున్
తామసచిత్త మోహఘన ర్ తామసభేద సగోజమిత్రుదా
ర్వేములపావనాన్వయస ర్ రిత్పతిచంద్రుని లక్ష్మణేంద్రునిన్. 10

సంస్కృతకవిస్తుతి.

పంచపాదీసీసము, క్రిమాలంకారము.

సీ. ఎవనివాక్పాఠిమంరబెఱిగించె ముందుగా శ్రీరామకథలెల్లరతీరుగాగ
నెవనివాగ్వృప్తి చెన్నెఱిగించె శ్రుతిశబ్ద బీజాళికంకుర ర్ బ్రాజుగాగ
నెవనివాజ్జఘరిమ ర్ యెఱిగించెరఘువీరునకు నవవ్యాకరణజ్ఞుగాగ
నెవనిదిన్యక విత్వర మెఱిగించెనాటక ఘటనాపటుత్వము ర్ త్కటముగా
నెవనివిద్యాపణంరబెఱిగించెభువ నేశ్వరినిత్వమేవాహ మంరచనుటగాగ.

తే-గీ. నెవనికృతికలి నుడిపెనురత్నమృగాగ
నెవనినుతిఁజేసె మిహిరుని ర్ హితునిగాగ
జోకఁదత్కవులనుతింతు ర్ నాకుభవుని
వ్యాసు, హనుమంతు భవభూతి ర్ ననఘుకాళి
దాసు శ్రీహర్షణు మయూరు ర్ తత్వధీరు.

11

ఆంధ్రకవిస్తుతి.

సీ. వాగనుశాసనురవాగ్విలాసముఁ గుండలీంద్రుగూఢపదనిర స్తంద్రవైభ

చతురబ్రహ్మంధవరమేశ్వరుప్రసాదత్వముసోముకళావాప్తిరభీముపాశ
 గుణముభాగ్యుకాంతిరగుప్తియు శ్రీనాథకవిరసపోషణగణుతిసహజ
 పాండిత్యకవివర్ణ్య భావూక్తిమలయమారుతుని మాధుర్యశైరత్యత
 తేగీ.వరపువేంకటపతియర్థ ర బలము పెద్ద [యుగణస.
 నామ్యనాదార్యతయుఁదాతరయార్యసుకవి
 హవవృష్టియుఁగాకునూ ర ర్యస్వకవి వి
 శేషలక్షణవృత్తసు ర స్థితినుతింతు. 12

కర్తృవిజ్ఞప్తి.

క. ఆరయఁ దత్త్విండంబుల, దారచి తేజమిడుపార ర దముక్రియనస్స
 త్కారితమగునీకబృము, ధీరులుగరువమునగనను ర తింతునుభక్త . 13
 కుకవినుతి.

క. భూమిం బండితవరులను, బామరులుగఁబామరులనుఁ ర బండితులుంగా
 నేమిపుచునాత్మస్తుతి, కామముపరనిందసేయురేఖునులనుతింతున్ . 14
 ఎ. అని యిష్టదేవతావందనంబును, సుకవినికర నమస్కృతియును, సర్వ
 నుజన విజ్ఞప్తియును, కుకవినుతియును, గావించిమదియాన్వయ ప్రభు
 తావిశేషాభినర్ణ నాయత్తచిత్తంబున నస్మద్వంశ ప్రశంసమంజుభిన
 యుచెడి. 15

కర్తృవంశావతారము.

ఉ. శ్రీమహిత ప్రభావమునఁ ర జన్మయుఁడై జగదేశరక్షణ
 స్థేమగుగాభిరాముఁడయిరక్షిరపయోధివసించిదేవచిం
 తామణియైచరాచరవి ర తానమయాకృతి గాంచిమించునా
 స్వామిసునాభికంజమున ర స్రష్టసముద్భవమొందెబొందున్ . 16

క. ఆపద్భజముఖమునన, ద్వాపరారులువిమలమతులారబ్రహ్మబుష్మల్ ని
 ర్లేపకులఖలతపోని, షాపరులుద్భవిలిరధిక ర సాత్వికులగుచున్ . 17

ఉ. భగవత్పరమగు ర దద్భుషిపుంగవులందు దేవతా
 మాన్యుఁడు దివ్యయోగబల ర మండిత పండిత వందితుఁడుకాం
 శీన్యుఁడ ఖండతేజఁడు తృ ర శేక్వతకిల్బిషుడై మహతపో.

- ధన్యతనోప్పెనకానిజనరతా భినుతాస్థలితాత్త తత్త్వజ్ఞః . 18
- శా. ఆకౌంఠిన్యమహముని ప్రనరగో ర త్రాంభోనిధిశీతభా
న్వాకారంబున నల్కితాభివినతం ర బై నైదికాచారసు
శ్రీకంబై తెలగాణికాహ్వయముచే ర జెన్నుండునిగ్గోషత
జోక మద్దులపల్లి నంశమఘరాశ్యున్తూలనోత్తాలమై. 19
- క. ఆవంశంబునఁబొడమెనా, శ్రీనరసేవాభివినత ర శీలుఁడుపరివి
ద్యానిర్దిష్టుండుమనీ, పావిజ్ఞాన ఫణిశుడొప్ప ర జయకృష్ణుఁడనన్ . 20
- సీ. అతడన్ని భంగులర నెన్నెన్మ త్యమునహించిభూసురసభ లనంగ పూజ్యుడయ్యె
యైనరపాలకారస్థానంబులజయించి బహుళబహూకృతభ్రాజయయ్యె
యైయాత్తతనుపోషరణార్థ మెగుణమణిసేరమాంబును బ్రేమఁ బెట్టియయ్యె
యైనర్వసుఖసంప ర దభివృద్ధిధర్మప్రవృత్తి సంతతికృతకృత్యుడయ్యె
ఆ. యైవినీతియుక్తు ర నసమానవిద్వాంసు
రఘుపతినిభ సత్వ ర రాజతాత్తు
నఘవిదూరునవ్య ర యానందభరితుని
రఘుపతీంద్రుఁగనియె ర మఘవసంపృశ . 21
- క. ఆగుణిసతతాతిధ్య, భ్యాసతపుజానుక్తు ర త్తే పుడమినిఁదా
ధీగణ్యవేత్తుకత్వత, నాగురుధిగణావి శేషుఁడనఁజెలుపుండు . 22
- మ. ఘనుఁడై త్కౌవలయావృతస్ఫుటసమా ర ఖ్యమింది ప్రాంచ త్తనా
ధనవిభాజితలక్ష్మమాంబయనుకాంక్ష త్తే దాదాగాదానుగై
కొనివిద్యాపదపట్టభద్రుఁడయియ ర క్రోధాత్తులకానత్యవ
ర్తనులకజెంచయశాస్త్రి సుబ్బయలమోదంబొప్పఁగాంచకఁడమి .
- క. ఆపుత్రయుగంబునఁజతు, రోపాయుఁడఖండసద్గుణ సేతలస
చ్ఛాసానుగ్రహదక్ష, భ్యాపకుఁడగు చెంచయాద్యుఁడల రెనుఘనుఁడై .
చంచపాది.
- తే-గీ. అమృహత్తుఁడు బ్రహ్మచ ర ర్యాశ్రమమున
సకలవిద్యలు నేరిచి ర సభ్యుఁడై గృ
హస్థవిధులెల్ల నలుపఁబె ర మాతాగౌరవ

యైనపిచ్చమను ద్వాహామైచెలంగి

సుతులఁగ నెమువ్వురఘనయ ర శోభరితుల.

25

వ. వారెవరన.

26

చ. నిరుపమునత్యశీలుడతి ర నిర్మలమానసుడంగజాతసుం

దర పురుషాగ్రగణ్యుఁడుఁ శ్రీత భ్రమరాంబురుహుండుజ్ఞాన వి

స్తరణుఁడువేంకటేశ్వరప ర దస్తుతిపాత్రహృదంతరుండువా

క్సరసుఁడువేంకటప్పయర సజ్జుఁడనన్ జెలువైందెధారుణి.

27

క. సన్నియతమానసుఁడుబుధ, సన్నతశీలుండుబ్రహ్మ రచర్యాశ్రమసం

పన్నుండురక్షితనతా, పన్నుఁడు రఘుపతిజెలంగెర బ్రహ్మణ్యుండై.

28

సీ. తనమృదుకవితావి ర ధానంబుసుప్రబంధానీకరత్న రత్నాకరంబు

తనదానధారావిర తానంబుయాచకచాతకాంబుదముక్త ర జలకణ

తనమోహనాంగసౌం ర దర్శంబువిరహిణీయో

షాచకోరచం ర ద్రోదయంబు

తనభూనభోంతరే ర ద్ధయశోవి శేషణంబప్పదిక్కామిసీ ర హరిసమితి

తే. గాఁగఁజెలువైందెనిజకావ్య ర కల్పనాతి

శయవదాన్యబహుకృత ర శస్త్రవస్త్ర

భూషణాలంకరియాదివి ర విశేషణుండు

అనుపముండు వేంకటసుబ్బ ర యాహ్వాయుండు.

29

సీ. అందగ్రజుఁడువేంకటప్పయార్యవ రేణ్యుడధికపాండిత్యుడై రయతిశయిని

క్షుచునుపరోపకారములొనర్పగృహస్థాశ్రమమతిశయ ర మాకతము

దార్యేములాన్వయోదధిపూర్ణ చంద్రుడౌ

నప్పయార్యతనూజరయైజెలంగు

పరమపతివ్రతా ర తరుణిసరస్వతమ్మనుగొని విభవసంరపన్నుడగుచు

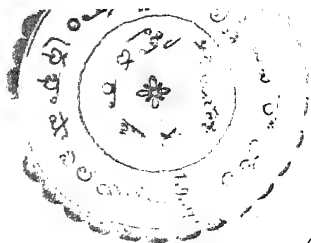
తే. గీ. రఘుపతి సుధీశుననుగురు బ్రహ్మనామ

ధేయధరుసుబ్బరాముల శ్రీయుతలగు

సుతలనిరువురవేంకట ర సుబ్బమాంబ

లలిత గుణవేంకటహనుమాం ర బలనుగాంచె.

2

తే-గీ. మత్కనిష్టపితృండుధీ ర మంతుడనగ
వెలయువేంకటసుబ్బయ ర విభుడుకూర్చి
సుందరమఃబత్ని గాఁగొని ర సుఖవి శేషు
డగు మననుస్వీకృతకుమారరనిగ్రహించె.

3

వ. ఇట్లొప్పుచు భగవత్కృపాతిశయంబున దినదిన ప్రవర్ధమానుండైనై
యుండుటయు.

32

శా. శుండాలావనపాదపద్మనత దీ ర శుండాశ్యసంభావనా
ఖండుండ్లై తగుహోతరాజకులుండొ ర కామేశ్వరాఖ్యుండుశ్రీల
నిండొ సత్వగుణప్రధానుండగుచు ర వేమూరివంశబ్దిచం
ద్రుండొ వేంకటసుబ్బయాఖ్యసచివుం ర మన్నిత్రులై యొప్పెడుక. 33

క. శ్రీరమునీరమునంగల, కూరిమిరాయంచచేతరగోల్పోడగిని
స్సారమగుఁగాని నూవి, స్తారహితోన్నతిగదల్చడరమానెభువి. 34

సి. నిత్యనై మి త్తిక ర కృత్యములదీరిచి దేవగోబాహ్మణ ర సేవజేసి
కొంతవట్టుపురాణగోష్ఠిగాలముపుచ్చిమద్యాన్తికములనరమృతినొనర్చి
విన్నకొండపురిని ర విలసిల్లుతాబూకు సభకుతాకిక కార్య ర నరణి కేగి
సాయంతనంబున ర నరననంగీతప్రసంగనంగితి ప్రభం ర జనతనూజు

తే. గీ. భవనమునజేరి యచ్చట ర బ్రబలభక్తి
యుక్తిసాహిత్యగాన ప్రయుక్తబంధ
బంధురములగు భజనలు ర బఱపియెల్ల
కాలయీరితివేడ్కల ర గడుపుచుండ.

35

౩. ధాతరెండనపరాధమునందు స్వేతవరాహాకల్పాహోభిరరామసుమయ
మహితవైవస్వత ర మన్వంతరంబునకలి ముగాదిమపాద ర కాలకలిత
చాంద్రమానంబున ర శాలినాహానశ కాబ్దంబులశశి నేత్రరవసుమ్యగాంక
సంఖ్యలగుల (1821) వికారిరసంవత్సరంబున నుత్తరాయనమునరనొప్ప

తే-గీ. ఋతువునను జ్యేష్ఠమాసంబురకృష్ణపక్ష

[గ్రీష్మ.

మునదశమి భాస్కరునివార ర ముననుభరణి
సాధనాఖ్యతారనుగర్తరసాక్షిపశ్య

మాది కేగెడుశుభసమ ర్ యంబునందు.

36

క. వారలఁగూడిమనోజ్ఞ విహారంబుగఁగొంతదూరమరుగుదుమని వి
స్తారసరసప్రశంసలు, దేరగఁగుతుకమునఁబయలుదేరగ మాలో. 37

ఉ. ధీవరులార కొంతమతి ర్ దేరపికారికిఁబోదమయ్యయా
నావరుణాశకేగనట ర్ నర్కుఁడుగుంకు నవాచికేగరో
షావృతశ్రార్థదేవుడెస ర్ జక్కులరాదె సయేకపింగళా
ఖ్యావనదక్షమాటనిటు ర్ గాదటుగాదటుగాదుప్రాచిక్తై . 38

వ. అని యనేకప్రకారంబుల విహితవాక్యంబులం దర్శింపు కొనుచుఁ బా
గ్భాగంబునకరుగందలంచితద్రాజమార్గంబునంజనుచుండ వారలంగాం
చినే నతికుతుక కలితమతినై కవితాప్రశంస భాషణోల్లాసమానసుండనై

చ. హరిసుయమై సెలంగుజగ ర్ మజ్జగమందున గల్లుమానమ్రా
త్కరమునకెల్లముక్తిఫల ర్ దంబగుదివ్యపథంబుశ్రీమనో
హరుభజనానుకీర్తనము ర్ యాహరికీర్తనకాలవాలమై
పరగుఁ గవిత్యమాకవిత ర్ పాపవిమోచన మెల్లభంగులన్ . 40

క. దివ్యతరసుఖనిధానం, బవ్యయసంపత్ప్రదాయి ర్ యఖిలవిబుధసం
సేవ్యమువిశ్వశ్రేయః, కావ్యమృనిశుతులుబల్కరగభువివినమే. 41

చ. మహిఁగలసప్తసంతతుల ర్ మానితమైనకలార్థదాతయై
బహుళయశో విశాలమయి ర్ పాపనివారణ కారణంబునై
యిహపరసాధనంబులకు ర్ నిమ్మగుచున్ నరునెల్లడన్ మహా
మహునిగ సేయునట్టిఘన ర్ మార్గముకావ్యమెయెన్నిభంగులన్ . 42

క. అనిమనవిసేయ వారలు, విని పరమానంద కలిత ర్ విశదాత్మకులై
ననుఁగాంచిబల్కిరీవిధ,ముననతివృదుమధురవాక్య ర్ ములనాతోడన్ .

ఉ. మాపతిప్రాపులేకఁదర ర్ మా? పరమా దరమానసాంచితుం
డై పటుశబ్దభావరచ ర్ నావచనాతతసత్కృతిన్విని
క్షేపమటంచునెంచిధృతి ర్ చేమతి చేర్చి యొసర్చిరేని స
త్తాపరతంత్ర కృదసప ర్ దాస్పదమాఁగదకబృమల్లినన్ .

వ. అనిబల్కిన నేనునుసంతసింపుచు.

తే-గీ. కవితరెండు తెఱంగులై శక్రకాలుచుండు ॥

నిలనుసంగీతసాహిత్య శ ములననందు

నఖిలజనహృద్యమవ్యయ శ మధికమగుచు

సాహితీకృతివరలుని శ స్తంద్రగతిని.

46

వ. ఎట్లనిన.

మ. మునుసాహిత్య నిదానగాన ఘనస శ మ్మాదజ్ఞసంప్రదాన

వ్యనికాయంబుల సాహితీకృతులువిరఖ్యాతంబుయొప్పుధా

త్రినిసంగీత లసత్ప్రబంధములుతృప్తింగూర్పవెంతేనిఁగా

పునసాహిత్యముకో విదాభరణమై శ పొల్పొందు లోకత్రయిఁ.

47

క. మతినిట్లు దలచుచునుది,వ్యతరంబుగ శరధిశయనురడగుశ్రీహరికం

కితముగనునాంధ్రసంస్కృత, యుతకృతిఁజూమతిగఁ జేయ శ నుద్య

క్తుడనై.

48

వ. ఉన్న వాడఁగాన.

49

ఉ. సర్వజనానుకూలనుఘ శ సంహరణంబుఁదిలోకపావనా

ఖర్యబలోర్వరా రమణ శ కారణసచ్చరితప్రకాశము

దుర్వహవర్ణ నానిచయ శతోషము కేశవ విస్ఫురత్కథా

దూర్వహకావ్యకల్పనము శ దోడ్పడురీతి నెఱుంగఁ దెల్పుడీ.

50

తే-గీ. అనుటయును దరహాసనాస్య శ లగుచుయుష్మ

దభిమతముజ న్నపావన శ మదిఘటిల్లు

పథమెఱింగింతు మిపుడుసరద్యావ్యసీమ

ప్రకటమద్దులపలిగురు శ బ్రహ్మనామ.

51

సీ. మున్నుతేతాయుగశమునభీమముఖ పాలి

తంబై విదర్భాపురరంబనంగ

పొలుపొందిదమయంతిరపుట్టువుచోటయి

ద్వాపారమునభీష్మ శ భూపముఖుల

చేఁబ్రోవఁబడిన్ ద్రిశచెన్నొందికుండిన

మను పేర విభవవిరఖ్యాతమగుచు

కృష్ణుండు చెద్యులఁగెడపిభీష్మకపుత్రిఁ
గైకొన్నస్థలమయిరకలియుగమున
చతురంగబల సమరన్వితులగు వివిధభూ
ధవులచేతను బ్రభుత్వంబు వడసి.

తే-గీ. మలయ వింధ్యాద్రిమధ్యభూమండలమున
దనరురాష్ట్రంబులకురాజు ధానియగుచు
విపులతరభూతిచేఁగొండర వీడనంగ
బరిడవిల్లను నొకదివ్యర పురవరంబు.

52

క. ఆపురవరమేలినధర, ణేపులచరితములుకాలర నిర్ణయములు సం
దీపింపఁజేయుకబ్బము, జూపట్టను వచనరూప ర శుభగంబగుచున్. 53

సీ. ఏరసికులకులరసారసాటవి సూర్యుడనగ శ్రీభాస్కరుఁడదియయ్యె
నేధీరవరులదారనాధార కరశాఖల లఘుద్విజాళికి ర ఫలములొసగె
నేప్రాజ్ఞనరులచుంత్రప్రభావార్కుచేనరితమోదశనుఁడై యధిపుడలరె
నేకోవిదులసుచునోకాశలతవ శీకృతమాచుమాధుక ర రతతియొప్పె

తే-గీ. నట్టిభవ్యులుతిమ్మపురరాగ్రహార
వతులు నందవరీకులు ర భాస్కరుని స
దన్వయజులు శీతారామ ర యాహ్వాదయుండు
రాజితయశుండుగోపాల ర రాయఘనుఁడు.

54

పంచపాది.

తే-గీ. వారలత్యంత కృపచెలు ర వారదీని
నొసగిపద్యప్రబంధమై ర యొసగునట్లు
సేయుటొప్పనుటయునట్లు ర సేయుధీరు
నరయగఁ దలంపదొరకితీ ర యవసరమున
వెదకులతపాదముల్ బాకు రవిధముతోప.

55

చ. చిరతరసత్కృష్ణమునురరచించిన కావ్యములన్ జరితముల్
బరపరికానికాలగతి ర వ్రాయమివాని నెఱుంగనెందు దు
స్తరమికఁగొండవీటిచరి ర తంబును కబ్బముకాలసంఖ్య భా

సురసుగునట్లుగూర్చి సుధురసూదనుకంకితమి యగాఢగృహ . 56

వ. అని యిట్లనే విధంబుల సునీతివాన్యంబుల నున్యసింపుచు దద్దరిం
దంబు నొసంగిన నేనును నమందానందకందళి తాంతరంగుండైన వాడీ
య జన్మసాఫల్యప్రదంబుని దలంపుచు తత్ప్రబంధ సృజనాభిలాషచే
నానందాద్భుతంబులు మనంబునఁ జెనంగొన గ్రీయఁపఱికి నీ నాపూ
ర్వకంబుగా పునః పునః ప్రణామంబు లొచరింపుచు నమస్త మిత్ర
రత్నంబు లిరుగడలనరు దేరనే తత్కృతినాథ సందర్శనోత్సాహంబున
నాతని మందిరంబునకుం జన నుద్యమింపుచు నకిలినస్తు సంతానంబు
లంబూని బయలు వెడలి. 57

సీ. చతురర్థ వాన్యతాతతమహీనుండలొం చితమేగుగిర్భవాచీదిశాన్త
కావేరికృష్ణాపరగాద్వయాంతరగత ప్రస్తాయమా నాభిరశస్తచేత
మునఁదిలింగతేత్రమునశ్రీగిరిశాన్య దిశఁగొండవీటిప్రతీచిభాగ
భూమిఁజేజెర్ల కరపాతీశ్వరస్థలా స్థానదక్షిణాంబు నిరక్షోణిబాసఁగు

తే-గీ. గుండికానిమ్మగోత్తరగోత్రనొక్క

కోసుదవృన్ఁజెన్నొందురకలధరంబు

జలజవిలసితకాసారసంయుతంబు

కిల్బిషహరంబుశ్రీశ్రుతగిరివరంబు. 58

చ. మునుహరిరాముఁడై విపినరముల్ జరియింపు నెడఁగతిఁదాన
ననుఁడటుచోరుఁడై కొనిచరనఁ దిగులొంది మాహాటపుల్ గవం
గొని తనపత్ని గానకనురగుంచుచువార్త జటాయువుస్సనీ
ఘనగిరిఁజెప్పగావినినరకారణతఁ ద్రిజగద్ధితంబుగఁ . 59

క. శ్రీశ్రుతశై లంబనభువి, విశ్రుతనిఖిలాగమాంతరవేత్తసరవహం

సాశ్రమయుతముపిబృంద కృ, తాశ్రమమై పరిధివిల్లురనభంకషమై.

వ. మఱియును తెలుంగునవిన్న కొండనాగనర్వజనవినుతంబై మున్ను
రాఘవుండు దశగ్రీవుండు నిమి నీతామహాదేవింగొని పుష్పకారూ
ఢుండై సానుజబంధుమిత్ర పురోహిత ప్రముఖుండై నిజపురంబున
కరుదేరుచు తద్దశానన హనన ప్రతిపాదకంబగు బ్రహ్మసాత్యాపహారం

బుగ సేతుప్రభృతి అయ్యోధ్యాపర్యంతంబు శివప్రతిష్ఠ లొనరించుచు
నిక్కుధరంబున శీతా రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న నామంబుల న
రామంబులగు విమలకమల కమలవిలసిత కాసారంబుల సృజిం
యచట శ్రీరామలింగాభిదానంబున నొక్కలింగంబును బ్రతిష్ఠించు
కతంబున నీశైలం బతిపవిత్రంబై మహనీయ నివాసయోగ్యంబై
కైలాసంబు ననుకరించియుండెఁ దత్కుధరప్రాంతంబునందు. 6.

శ్రుతిగిరిపురవర్ణనము క్రమాలంకారం.

సీ. బడబాసలంబునభంగంబుగాకున్న నీరథిసమతవర్ణింపవచ్చు
ద్వారబంధురమాచుఁదనరినచోఁ జక్రవాళంబెనయనిబోరల్పంగవచ్చు
శిలల చేనందంబున సెడక యుండిన రాప్య కనకాగముల నెనరయనగవచ్చు
అనలాహుతముగాక రయలరినచోఁఖాండ వంబుతుల్యంబనిరసల్కవచ్చు

తే.గీ. ననఁ దనరుపరిఘావరరణాలయోప

వనయుతంబలకాపురరవై భవంబు

సకలపండితపాండితీరప్రకటితంబు

నురుచిరజనంబు శ్రుతిగిరిపురవరంబు.

వ. ఇట్లు విలసిల్లుచు భువనై కవిరాజమానా పూర్వదేవప్రతిష్ఠాపనంబు
యనర్గళిదుర్గ మదుర్గాభిరక్షితంబును మరుత్తనయ పాలితాష్ట దిగ్బా
బంధురంబును త్రిశూలి వాలావాల విశాలసాల పరివృతంబును
యని భాస్కరామాత్య ప్రముఖదేశముఖ పరిపాలితంబును ఆఖ
మహిమండల మండనాపీనై శ్వర్యనిధానంబునునై యొప్పునప్పురం
నివాసయోగ్యంబుగానెంచి యందఘటిత ఘటనాచాతురీ ధురీణుండై
యంద్రదనీల ఖచిత సోపాన మాక్తిక మాలా లంకృత ద్వారబంధ
చంద్రకాంతాస్థగితకుడ్య మరకత ఖచితకుట్టిమ పుష్యరాగవితర్కి కా
ధిక సుందరంబగు మందిరంబున నమందానందంబున శీతాలక్ష్మ
లిరుగెలం కులంగొలువ దక్షిణాభిముఖుండై యనర్ఘ్య మణిబాస
నంబగు నివ్యసింహాసనంబున నిండోలగంబుండు పుండరీకాక్షునకు
ఉప్రణామంబు లొనర్చుచునే తద్వృత్తాంతము నద్దేవునకు మనవియొ

రించి గురు పురోహిత విధ్వంసములచే నాజ్ఞగై కొని శ్రీమత్కొండ
వీటిచరిత్రనామక ప్రశస్తంబగు కావ్యంబు గద్యపద్యరూపకంబున
నాశ్వాసచతుష్టయంబున శాలివాహన శకవర్ష మాసాదికాలనిర్ణయం
బులు దీపింప పాపవిమోచనంబుగా నొనరింపఁ గృతప్రారంభుండనై.

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఏతాద్యగ్విపులయశో, పేతునకున్నిఖల దితిజరప్రధులవనీని
ర్థూతకృతవీతిహోత్రున, కాతతధరణీసుతాసుఖారతాత్తునకున్. 64

క. దాతకుసకలాగమ ని, ర్థాతకు నిజభక్తబృంద ర రాజత్సుఖసం
ధాతకు సమస్తలోక, త్రాతకు నేతకు విధాతృ ర తాతకుహరికిన్. 65

క. పుణ్యజనని కరనిరత శ, రణ్యల సస్త్వదులపాద ర రాజీవునకున్
పుణ్యజన వీరవం శా, రణ్యకుఠారునకు భూమి ర రానూపతికిన్. 66

ఏకసమాసం.

క. స్రష్టృఘనాయన కేశవి, శిష్టామర దైత్యమాని ర శిష్టధ్యేయో
తృష్టప్రభావ సంభరి, తాష్టాక్షర మంత్రమంది ర రాంతస్థునకున్. 67

చతుష్పాదకందము.

క. వననిలయ మానిజనతా, వననిలయాయ తదయాప్ర ర వాహోదధికిన్
వననిలయమకరహారునకు, వననిలయమృగేంద్రమనుజరవహ నాత్తునకున్. 68

క. శ్రుతభూభృ త్పురమధ్య, స్థితఘనతర చక్రపాణి ర శ్రీనాగేశాం
చితభర్త నివేశా నా, రతయుత కోదండరామ ర రాజేంద్రునకున్. 69

వ. సమర్పణంబుగా నాయొనర్పంబూనిన దురితలతాలవిత్తంబగు కొండ
వీటిచరిత్రంబునకు కథావిధానం బెట్టిదనిన. 70

కథాప్రారంభము. ✕

ఇంద్రుడు నారదునితో కథాప్రస్తావనసేయుట.

సీ. వదనాంబురుహమథు ర పానసమాయత చంచరీకారావరసంభ్రమంబు
ఓష్టపల్లవదంశ ర నోద్యుక్తకోకిలా శ్రాంతప్రియోన్గిత ర సమ్మతంబుఁ
ఘనబాహు బిసలతాగ్ర సనధావన పరివృతరాజహంసప్రవేశనంబుఁ
పాదసమ్మిళిత రౌరవ్యవికారమంజీరఫణివిభ్రమోచ్చలరద్భర్తాణంబు

తే-గీ. నవచుఖ శ్రుతిగీతాభి ర నయసునర్తి
 నయుత సమగతి వీణాది ర నాదపణవ
 శబ్దగతతాళ గాణిక్య ర సరసగాన
 శస్త్ర రంభాదికంబగు ర శక్రుసభను.

71

సీ. ఒకముఖంబునభట్ర సకరంబతిస్ఫుటప్రాగల్భ్యతఃబరాకురబలుకు చుండ
 నొకయోరసముదార ర హుంకారకరధీరశూరులుబారులురతీరియుండ
 నొకమ్రాలరసమేళనకవీంస్తులతిసాంద్రవివిధవిద్యాగోష్ఠిరదవిలియుండ
 నొకచెంతవేదాంత ర సుకరాంతరాత్మగ
 స్వాంతయోగులుతత్వ ర మరయుచుండ

తే-గీ. నిరుగడలఁ జామరమ్ముల ర చ్చరలువీవ
 నందితానంద మానీంద్ర ర బృందములును
 దివ్యయజ్ఞాదికములు మూర్తి ర భవించి
 కొలువగ హరిపులోమజాత కలితుండగుచు.

7

మ. జ్వలదుత్తుంగసువర్ణ నిర్మితమణీర సప్రోతసింహాసనా
 భిలసన్తస్తకవజ్ర కీలితరుచి ర ప్రేంఖత్కీర్తాగ్ర్యని
 మ్ములతేజం బెసగంగ నిండుకొలువై ర స్తుత్యస్థితింగ్రాలుచో
 గలహాశుండగు నారదుండపుడురాగా వారితోనిట్లనన్.

7

ఉ. ఓమునివర్యతా వకమృ రదూక్తిసుధారస ధారలక్షవ
 స్తీరులనింపఁ గోరిమిముఁ జేరితిధన్యుడనై తిగాన నీ
 భూమినిగొం డవీటిపుర ర భూపతివద్యులసచ్చరితముల్
 ప్రేమదలిర్పగా వినవలెంజెపుమాయ సమానవై ఖరిన్.

7

చ. అని కడుగారంబెసగ ర నన్నబ్రసన్నతఁ దోపనారదుం
 డనియె మహేంద్రుతో నిటుల ర సంతపచింతును పూసకూర్పుగా
 వినుముమహత్త సత్యమది ర వీనులవిందుగనంద మొందనా
 వనదశరీర కేశవకృ ర పారస పూరపయస్సమృద్ధిచేన్.

చ. కలుగునుసర్వసశ్యచయ ర కారణ నీలశరీరధారి సిం
 ధులలిత మానితాంశుకమ ర నోహరకారిగిరి స్తనస్థలా

కలితవిహారిలోకభృత కల్పపసచ్చరితప్రచారిభూ
లలనచెలంగుఁ గూర్చుచటు ర్లద్విపఘోణి ఫణిప్రసారియై. 76

తే-గీ. అట్టి భూదేవతాకుచా ర్భ్యంతరాభి
లాలితనిచోళవక్షః ప్రసలంబమాన
వితతముక్తాసరోమధ్య ర్పతకనాయ
కమణియనభరతాభిఖ్య ర్ఖండమొప్పు. 77

చ. కలదచట౯దురంతరిపు ర్నింధరబంధన రాజక్షమో
జ్వలనరపాశము౯నకిల ర్జంతుసుఖప్రదకుంజ పుష్పకు
ట్టలఫలపల్లవచ్ఛదన ర్మానితభూజనసీ ప్రదేశము౯
జలధిసుతానివేశనము ర్నవ్వుతధర్మవిదగ్భదేశము౯. 78

కుండినవర్ణన.

సీ. శ్రీశైలకాళహరస్తీశద్రాక్షోరానునానుంబులఁ ప్రశస్త్రస్త్రోమోమెలంగు
లింగత్రయీనాధ్య ర్రంగమహీస్థల స్థితమైతగు తెనంగు ర్దేశమందు
కృష్ణాన్రవంతిద ర్క్షణమునయోజనత్రతయానధిస్తమై ర్చెన్న మిగులు
గుంటూరునై ఋతిరక్షోణీభాగమునను కోసుడవ్వనఁగడు ర్వాసిమీ

తే-గీ. విన్నకొండకుఁ బ్రాగ్దిశరనున్నతముగ [ఱు
యోజనచతుష్టయంబునరనోష్ఠుచుండు
నఖిలజంతునివాసగ ర్హానయుతంబు
సుంధరనిభంబుకుండిన ర్మహాధరంబు. 79

౪. ఆకుధరంబాకాశము, దాఁకగఁబెరుగుటనుగిరివిరదాదనకాక్రీ
డాకృతిఁదాల్చెడునదియ,స్తోకోఁధ్రయచటులకూటరశోభాభృతమై. 80
శేష.

౫. మఱియు నక్కుధరంబు సముత్తుంగ భృగుభంగసంగతంబగుట మక
రాలయంబును అనిమిషనికాయ్య పరిశోభితంబగుటనాకింబును బహు
శద్విజసమాకీర్ణంబగుట యజనవాటంబునుస్మగాభిరామంబగుటఁజం
ద్రమండలంబును, సుచునోఫలప్రాచుర్యంబగుటభగవత్స్రసాదంబును
వివిధప్రతసమగ్రంబగుట వాహినీప్రకరంబును, విపులనువర్ణనవమణి

శిలాసంఘటితంబగుట రాజమకుటంబునుగగన గంగాలింగిత శృంగ.
బగుట శివశీర్షంబునుననుకరించి.

ఉ. సత్పథవర్తనాంచితఃశుభసంతతసాధుజనౌఘవేష్టితుం
దుత్పటువాహినీవిభవ్రశడుత్కలికాగమవిశ్రుతుండుభూ
భృత్పతిమాళిసన్నిహితరపేశలపత్రుఁడుకుండినాచలా
భృత్పతిచెన్నుమీఱుబలరభిద్యలనిగ్రహవిగ్రయంబునన్.

ఉ. ఆశుధరాగ్రసీమలమహామునివర్యులు యోగసాధనా
స్తోకులమోఘమాననులరతుల్యపరాపరతత్వభోధనీ
క్షాకలితుల్ విరించి హరి ర శంకరపాదము లాత్తనిల్పిని
రవ్యకులరీతి నిశ్చలతరపంబొనరింపుచునుండి రందఱున్.

వ. ఇట్లుబహుకాలంబువసించి తపంబొనరింపుచుండన మ్హూర్తివ్రవయం
మంగరుణించి మునులకుం బ్రత్యక్షంబగుటయు.

సీ. పటునిదాఘాతపర పరితప్తచాతకం
బులు మబ్బుగనుగొన్న ర మోదమొప్ప
నవచంద్రికార్దితరనాళీకములుభాస్క
రోదయద్యుతిగన్న రయొప్పగులుక
సతతదరిద్రపీ ర డితమానవౌఘంబు
వెన్నిధిగాంచిన ర ప్రియమెలర్ప
విపులక్షుచ్ఛోషిత ర విహగకిశోరముల్
తల్లిరాకలుగన్న రతమక మెసగ.

తే.గీ. మించునంభమమునసంయరమివ్రజంబు
లధికభక్తిబ్రహ్మమంబురలాచరించి
శీర్షవిన్యస్తహస్తులై రహర్ష మొదవ
కనులపండువుగాగ దశర్శనమొనర్ప.

80

వ. అంతనామూర్తిత్రయంబునమ్మునుల సంగతికిం బొంగి మనోభీష్టం
లు దెలుపుడనుటయు.

క. పరిపరివిధములమానులు, హరిహరశతధృతులనుతుల ర నలరించిగిరి

చిరకాలముతారుండగఁ, గరుణింపుడువేరుకోర్కెగల్గ దుమదిలో. 87

వ. అనిన వినియమ్మా ర్థిత్రయంబుగరుణించి మునిన త్తములారా ! మీర
లు దేవాంశసంభవృతై భూతలంబుననున్నవారు. మీతపోమహా
త్వంబున లోకంబుపవిత్రంబగుఁ, గొంతకాలంబీకుధరంబుపై తపంబు
సేయుచుండవలయు, నిచటికిసురసిద్ధసాధ్య యక్షగంధర్వ ప్రముఖులరు
దెంచుచుందు రీభూధరంబుమిగుల పుణ్యస్థలంబయి యనవర తర
మానివాసంబులగు పురంబులకు పురంబై బహురాజ పరిపాలనంబున
కొంతకాలంబుకుండి నాభిధానంబునను పిదప కొండవీటి నామంబు
నను ప్రసిద్ధంబై యుండు మీవలయునట్ల మామూర్త్యంశంబుల నీకు
ధరంబున వసింతుమని యానతిచ్చి తత్ప్రకారంబుగా సీవర్వతశిఖరం
బులు మూటియందును కించి త్వేత్పర్ణసమాకీర్ణంబగుదానిపై విష్ణుం
డు శ్రీబొల్లు మూరువేంకటేశ్వరాభి ధానంబునను, తదీశాన్యభాగ
శిఖరంబున నీశానుండు కైలాసరాయుండనుపేరను, తత్సమీపంబు
నగల శిఖరంబునబ్రహ్మదేవుండ దృశ్యరూపంబునను, నిలిచి రుద్రదాల
యాంగణశిలాతలంబున రుద్రపాదంబనుదాని, నేకాలంబును, పొంగు
గ్రుంగులను, వర్ణ రౌచ్యంబులనుఁ గృష్ణోదకంబునుంబోలు నీరంబునం
బూరంబై యుండు నటుల నిజమహాత్వంబులనలరించి యదృశ్యు
లై రంత.

88

తే-గీ. సంయమిప్రకరంబతిశసంభ్రమమున
నాలయంబులని ర్థించిరయందుముగురు
మూర్తులనుభక్తినిల్పి సకముచితముగను
పూజగావింపుచుండిరేప్రపాద్ధునందు.

89

క. సురవిద్యాధరకిన్నర, గరుడోరగసిద్ధసాధ్యగంధర్వులునీ
గిరిపైఁదిమూర్తిపూజల, నురుభక్తినిసల్పనచ్చుర చుందురువేడ్క. 90

వ. అట్టియెడలదేవకన్యకలు జలక్రిడాభిలాషాయత్తచిత్తంబుల మొత్తం
బులై వియత్తలంబునుండి వచ్చి శ్రీవేంకటేశ్వరస్థితశిఖరాగ్నేయభా
గంబునంగల గురునాథపర్వతాగ్రంబునందు.

91

కన్యకల పుష్కరణివర్ణన.

సీ. వితతాంబుజాతసంగతమరం దాస్వాదనాజప్రసమధుపగారాన్వితం
 పంస్థలద్వీచికాంతచన్ద్రగాంకో పలని స్తంద్రసోపానశని స్తులంబు
 కచ్చపమీననక్రకుళీరముఖరాంబు జంతుసంతానవారసస్థలంబు
 పవనకంపితలతారపతితకాసుమరజ్జోపూరిత సురభిశరబుద్బుదంబు. 9

తే.గీ. నాచుబగహంస చక్రవారకాదివిహగ

నివహనిస్వనని బిడమైనిఖిల జంతు

జీవనాఘాతముగను స్వరజించిరచట

కన్యకల పుష్కరణినాగ్రగా లుచుండ.

వ. అందు.

9

జలక్రీడాభివర్ణన.

తే.గీ. వేలుపుంబువ్వుబోడులురవేడ్కలోప్ప

దినదినమునిత్యకృత్యముల్ రదీర్చికొనగ

నిక్కొలని కేగు దెంచితరన్నియతినిల్చి

వారి కేళిని దేలుచురవారిలోన.

9

ఉ. సామ్రుసిలంగ నొండొరులురసూటిగఁజూచుచు నీటిలోపలన్
 జిర్తునగ్రోవులంజలమురజమ్ముచుఁ గొందఱుస్వర్ణపాత్రలన్
 గ్రుమ్మిపయిబడన్ వినరుకొమ్మలుగొందఱు నాత్తలంబ్రమో
 దమ్మునఁదమ్ములన్విరచిర తార్కొనిపువ్వుల వేటులాడుచోన్.

95

ఉ. ఒక్క తెరటదోఁగమఱియొక్క తెస క్కెముమీఱవెన్కగా
 తెక్కలియెచురందమునురదృక్కులనంజనమట్లు వెట్టదా
 మిక్కిలి విభ్రమంబెనగ రమీననిభేక్షణనీదులాటలన్
 దక్కగనూనిపట్టికొనిరదర్పమడంగముడుంగ జేసెడన్.

9.

తే.గీ. అబలనొక్కర్తుఁగొందఱురహస్యరసము

పూర్తిగ మొగంబునహరిద్రబూసినట్లు

సుమరజమలందిము తైంపురసాబగ్రబాలు

వ్రాయుగతిజల్లెజలబిందురవులకరముల.

తే-గీ. ఇట్లుసురసిద్ధసాద్యాదురలెల్లనిచట
నిత్యకృత్యముల్ దీర్చుచుననియతితోడ
వచ్చుచుండుకతంబునరవసుధ కెల్ల
పావనంబయి యెప్పెనరప్పర్వతంబు.

98

వ. మఱియు నపర్వతనివాసులగు సమ్మూర్తిత్రయంబును భేచరసంయమి
ప్రకరంబును రుద్రపాదాది, దివ్యస్థలంబులును, దర్శింపధరా వలయం
బునంగల మానవులెల్ల నరుదెంచిసేవింపుచు నీస్థలంబునఁగుం డినాభి
ధానంబున నొకపట్టణంబును నిర్మించికొనుటయు.

99

కుండినపురవర్ణనము.

చ. ధరణినిఁగౌళికుండు మునురదాతకుమాటుగసృష్టి సేయుచో
వరగుణదోషముల్ దెలుపురవై ఖరిఁగంధిని ముందొనర్పఁదా
ప్రదుచిరనిర్మలత్వమధురప్రచురాంబువులిందుగూర్చనా
శరనిధిఁగెల్చెనాఁ బరిఘజాసగు భంగమిశత్థగంగయై.

100

నీ. పాతాళమునఁదాగిరవసుధమ్రోవకయున్న శేషస్థితినియుద్దిరసెప్పవచ్చు
పుణ్యజనారిచేబూన్కి నొందకయున్నఁ జక్రంబుతులయనిచాటవచ్చు
అనిరకాలస్థితంబయినశింపకయున్నఁ బరివేషమెనయనిరబల్కువచ్చు
అతితమిప్రసనునదృశ్యదశనొందకయున్నఁ జక్రవాళముసరిరసల్పవచ్చు

తే-గీ. ననజగద్ధితవై ఖరులలరుచుండు
చండతరభండనోద్దండరకాండతుండి
పటుభటానేకవిక్రమరప్రాపకంబు
స్థిరమణిగణరుచిరంబురవరణవరము.

101

ధ్వని.

తే-గీ. క్రొమ్మెగులు చికురులు ఋక్షరకులముకంత
సరములులసన్నిటాలంబురచంద్రరేఖ
సాంధ్యరాగకాళ్ళరచరర్చలుదలిర్చు
కొమ్మలనఁబెంపలరుకోటరకోన్మలలరు.

102

ఉ. కాపురముల్ సురాలయనిరకాయ్యచరద్గణికాంగనాళికి

దాపురముల్ ప్రభూతమణిరథామహిరణ్మయకేతుకోటికి
భూపురముల్ శిరోగృహసరమూహపతజ్జలయంత్రపాళికి
గోపురముల్ రహిన్ వెలయుగోపురచుంబనడంబనక్రియన్. 103

సీ. అవిరప్రభావి శేషచిరత్న రత్న సంచయసమృద్ధిపయోధిరసాధవీధి
అత్యున్నతోఽఛ్రయారహంక్రియాక్రమితార్కశశిమండలనిరోదిసాధవీధి
ఆకాశమండలా రయతమండనితభూరిసారచిత్రశిరోధిరసాధవీధి
విపులప్రతాపసంవృతవిద్విషచ్చిత్తసతతార్పితవ్యాధిసాధవీధి.

తే.గీ. వితతనిర్వృద్ధుమంఘుమాదద్భుతసుధూప
చంద్రకాంతోపలనిబద్ధశాతకుంభ
జాలమధ్యస్థలపురదర్యనకు తూహ
లాధిశచరత్పతీబోధిరసాధవీధి.

104

మ. తమసాధాగ్రములన్ వసంతములనురద్యత్తాశమాధుర్యగా
నమృదుస్వాసములన్ దుషారజలయంత్రశ్రీలకేశాళిసం
భ్రమసంవాసిత దివ్యధూపములరామల్ ప్రేమలంగ్రాలమే
ఘమహావ్యాప్తియటంచుచాతకములారకాశంబునం దాడెడున్. 105

సీ. కలకంఠమాధుర్యగనాన్వితంబౌటభూమిజాతాస్తోకభూతిగనుట
సముదిత మగుపానర సునునోవ్రజంబౌటబహళద్విజాళివిక్రభాజమగుట
తతశిలీమఖసమంఠచితనిస్వనంబౌట నర్జునప్రముఖవిఖ్యాతమగుట
ననదివ్యఫలకల ర నాకల్పకుజమౌట వరసర్వ మంగళారవ్యాప్తమగుట

తే.గీ.న ర్తశాలాంబుజోదరనాక సవన

రాజితాయోధనతలభారతవినోద

సురతర పుమేశ మహిమాభి ర శోభితంబు

వైభవ ఘనంబు నుద్యానరవనచయంబు.

106

సీ. నామవి శేషంబు ర నకుఁబాడబులెకానిగుణమునబాడబరకులు లుకారు
నామవి శేషంబురనకుఁగుభృత్తులెకానినడవడినిగుభృదరన్వయులుకాగ
నామవి శేషంబురనకుఁదృతీయులెకానినద్వృత్తికిఁదృతీయసమితికాదు
నామవి శేషంబురనకుఁ గాపులేకాని వర్తనలోకాపురనారుకారు.

తే-గీ. నాగఁ దనరారునాల్గువర్ర ములుకల్లి
యధికసంపత్ప్రకాశత ర నలరుదిన్య
నైఖరిభ్రాజితంబుసరదై వ్యభవంబు
ఘనతరప్రాభవంబుకుండైనపురంబు.

107

పుష్పలావికావర్ణస.

సీ. జోమ! పండుకొనెదరసరసపువెలబల్కుపండుకొందువిక జోమండునెమ్ము
ఇక బేరమాడనేరలకుచమ్ములిటు దెమ్ముకరముగొనుసులభ రకరములగును
అటులనే గొనెదనే ర నడిగెడునది చెప్పపండుగు నీకింకేమిరయవసరంబొ
ఇంకేమికలదొనీరవీవస్త్రమునుఁదీయుమిటుఁదీయనరగుమారయిఁటిదాక

తే-గీ. నని యొకరికొకరు సరస ర మాడుచువెను

ముందురసికులు పండ్లమ్ము ర పువ్వుబోండ్లు
బేరమాడుచుఁ గొనునమ్ము ర వారివలెను
తిరుగుచుందురు వీధినరప్పరమునందు.

108

తే-గీ. ఆనగరివిదర్భకురాజ ర ధానిగాగ

బల పరాక్రమ వివశులై ర పరగినట్టి
పెక్కురాజులు నివసించి ర వెంపుదెంపు
గలిగిపాలింపుటయుఁ గొంత ర కాలమునకు.

109

భీమభూపాలునికథ.

భగవత్ప్రభు పరార్థ గర్భిత సీసము.

d.

శ్రీచక్రవర్తినాఁడెలువారునెవ్వఁడు తతశంఖ బలముచేఁడనరునెవ్వ
డాశుగజాత సరమన్వీతుఁడెవ్వఁడు వ్యాళమర్దన కీర్తిరవరలునెవ్వ
డఖిలభూమిరమాహృదధిపతియెవ్వఁడుప్రబలఘనాఘనరభ్రాజయెవ్వ
డిలచురామాకృతి ర నింపారు నెవ్వఁడుతరుణలబ్ధపతంగరథాముఁడెవ్వ

తే-గీ. దుజ్వ లానంతపదవిభూ ర త్యుదితుఁడెవ్వ

డహితమండల సూరుడన ర నలరునెవ్వ
డతఁడు భూవిష్ణు వనగనొ ర స్పృగుచుండు
భాసుర యశుండు భీమ ర భూపాలకుండు.

110

తే-గీ. అన్తుహాపట్టణాబున శ కధిపుడగుచు
 ధర్మగుణవృద్ధిచేత భూతలమునెల్ల
 ధర్మగుణవృద్ధి దనరగా శ దండిమెరసి
 పెంపుమిగులంగఁ బుడమిఁ బోలింపుచుండి.

11

క. దమయంతియనెడుతనయను

దమదాంతదమనులునాగఁదనరెడుసుతులన్
 విమలచరిత్రుడుగాంచెను
 తమదమహృత్వే నులెల్ల శ సంసిద్ధంపన్.

11

వ. అందు మందగమన జిత మద దంతియగు దమయంతి సంప్రాప్తయూ
 నయగుటయు భీముండు కూతుంజూచి పెండ్లి సేయ సమకట్టి స్వమతి
 చితంబుగా స్వయంవరంబుసేయఁ గృతనిశ్చయండ్లై వసంతకాలంబున
 నొక్కసుమూర్తంబు విచారించి తత్కాలంబునకు నిరీక్షింపుచుఁ
 రంబు విచిత్రతరంబుగా నలంకారంబుసేయించి చారులచేనివర్తమ
 నంబు భూవలంబెల్లం దెల్లంబుగాఁ జాటననుపుటయు నివ్వార్తతిల
 కంబులం దెలియునటుల ప్రచురింపుటయును.

11

వసంతయుతువర్ణన.

ఉ. అంత నితాంత సమ్మదహృదంతరుడౌచు వసంతుడప్పడ
 త్యంత కుతూహలంబున స్వరయంవరవార్త నెఱింగి భీమభూ
 కాంతజ తన్ను మున్నుచనఁ శ గాంతునిగా వరియించు నంచునో
 స్వాంతగతాను రాగ పరివారయుతంబుగఁ బొల్చెనెంతయున్.

1

సీ. వనచరాద్యనుషమ శ వర్తనం బింపార ముఖరశిలీముఖ శ స్ఫురణబ
 ప్రితిప్రతివిహార శ భావమింపలరారవితతమహాబలా శ ద్భృతముమీ
 కృష్ణాత్కద్యజప్రియవచోన్నతి దేరసు మనఃఫలప్రాప్తిశాంపుడీ
 సకలాగమాంతవారసనలచేరసమూరపరమహంసాశ్రమాదరముగూ

తే-గీ. నొరులెవరుఁ గానకుండగ శ నుత్సవమున
 మాధవుడుమాధవాకార శ మహిమదాల్చి
 వెడలెను స్వయంవరనుహాభిరవి వశుడగుచు

తరుణి భాతియెంతటివారిఁ శ్రీదవులుగాదె.

115

సీ. తొంటివల్పులు విచ్చిరతొరంపుఁబిన్నీటమజ్జనంబాడి శ్రీనిర్మలదుకూల
ములుగట్టిపసిఁడిసారములుదాల్చిచందనమలదిసారభవస్తు శ్రీపులధరించి
నెఱిసఱుల్ దువ్వివశ్నెల కీల్జడనమర్చిప్రకటసుగంధపుష్పములఁజెక్కి
కెంగేల. వీడ్యంబుగీలించి పల్కారు సరసంబులాడెడుశ్రీసఖయకరణి
తే-గీ. వనరమా దేవిమనమున శ్రీవలపుమిగిలి

మాధవాగమనముననిర్మల విభూష

భూషితశరీరయగుచు విశ్రభూతివెలయ

దలపు లూరంగ వరియింప శ్రీనిలచెననగ.

116

క. తొలికారాకులు విదిలిచి, తొలకరి వానలను గ్రుంకి శ్రీదుర్గవనంబుల్
లలిత కిసాలయ సుమనం, కలితములై తగెవసంతశ్రీకాలమహిమచేక.

శ్రీఅదిగని సేతుహై మకుధరరాంతరభూపతులెల్లవేగిర
ముదితవరించునంచుఁ గడుశ్రీమోదమునంజతురంగవైభవా
స్పదులయిభేరికాహళరశ్రవంబులదిక్కులుపిక్కటిల్లన

ముదమున నేగుచుండిరి సరముజ్వల రూపగుణాభిజాత్యులై. 118

దమయంతి స్వయంవరవృత్తాంతము.

చ. రథములనెక్కి కొందఱుఁ దురంగచయంబులనెక్కికొందఱు
కుధరనిభంబులొసమదశకుంజరయూధములెక్కికొందఱు
అధరితపుష్పకాంచిత విశహాయసయాసము లెక్కికొందఱు
పృథివిపతుల్ ప్రధానపరిరవేష్టితులై యటకేగు చుండగ.

119

క. ఉర్వీపతులం బలెభువి, బర్వులిడుచుఁ గొందఱూర్ధ్వ శ్రీపదమునజలజా
ప్తార్వములు బర్వుగతినిను, పర్వాణులు వెడలిరతివశవరియింపంగ.

వ. ఆసమయంబున.

121

సీ. కరిహరిఖురపుటీరఘట్టనోద్ధూత పరాగంబువార్షికాశ్రభంబుగాగ
రథనేమి ఘంటికారయధ భృద్భటహ్వనరావంబుదీర్ఘగర్జనముగాగ
ధ్వజభూరిరసచిత్రితపటయుగ్ధగధగల్ సాదృశతచంచలారచ్చాయగా
తత్పురనారీవీతానహస్తాత్మకపత్పుమములు నీరకశణములుగాగ

తే-గీ. హరిణమదగంధహిమహారుకాభిసిక్త

నృపతనుస్యూతచామరారీతవత
మతులసుఖకరమలయమారూతముగాగ
వర్షముతురీతినాస్వయంరవరముబొల్చె.

12.

వ. ఇట్లుచనుచెంచిన భూపాలక ప్రముఖంబులకు భీముండేదురం జని స.
లోపచారంబులఁ బురంబునకురావించి సకలమణి నికరంబులఁబ్రకట
తంబులగు చిత్రంపుబొమ్మలకిమ్ములగు కుడ్యంబులును గోమేధిక పుష్ప
రాగప్రముఖోపల ఖచిత సింహాసనంబులును విచిత్రరదీపికాచయు
బులును విమల చీనిచీనాంబరంబులరాజులు వితాసంబులును రత్నము
క్తాఫల వ్రాత సంకలిత తోరణంబులును వివిధపట విశేషంబులును
గలిగి మిగుల దివ్యాలంకృతంబైన సభాభవనంబునకుబిల్పించి యు
తాసనాసీనులంజేసిన.

1

సభావర్ణనక్రమా లంకారము.

నీ.రాజేనరత్నముల్ ర రాజేనరత్నముల్ రమణీయతేజోవిరాజులగుట
గురుబుధప్రముఖులుగురుబుధప్రముఖులుస్థిరదసంరతాసనాసీనులగు
సన్తార్గవ ర్తనుల్ సన్తార్గవ ర్తనుల్ సకలాగమపదానుసరణులగుట
నిగమపాలకముఖుల్ నిగమపాలకముఖుల్ శ్రౌతనిష్ఠాతానుచారులగు

తే-గీ. దుర్గమపయోధిదుర్గంబు ర ద్యుస్థలంబు

కవిసభాస్థానభవనంబు ర దివియుఁబుణ్య
జనపదముయజ్ఞవాటంబు ర సార్వభౌమ
సముఖమునునాగద్రదాజ ర సభదలిర్ప.

1

వ. తదాస్థానంబునందు సకలదాతృసనాధుండగు భీమభూనాథుం
సఖీజనపరివేష్టితయైన దమయంతినిరావించి ప్రేమాతిరేకంబున న
వీరింజేర్చి సభాసదులంజూపుచు నిట్లనియె.

1

ఉ. వీరుధరాధినాథులతి ర వీరులుసత్యపథప్రవర్తనా

చారులుసద్యశోధనవి ర శారదులాకృతిమారులుమహా

శూరులు నీ స్వయంసరముఁ ర జూడగ నిచ్చలుమెచ్చినచ్చియు
న్నారెడఁగోరినట్టిన్మృత ర నందనునిఁ సరియింపుకోమలీ.

126

దమయంతి సలునివరించుట.

వ. అని సమయోచితంబుగాఁబలికి వీడ్కొలిపిన నమ్మందయాన మందగ
మనంబున.

127

నీ. తరుణహృద్యేదనోర ద్ధతిజూపుమరునిత్తు
చాపయిష్టినిగుడ్చురశరమనంగ
నుర్వీపహృదయాబ్ధు ర లుస్పాంగభీమ పూ
ర్వగిరిపై వెడలుచం ర ద్రక్షశయనగ
నిరుపమశృంగార ర సరసాభినయకళా
ద్యుతవైసజంత్రపు ర బొమ్మయనగ
లోకవిభ్రమసమా ర లోకనాశ్చర్య కృ
ల్లలితస్థిరాంశుచం ర చలయనంగ.

తే.గీ. కనకమణిమయభూషణో ర త్కరముగ్రాల
బాలమౌలన్మ ర పాలకధాళివంశ
లీలలువచింపనిరుగడల్ ర గోలలిరుపు
రుచ్చరింపంగవెడలెన ర త్యుత్సనమున.

128

ఉ. రాజులనద్యశోధనవి ర రాజులచారుతనుజ్వలొబ్జనీ
రాజులరూపధూతరతి ర రాజులభూరివిభూతిజైత్రగో
రాజులశైర్యధైర్యమృగ ర రాజులభక్తజనావనాంబికా
రాజులదానకర్ణశిబి ర రాజులరాజుల గాంచుచున్దగన్.

129

మ. వరియించెన్జతురర్ణ వావృతధరా ర వామేక్షణాక్షీణని
మృగనక్షోజయుగస్థశ ర్తమణిరిం ర ఛోళీస్ఫురద్ధారవి
స్తరతేజోమయనూత్నరత్ననిభబా ర స్వనైషదాభిఖ్యదే
శరమావల్లభవీరసేనతనయున్సార్థానలున్శ్రీనలున్.

130

దమయంతి వివాహము.

వ. అంత భీమభూకాంతుండ మందానంద కందళిత హృదయారవిందుండై

యేతద్వృత్తాంతంబునం తిపురంబునకనిపి వారలిరువురకుం బరిణయ
బొనర్పఁ గృతనిశ్చయండ్లై . 12

సీ. గురువర్యుడై వజ్ర శ్రీ కోవిదప్రకరాజ్ఞ
నిర్మలలగ్నంబు శ్రీ నిశ్చయించి
సురుచిరంబుగనిజ శ్రీ పురమలంకారించి
ఘనవాఙ్మయములు సెలంగనియమించి
భూరిసంభావనం శ్రీ బులనలుఁబూజించి
బుధజనాశీర్వాదశ్రములగ్రహించి
వారకాంతాలాస్యశ్రీచారుప్రతోళికా
పరిణయోత్సవకళాశ్రీపటలినించి.

తే-గీ. నీలముక్తాదిమణిమయాశ్రీట్టాలకమున
రత్నసింహాసనంబునశ్రీరమణునిల్పి
సకలజనములువినుతింపశ్రీబకటితముగ
పెండ్లి గావించెనొకసంశ్రీప్రీతివెలయ. 13

వ. అంత నమ్మహీకాంతుం డత్యంతసంతోషస్వాంతండ్లై వివాహానం
రంబున సుతాజామాతలఁ గతిషయకాలంబు నిజమందిరంబున సక
వై భవంబులనోలలార్చి పిదప నిస్తులప్రళస్తంబులగు వస్తువాహ
నిచయంబుల ప్రచురంబుగా నిడి సపర్యలొనరింపదాసదాసీజనంబు
వెంటనొసంగి దివ్యరథారూఢులంజేసి నిఖిలవాఙ్మయంబులు హృద్య
బుగామ్రమాయ నిషధపురంబునకనిపి యతండు సుఖావహుండ్లై వెక్కు
కాలంబు విదర్భదేశంబు పాలించె ననంతరంబ తదీయాన్వయజుల
నృపుల నేకులును ప్రభుత్వంబు సేయుటయు ద్వాపారంబునందు. 13

భీష్మునికథ.

క. చంద్రదాన్వయభవులుయశ, స్సంద్రులునిబిడహవ ప్రశస్తచరితుల
చంద్రార్కకీర్తిపథని, స్తంద్రులగుచునేలిరచట శ్రీ జయనయపరులై
5. అందు, 13

సీ. ఏరసావల్లభుఁ ఘోరసంక్రామంబుగ్గామంబుజయరమాఁగారమునకు
 నేజయశీలువి ర రాజత్పతాపంబుతాపంబువైఁసం ర తానమునకు
 నేక్షమాపాలుక ర టాక్షప్రసారంబుసారంబుకోవిద ర సంఘమునకు
 నేజనాగణిలస ర త్తేజోభిమానంబు మానంబుదశదిశాఁమానినులకు

తే-గీ. అతఁడుస ప్తాంతరీపమరధ్యస్థశస్త్ర
 నిస్తులమణిస్థగితరమ ర గీయమకుట
 తటపరిస్యస్త్రపాంజలీ ర పుటనృపౌఘ
 వేష్టితనభాంతరుండుశ్రీ ర భీష్మకుండు.

136

సీ. విగ్రహాతిశయంబురవిగ్రహాతిశయంబు సుందరవిజయభాఁసురముఁజూప
 విక్రమస్ఫురణంబురవిక్రమస్ఫురణంబుబహుధృతిభూభారరపటిమదెలుప
 దాసవిశేషంబు ర దాసవిశేషంబు సజ్జనాదృతిరిపు ర క్షయమువరప
 ధర్మగుణోన్నతి ర ధర్మగుణోన్నతి దుష్కృతద్వేషణాతురమునడప

తే-గీ. సకలదిగ్విజయశ్రీప్రసాదచుహిమ
 చేతనుదయా స్థగిరిసేతు ర శీతశైల
 మధ్యసర్వంసహాధిసా ర నూజ్యపదవి
 నోలలాడుచుఁగుండిన ర మేలుచుండె.

137

వ. ఇట్లతఁడ ఖండితైశ్వర్యవిరాజమానుండై పాలింపుచు గిరిశృంగంబుల
 మునీంద్ర ప్రేరిత స్వయంప్రకాశ భాసమానులగు మూర్తిత్రయం
 బుల సనయంబునుఁ బూజింపుచుఁ దదీయాలయంబుల నూత్న ఫక్కిం
 గట్టించి యాదేవులకు నిత్యోత్సవవారోత్సవ పక్షోత్సవ మాసోత్సవ
 సంవత్సరోత్సవా ద్యుత్సవ విశేషంబుల నొనరింపుచు.

138

చ. అనయముదేనభూసురస ర మాదంతైకవిరాజమానుండై
 దినదినముంబురాణముల ర దివ్యకథానుగతప్రశంసల
 మనమిడిన ప్తనంతతుల ర మర్వతకై పచరింపుచుంబురం
 బునకుధనేశుపార్శ్వమునఁ ర బొల్పగుచుండెడు చిన్నికొండపై
 ఘనమగునాలయంబొకటిరగట్టిన గాత్రజనిత్వభక్తితోఁ.

139

తే-గీ. ఇట్లుసద్భక్తిమెయినొప్పు ర నితఁడుభువిని
 సరససద్గుణపేటుల ర సదయమతుల
 రుక్మిరుక్మిరధాహ్వాయ ర రుక్మబాహు
 రుక్మకేశునిరుక్మనే ర త్రులనుగాంచె.
 వ. అనంతరంబ.

140

141

రుక్మిణీదేవి వర్ణన.

సీ. మగమీలజిగిజాల ర నొగిఁదూలవీ క్షించు
 చెన్నుమిన్నల రారు ర కన్నుగవయు,
 ఫేనంబుమానంబునూన్యూనంబుగ హసించు
 భాసమానంబగురహాసగరిమ,
 పగడంబు తెగడంబురజగడంబుననుడించు
 శాతద్యుతులమీరురవా తెరయును,
 అలలచాళులయంద ర ములచందములగుండ
 పరచిమీరెడుసురురచిరపువళులు.

తే-గీ. మకరకరకదళులనొంచురమగువతోడలు,
 కూర్మములమర్మ మెడలించురకొమప్రపదమా,
 లనుచుఁగొనియాడరుక్మిణీరయనజనించె
 విపులసౌజన్యభీష్ట కనృపతికన్య.

142

తే-గీ. పద్మములపై నిశశినిబింబంబుమీఁద
 జిలుకనుఁదరంగములశిఖరదులనునిల్చి
 యజుఁడుచిత్రంబుగాఁ జేసెననగనలగు
 చక్షురాసోష్ఠవాగ్వభీర స్తనయుగములు.

143

రాగమాలిక.

సీ. శ్రీమంజులంబులురకోమలివీనులుఛాయాతరంగిణీరచానమేను,
 చక్రవాకవిధంబురసతిగబ్బిచందోయిశంకరాభరణంబు ర సకియవే
 తతవరాళివిభాతిరతన్వినేత్రయుగంబుకీరవాణిఖ్యాతిరనారివాణి
 సారంగసంగతిరజలజాక్షిగమనంబు పున్నాగవై ఖరీపోలతినాభి

తే-గీ. విపులనీలాంబరిచ్ఛవిర నెలఁదికురులు
మోహనాధికరుచిపువ్వరబోడిరూపు
పూర్ణచంద్రికాతిశయంబురబోటినగవు
గానగేయప్రబంధమైర్ గాలుచుండు.

144

క. పలుకులుజలుగుంగప్రపుఁ, బలుకులుయంచలకుమాదుఁ పలుకులునడలా
పలుకులుగులచెవిహొయలుంబలుకులగణియింపదర మేరఁ పలుకుంజెలికి.

సీ. వదనంబుఁబోలంగరవనజంబరసిచందు,
రుండను భీతిచేరదండివిరిసి
వేసలినరిగాఁగరబూనినాగముకేకి,
పింఛంబనుచుజాలరభీతిజెంది
అధరంబుతోఁదులరసలరంగబింబంబు,
చిల్కముక్కనికడురనుల్కుఁ పైంది
ఊదులకెనగాఁగరగోరియనంటులు,
కరికరంబులనివిరకల్పమొంది

తే-గీ. కాకకొలకులకెలకులనాకతెతులఁ
దీగబొదరిండ్లనారామరభాగములను,
నుంటపనియేమి? యీకల్వరకఁటిచెల్వ,
మచుపయోనిధిలోనోలరలాడకుండ.

146

చ. కొమచనుదోయిఁబోలగనుఁగోకములారసిపోలరామిఁజి
త్తమునదురాగ్రహంబొదవిరతామరులై చనుటెల్లనాన్యతు
ల్యమగుటఁగోరుపంకజమురలంతయుఁగన్గొనితమ్మతాచుఁబా
దములనుఁజేరికాంక్షఁగనెఁదాల్చినిఁజేకులుగాఁజికోరికల్.

147

క్రమాలంకారము.

సీ. వనజాతమునుగేరురవై ఖరిదగియుండువనజాతసదృశమైనరలుచుండు
వనజాతమునుగేరురవై ఖరిదగియుండువనజాతసదృశమైనరలుచుండు
వనజాతమునుగేరురవై ఖరిదగియుండువనజాతసదృశమైనరలుచుండు
వనజాతమునుగేరురవై ఖరిదగియుండువనజాతసదృశమైనరలుచుండు

తే-గీ. కలికి నెమ్మోముదరహాసగరిమనెడద
కన్నుగవవాగ్విలాసంబుగళముసొంపు
విమలరూపముదానవిశ్రమమువరుస
మిగులజెప్పంగనొప్పునీరమెలతయందు.

148

క. దరమాసళవై ఖరిసుం, దరమాసతిరూపమెన్నదరమాఘనమం
దరమాకుచయుగళముకం, దరమాయుతనాభితగునుదరమాచెలికిన్.
వ. ఇట్లొప్పునక్కన్యకాల లామంబునంప్రాప్త యశావనయగుటయు.
సీ. ప్రాతకారంభసంశ్రమవిశేషంబునరుచులసీనెడుసరోరరుహమనంగ
పౌరుషహృత్పాటనారూఢిజెందంగసానవెట్టినమారుశరమనంగ
మధుమాసవాసరమహిమచేదరుణపుష్పితమైనమల్లికార్జునతయనంగ
ఘనతరాభోగభోగనిధానపరివర్థమానంబయినపెన్నిరధానమనగ.

తే-గీ. మోముమోహంపురుచులచేరగోముమిగిలె
చూపుబెఱ్ఱులదగెగుబ్బరలేపుజెందె
తనువుజానూనెభరమైనీతంబమొప్పె
పండుయశావనమింతికిరనిండుకతన.

151

రుక్మిణి శ్రీకృష్ణునిమోహించుట.

సీ. తనదుదివ్యజ్ఞానమునద్వారకాపురిదైత్యారిదివ్యాపతారమగుచు
బరుగుశ్రీకృష్ణుండుభర్తకాడగుననియోచించియాతండునుత్సవము
దనునాత్మపత్నిగాగొనగృహసేయంగనిశ్చలమతిబూనినీనిష్ఠమెయిని
తండ్రిసృజించినదాక్షిణ్యదేవిగృహమునతపమొనరింపుచుండి.

ఆ-పె. తనమనంబుదెల్పదద్దయుశ్రీకృష్ణు
కడకునాశ్రితులగుపుడమిసురుల
ననుపుటయునువారలతిభక్తియుక్తులై
ద్వారకాపురంబురజేరియచట.

152

తే-గీ. ద్వారకసమాశ్రితేష్టాభిరపూరణుండు
భావిశుభకార్యధుర్యుండుశ్రీవిభుండు

నిచటజరిగిన చందంబుర లెల్లఁదెలసి
చిత్తమున మొత్తమగుతమిత త్తరిల్ల.

153

ఉ. వచ్చినవిప్రవర్యు నకరవారితభక్తి నమస్కరించి మీ
రెచ్చటనుండి వచ్చితిరిరయేమి శుభాతిశయంబులం చుదా
నచ్చ పురబాకృతుంబలెమరహావినయోక్తులతోడ వేడ వా
రిచ్చటి వర్తమానములర నెల్లవచింపుటయ్యున్ ముదాత్తుడై.

154

సీ. మీదివ్యదర్శనంబీదినంబగుడుమా
మకమనో రథములూరక ఫలించె
మీవచోమృతము నెరమ్మినిగ్రోలసంతృప్త
సుమనస్థితిజెలంగురచొప్పుగల్గె
మీసెప్పు శ్రీసముర న్నేషకృద్వా ర్తలు
వినగ్రోతానందరవిభవ మొదవె
మీసద్గుణగణవిరలాసంబులారయ
నత్యున్న తస్థితిరయబృగల్గె.

తే-గీ. నెల్ల సంపదలొగినుల్ల రసిల్లె పల్ల
మ్రోష్టిననుఁగూర్పగాఁగృపరయుంచుడనుచు
వితతమణిభూషలిడిబహురమతులవేడి
మగుడబనుపుటయును వారురమగునఁజేరి.

155

శా. అమ్మామేమట కేగఁజూచుతరి నేరనత్యాదర స్వాంతఁడై
మమ్ముంబెక్కు సపర్యలందనిపి మీరమాటల్ వచింపంగఁ దా
సమ్మాదంబుననాలకించి బహు వాంఛాస్ఫూర్తిచే మిమ్ములన్
నెమ్మింగూడఁగఁగల్గుటెన్నఁడనుచున్ రవీక్షింపుచున్నాడొగిన్.

156

వ. అని విప్రులు శ్రీకృష్ణుని వృత్తాంతంబంతయుండెలిపిన రుక్మిణీదేవి య
మందానందమరందబిందు సందోహ నిష్యందమాన మానసాంభో
రుహ ప్రసూనయై తావలయునపుడెల్ల యదువల్లభుసన్నిధికిని జాశి
తులను బనుపుటయు నతండును దానిచ్చగించునపుడెల్ల దూతికలఁ

బంపుటయుం గలుగుటచే నొండొరులును బరస్పరానురాగ సంబంధ
సుమనఃప్రసవ ర్తనంబులం బెద్దయుం బ్రొద్దుగడుపుచుండ. 157

భీష్మకుడు రుక్మిణికి వివాహము సేయుటకు యత్నించుట.

ఆ-వె. భీష్మకుండుకూతుర పెండిలి సేయంగ

దలచివిభుజెనండొర దెలుపుడనుచు

సచివబంధుమిత్ర సందోహములఁగూర్చి

యగుగుటయుచు వారలతిముదమున.

158

ఉ. కొందఱుమాళ వేం దునకుఁ శ గొందఱుమద్ర మహీశుపట్టికిఁ

గొందఱుకొంకణేశునకుఁ శ గొందఱుతెంకణ భర్తకుఁ మఱిఁ

గొందఱువంగనాథునకుఁ శ గొందఱుబర్బర భూమిజానికిఁ

గొందఱుద్వారకావిభున శ కుఁ సుతనీఁ దగ్గునంచుఁబల్కినఁ.

159

చ. ప్రథమసుతుండురుక్మిసభఁ శ బార్ధివుముంగలి కేగిచైద్యభూ

మిధవునకీఁబాసంగునని శ మించివచింపగ భీష్మ కాదులుఁ

బధిరులభంగివీనులిడి శ వానిమతం బ్రగహించి మంచిదా

విధ మొనరింపుటొప్పనుచు శ వేడుకమీఱఁగఁ దత్ప్రయత్నమై. 160

ఆ-వె. శుభముహూర్త మొండు శ జూచిపురంబెల్ల

వజ్రమణివిశేష శ వైభవముగఁ

దగనలంకరించి శ తద్దయుశుభ లేఖ

ననుపుటయునుచైద్య శ డునుముదమున.

16

చైద్యుఁడు పెండ్లికిదరలివచ్చుట.

ఉపమాలంకారము.

నీ. తొలిమొగుల్ మెఱుపులఁ శ దళుకొత్తుగతిమణి

ప్రకరభూషితమదేరభములుగదల

గగవయానోచ్చలరద్గంధర్వవరులట్ల

తత్తదుల్బూనిరాహు త్తలెసగ

అక్షిణపక్షవి శ హారప్రకార గో

త్రాధరంబులక్రియరధములడర

హరిహయపరివేష్ట శ నాచారులగుగురు
ప్రతతిపోలికగురు శ ప్రముఖులలగ

తే-గీ. సకలమంగళవాద్యానుశంగమొప్ప
వందిమాగధబృందకై శవారమెసగ
బంధుసంతానమిరుదెసల్ శబలసి సెలగ
కుండిసముజేరె బెండిలిరకోరెల్లూర.

163

ఆ-వె. పురికిబెండ్లివారశలరుగు దెంచుటంగని
వెగటుపడివివాహ శ విభవమిపుడె
వేడికొనెదగారి శ విఘ్నంబుసేయుమం
చనుచువిపుజీరియనియెనిట్లు.

164

క. ననుబెండ్లి జేసికొనగృష్ణునిగొనిరమ్మిటకనుటయు శ శుభమస్తనియా
తనుద్వారకాపురికపుడు, జనికృష్ణునిమోలనిచటిరచండముబలుకన్.

కృష్ణుండు వైద్యులంద్రుంప కుండిసమునకు దండెత్తివచ్చుట.

మ. రణనిర్వాణముమాడ్కివార్త చెవిదూరన్ శౌరి నేదుష్టశి

క్షణముంజేయజనించితేనియిపుడీరచై ద్యావనీపాలురన్

క్షణమాత్రంబునద్రుంచి రుక్మిణిని యారస్తందెత్తుగాకంచుభీ

షణవోషప్రిపురానురాంతకగిరీశపృక్కియంగ్రాలుచున్.

166

మ. రథమాయత్తముజేసిదారకుడుదే శ రమ్యంబుగానెక్కిశా

ర్జధనుఃకాండదరారినందకగదల్ శ ప్రాజ్యస్థితిందాల్చిశౌ

ర్యధృతిశీరసముప్పతిల్లగరుణా శ రమ్యాత్తుడై చారు

న్వధరీభూతశతస్కరప్రధితుడై శయాప్రోలుదాజేరినన్.

167

క. కనుగొనిచైద్యమహీశులు, ఘనవిక్రమచటులభటనిరకరయుతులైవై
కొనిశరవర్షముగురియుచు, మునుకొనిశ్రీకృష్ణువెనిరమూగుచురాగన్,

పంచచామరము.

శివముఖప్రకాండముల్ నరశింపఁజేసియాత్మవో
 క్షలంబుడంబొనర్చి శార్దూపాణయై యెదిర్చితా
 బలాశైలవాళినొంచురభంగిఁబొంగితన్నపా
 నశింజలంబుబెంచితృంచెరవాసవాదులెన్నగన్

169

ప్రగ్విణేవుత్తము.

ఆలంబుకొక్కడిరట్లార్భటేయు-తుండై
 కోలలఁగాజులకరగూల్పగాఁజూచియి
 ల్లొకొందునూరహించిభీతాత్ములై
 చాలసాశ్వాదులారశ్చర్యముఁబొందగన్.

170

ఉ. పొరికొందఱుస్థలితరబుద్ధినిఁగృష్ణుజయింపనుర్విపైఁ
 బొరికొందఱేలశిశురపాలువివాహము మాకటంచు వి
 వ్రాకృపామతిఁమనలఁదాభరియించునటంచుఁగేశువున్
 జేరికొందఱయ్యెడలఁజేతులుమోషిచిభీతితోపగన్.

171

ట్లు సాశ్వనరపాలబృందంబులెల్ల భిన్నంబులై నిశ్చలితాంగమ్ముల వీ
 క్షింపుచుండఁ గృష్ణుండు శరవర్షంబుగురిపింపుటమాని సుందరీలలా
 మంగొంపోవుటమేలని తలంచి యక్ష్మణీమణి కడఁకేతెంచి.

172

శా. భేరిఘోషమునన్న జాండములుకంఠపింపంగనంభోధిగం.

భీరంబొప్పగసింహనాదములనా రభీలంబుగాఁజేసి దు
 ర్వారప్రాధిబంధంతిగైకొనుచుతే రవంబోయెఁ బ్రతీశుడా
 స్వారాజేంద్రుజయించిదివ్యసుధ నిరచ్చంగొన్న చందంబునన్.

173

తే.గీ. ద్వారకాపురికేతెంచు ర వార్తదెలసి
 పురజనంబులుకాతుక ర స్ఫూర్తులగుచు

హరికెదురుగనునీరాజ ర నాచులుగొని

శౌరిదర్శించిచుదినిహ ర ధ్నముదలిర్ప

వారువారునుఁబురికరు ర దేరిరంత.

174

ఉ. కుండినమందుభీష్మకముఖుల్ హరిచందముగాంచియీతిడొ

క్కండుమహీశులందునిమిరకనయన్ గైకొనిపోయెదోర్చలా

ఖండిలుడీతడాత్మజకుఁ ర గాంతుఁడుగాఁ దగుసంచువారలు

ద్వండికుతూహలంబునను ర తంగన నేగిరి శౌరిషీటికిన్.

175

క. అరిగినవారలఁగనుగొని, హరియాతిధ్యములొనంగి ర యనుపమలీలల్

బరగగవిందులొనర్చుచు, బరిచగ్గలు జేసెభక్త ర భావంబెనగన్. 176

రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణులపరిణయము.

ప. అంత ద్వారకాపురంబునకేగిన సకలబంధుబృందంబులు నితాంత సం

తోషస్వాంతులై రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణుల పరిణయంబొనరింపఁ దొడంగి

గురుపురోహితులవలన సుముహూర్తంబు విచారించి యభంగమంగళ

తూర్యారావంబు లుప్పతిల్ల నైవాహికప్రయత్నంబులంజేసి నిఖిల

బంధుమిత్రపురోహితామాత్య ప్రముఖులెల్ల సభాసీనులై సభూష

కుల మంగళస్నానంబుల కనుజ్ఞనొనంగుటయు.

177

చ. కడ తెడుమబ్బుగుబ్బలులఁ ర గ్రాతెడులీలఁగుచంబులందొబ

య్యెదగదలక శ్రమాంబుకణ ర బృందనిషిక్తలనన్త్రగీమదా

స్పద తిలకంబుజారవలిక పయ్యెరనూగెడుతీగనాగఁగౌ

సదభదలంఠిరిద్వరకురనంబుజపాఠలుపేరుఫేరుగన్.

178

నీ. తళుకుపోంబొమ్మలకపులిగడిగినరీతి

సౌరభాంబువులమరజ్జనమొసర్చి

శాదామినులగిష్పశారదాంబుదముల
 కరణిదువ్వలునలుగట్టగూర్చి
 అంభోజమునవ్రాలుగనళిడింభమట్టుల
 కస్తూరిబొట్టునొకక్కముగఁదీర్చి
 ముఖకాలసుమపలకచ్చదయుక్తతరునన
 క్రమమున మణిభూషణములమర్చి
 తేగీ.నూపుర ఝణంఝణ ధ్వనుల్ క దీపితముగ
 కామినులు రుక్మిణీదేవి క గర్గముఖ్య
 ముచులుశ్రీకృష్ణమూర్తిని క భూరిపీత
 ములకుఁ దెరచాటుగాఁ దెచ్చి క రలఘుమతుల.

179

వ. ఇట్టిగువ్వరిని సుఖాసీనులం గావించి నిగమ చోదితంబుగా వైవాహిక
 ప్రకరణంబులెల్ల సేయించి శృంగార గీతాభి రామంబుల ముత్తైదువ
 లిరుగెరింకుల ముత్తైంపు నీరా జనంబులెత్తి పాడుచుండఁ బసిండి పల్లె
 యంబుల కలబ్రాలుగొని వధూవరుల చెంతనింతులందీయ నకు. తాగో
 పగోత్సవానుషంగులై.

180

కీ. పలుముత్తయపుడల క బ్రాలుసతీపతు
 లాంబోరువై బోయకచుండునెడల
 హరియింతివై బోయ క న వినతితనుసోకి
 కడుసువల్ల చచ్చయఁ క గ్రాలిరాల
 ఘనమక్తీకర క గళితంబులై కృష్ణు
 వై బడినీలాల క బతిజార
 కరధిరాట్కన్యకాంశజపై వరుడుమ్రోయ
 వజ్రోపలస్వభా క వసువహింప

తే-గీ. శాస్త్రవిధిగాగభక్త్యభోరజ్యప్రశస్త
భుక్తివిఖిలజనముతుష్టి ర బొందుచుండ
సుమవిమానోత్సవంబులు ర సొంపునింప
నుప్పతిల్లెగళ్యాణ మరహోత్సవంబు.

181

వ. అట్టియెడ.

182

మ. హరిముఖ్యుల్ వినువీధిజోత లిడగా ర ధానందలై భోగినీ
హరిణేక్షుల్ నటియింప భక్తియుతులై ర యాసేతుశీతాచలాం
తరభూనాధుల సర్వనస్తుషణిసంతానంబులంబూనిశ్రీ
హరికర్పింపుచు మ్రోలసిట్టిరి సము ర ద్యత్వాంజలీబద్ధులై. 183

వ. ఇట్లుత్యంత కళ్యాణ విభవంబులు ప్రభవింపఁబరిధవిల్లు నాకళ్యాణమ
హోత్సవా నంతరంబున శ్రీకృష్ణుండు పట్టాభిషిక్తుండై యరుగుదెం
చిన బంధుబృందంబులఁ గతి పయకాలంబు నిజమందిరంబున విందు
లందనిపి వస్తువాహన భూషణాంబరాదులచే బహుకరించుటయు వా
రునుతన్మతము వాసంబులకుంజనినయనంతరంబ భీష్మకుండునుంగుండిన
పురంబునకుంజేరి యచటి చందంబులెల్ల నెల్లరకుం దెల్లంబుగాఁదెలిపి
యంతంత దనసుతాజామాతల రావింపుచు వారల కనూనంబులగు
విభూషణ మూల్యమూల్యాంబరాదుల నొసంగుచు సంతసంబునఁగూం
డినపురంబు బహుకాలంబు పాలించెనంత. 184

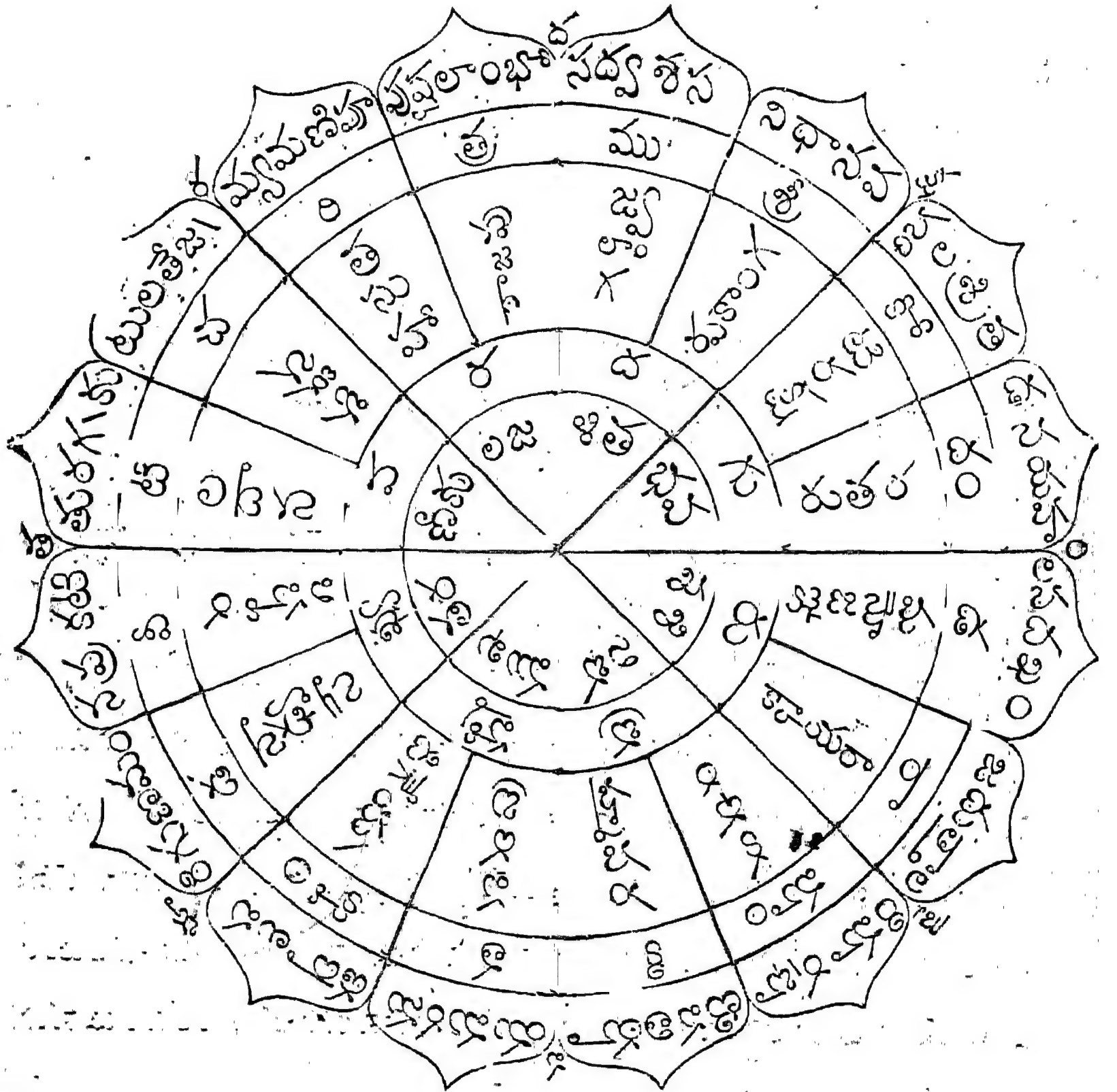
తే-గీ. ఇతనినంశజులై నభూ ర పతులనేకు
లుభయలోకప్రసిద్ధిగా ర నురుతరప్ర
మోదమున నేలిరి కలియుగేగాదినమయ
మవధిగా నీతిచేఁగండి ర నాఖ్యపురము.

185

క. అనుచునునాశీరుసకతి, వినయంబె సయగఁద్రెలోక ర విదుఁడగువనజా
సనమానన తనయుండొగి, వినిపించెను కొండపీటి ర విభుచరితంబుల్.

షోడశ దళ కమల బంధము.

షోడశ దళ కమల బంధసీసము.

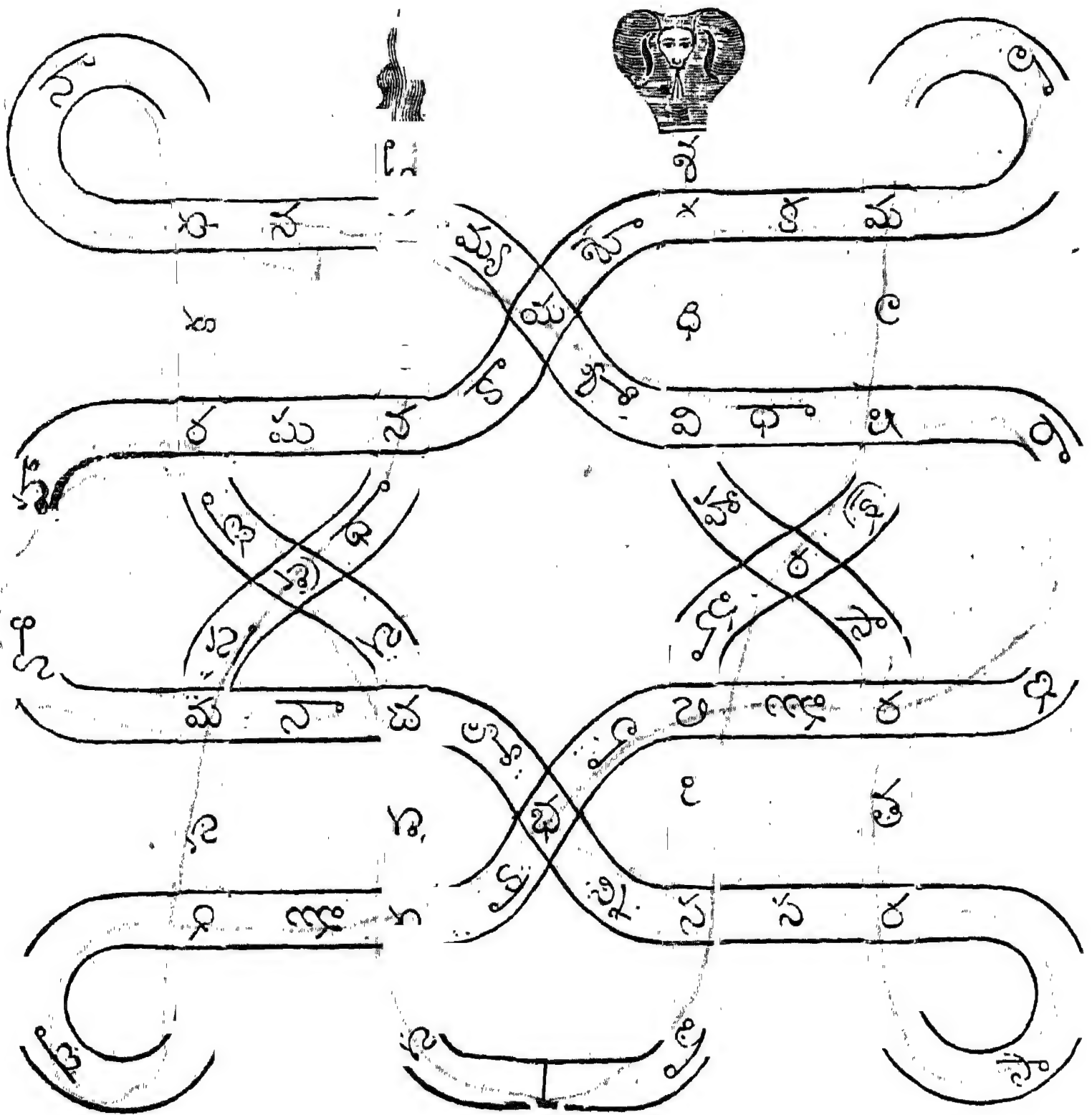
సీ. దర్పకాంగశ్రీనిరధానవక్షస్థలా
 శ్రితకోటిరక్షగురుతరదండ
 నయహరిలసదఖండమనోజ్ఞరుక్మాయ
 రారాజదుత్తాలరైవైరిమార
 భామంకధరబ్రహ్మరపరకిటిపతిరూప
 యమరనుతపదబ్రహ్మాదీగేయ

కొండదాలుపభూరిగొణమండనాథ్య
సౌఖ్యవిహారవీనప్రకటితతురగ.

తే-గీ.కుటిలదానవమర్దన ర చటుల తేజ
రమ్యమణిపూరిత సుహరి ర రాజపుత్ర
పుష్కలాంభోద సదృశ సరముజ్వలాంగ
దళితభవ శశినిభముఖ ర తరణికులజ.

187

నాగబంధము.

చ. శరధి విహార సారతర శ సారససన్నిభలోచనామనో
హరఘనకాయశూర కమలమలవక్త్రమానివాసవా

నరవచన ప్రచారకథ ర్ నాధనరమ్యయశో విధావరా
దరముని లాభకారముర ర్ దార సమ స్తప్రధానతారకా.

188

శై లబంధము.

హ

త ను రి

య శో మ హ త్వా

కా ప్ర జ్ఞా త్ప్ర స ర చ

ర తా ర క సా రా స ర నీ

ఖ ము ర ము నా ద వ భ ని హ రు

దై తే య హ ర ణ ము ని జ భ ర ణా

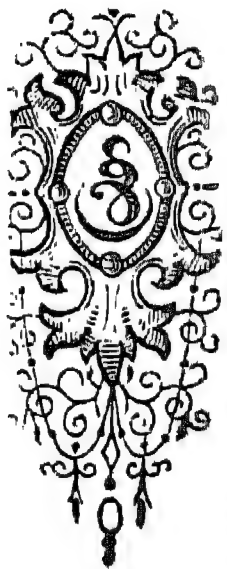
క. హరినుత యశోమహత్వా, దరసత్ప్రజ్ఞాప్రకార ర్ తారకసారా
సరసీరుహాని భవదనా, మురముఖదై తేయ హరణ ర్ మునిజనభర
గద్య ఇదిశ్రీమజ్జగత్పా ణ తనయ వరప్రసాద లబ్ధ కవి
తానంక లితాప స్తంబసూత్ర కౌండిన్యసగోత్రపవిత్ర
వివిధ విద్యన్తుఖ సరోజాతమిత్ర మద్దులపలి వంశదీ
పక వేంకటప్పయాబిఖ్య తనూజాతక సుకవి
జనసేవక గురుబ్రహ్మనామ కవిరచితంబగు
శ్రీకొండవీటి చరిత్రంబునందు
ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకొండవీటిచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము.

మాని నీమధురవా,
 క్నోమానందాభి రాచు శ సువతకామా
 భూమండనశ్రుతభూభృ,
 ధామాకోదండరామ శ దనుజవి రామా.

1

క. అనధారునారదముని, ప్రవరచిచే నాదితేయ శ పతివినియంత
 దవిలి పరితృప్తినొండక, నవలికధందెల్పుమన్న శ నతిడిట్లనియెన్.
 తే-గీ. కలియుగంబునందొలిబహు శ కాలమర్క
 చంద్రవంశజులగు నృపుల్ శ సాంద్రగరిమ
 శాశ్వతైశ్వర్యవైభవ శ సమితివెలయ
 మేటులై యేలిరీకొండ శ వీటిసీను.

3

ద్యృష్టి.

సీ. శేఖరధారణ శ చేగిల్కిగనిదగ్గ
 వరులునాజెలువైందు శ ధరణిభృతులు
 సాంద్రప్రదోషముల్ శ నడలదోయుచు
 శతపత్రసమ్మదమున శ బరగునినులు
 భోగవిస్మయరూఢి శ బాసగి యనంతాఢ్య
 పదభూతిగనుచక్ర శ వర్తిఘనులు
 కువలయప్రీతిచే శ కొనిసత్పథమునంటి
 ప్రవీటకళావాప్తి శ పరగురాజు

తే-గీ.లలరిరశ్రాంతవిశ్రాణ శ నార్యవర్య
మానితాశీర్వచోవర్ధ శ మానభూన
భోంత రేద్ధమహేశ్వర్య శ వంతులశ్వ
పతిగజ పతినరపతి సరద్వంశులనగ.

క. ఆవంశత్రయమున నతి, పావనమై యరినిరాస శ భావనమైల
క్తి విలసిత గజపతికుల, మావనతావన విధాన శ మైవిలసిల్లెన్.

వ. ఏతద్వంశవ రేణ్యుండు.

విశ్వంభరదేవునికథ.

సీ. శ్రీమద్రమావధూ శ టీమనోహరభవ్య
పదసువర్ణాంభోజ శ భాసురంబు
పతితపావన మహాశన్నతసుధీజీవన
సారవిద్యామృత శ పూరితంబు
విపులకృపాసార శ వీచికాంతరచల
ద్విద్వత్కవిమరాళ శ విలసితంబు
బహుళదుర్జనమద శ ప్రహరణ పరిమాణ
క్షణకోపబుద్బుద శ సంచయంబు

క-వే.నై నమానసాంబు శ జాకరుడామ్నాయ
మూర్తియభిమతప్ర శ పూరితాశ్ర
తనిచయుడరివనద శ హనుమ విశ్వంభర
దేవభూచిభుండు శ కోవిదుండు.

7

తే-గీ.సాఖ్యముగశాలివాహన శ శకమునందు
పదుమొకొండవదగుశ తాశబ్దముననితడు
క్షణతా విరహితశీత శ కిరుణుడనగ
ద్వాదశాబ్దంబు లిలనేక శ దశభరించె.

8

క. ఆన్యపతికిఁ గల్గిరిన, త్సానులు నల్వరురణోగ శ శూరులుశౌరి
ధ్యానపరాయణులుజయ, ధ్యానోపేతాంగులును శ వారెవరినినన్.

సీ. ఏవిభుం డఖల విరద్యావి శేషజ్ఞత
 గణపతి దేవ వి ర ఖ్యాతిఁగాంచె
 నేరసజ్జఁడు మ్రొక్కు ర వారిసత్కృపఁబోవ
 బాలభాస్కర దేవ ర లీలగాంచె
 నేనేతమదవై రి ర దానవాళివధింప
 నరసింహ దేవుండ ర నంగమించె
 నేభూవిభుండు ధరరాభరంబువహించె
 విశ్వంభరుండన ర వినుతిగాంచె

తే.గీ.నాన చిరిబాలేశ ర వీరగణప

తిప్రభు బాలభాస్కర ర దేవవిభుడు

శ్రీవిభాసితనరసింహ ర దేవనృపుడు

సాంద్రగుణపాళివిశ్వంభ ర రేంద్రమాలి.

10

క. గజపతి వంశాభరణులు,

వృజినో త్తరణానుకూల ర వేషావరణుల్

విజితార్క సుతవితరణులు,

విజయరమాసహితమహిత ర పృథులగుణమణుల్.

11

వ. ఇట్లొప్పు నప్పుత్ర చతుష్టయంబును నఖండదోర్దండ కోదండ పాండిత్య
 నైఖరీ వి శేషంబున దినదిన ప్రవర్ధమానులై యొప్పుటయు.

12

గణపతి దేవు వృత్తాంతము.

క. శ్రీలీల లలరునానర, పాలచతుష్టయమునందు ర ప్రథముఁడు ధరణీ

నాళీకాక్షీభృతినా, బాలేశ్వరవీరనృపతి ర ప్రభునై యొప్పెన్.

13

క. ఘనసింహాసనపతియై, తనరుచుధర్మముచతుష్ప ర దమాలనడుపుచున్

మనునిభవినీతిలీలా, జనితస్థితిపాలనంబు ర సలుపుచునుండన్.

14

సీ. సకలయాచకబృంద ర శుకశారికాళికే

సచ్చివుహస్తంబుర ర సాలశాఖ

విద్వత్కవిమరాళ ర వితతికేఘనుసభా

స్థానంబుమానస ర సరసిసీమ

సనుదారిన్మఃకుంభి శ సమితికేమంత్రీంద్రు
నుదయోచనలుశృంఖ శ లోత్కరములు
ప్రకటవిద్యాలతా శ శాళి కేమహానీయు
వాక్సీమవిపులాల శ వాలతలము.

తే-గీ. అతఁడుహిమశైలసేతుమ శ ధ్యస్థశస్త్ర
యశుఁడుగణపతిరాజద శ యావిశేష
పాతుఁడుఘహరకాశ్యప శ గోత్రుడగుచు
నలరెశ్రీగోపరాజురా శ మాహ్వయుండు.

15

శ. రాజ్యాంగములుబెక్కునేర్పిదృఢశౌ శ ర్యప్రౌఢిమన్ శ సా
మ్రాజ్యశ్రీజనరక్షణేక్షణకృపా శ రమ్యాత్ముడై నిశ్చల
ప్రాజ్యప్రాభవమొప్పశాత్రవభిదా శ పారీక్షిండ్డై సత్కళా
పూజ్యత్వంబునమంత్రీపుంగవుడనన్ శ బొల్పొందెనిద్దారుణిన్.

16

శ. అట్టియెడ.

17

శ. తనరాజ్యంబుచభూసుర, జనులకుచితివర్తనములు శ జరుగుటలేమిన్
ఘనకరుణాన్వజనచయా, వనయనరామాయణోక్తిరవగూడలిర్పన్.

శ. ఏనీవుపాలవరకృప, చేసేవిప్రప్రతతికి శ జీవనవసతుల్
బూనిక చేనొసరించితి, నేనిలభింపునిక నాకు శ నిహపరఫలముల్.

19

వ. అనితలంపుచు నిజమనోరథ సఫలీకృతాభిలాషా యత్తచిత్తుండై యే
తెచ్చుపాలకృపా విశేషంబున ధర్మశాసనపూర్వకంబుగాభూసురకో
పోడశమహాదానంబులిడుచు తరుణంబునకు నిరీక్షింపుచుండ.

2

తే-గీ. భువినివేయునర్వదియేడు శ బొసగుశాలి

వాఘశకగతరక్తాక్షి శ వర్షభాద్ర

పనబహుళపక్షదర్శభా శ మదివసమున

సర్వభయదరవిగ్రహా శ సమయమయ్యె.

21

సూర్యగ్రహణ వర్ణన.

శ. సురలతిభీతిదూల దితిరజుల్ కుతుకంబునఁ దేలఁ బట్టులు

వృరమున డిగ్గిసీడముల శ వ్రాలనభంబు సనీలమేఘవి

స్తరదుచిగ్రాలతారకలు ర దారగతిస్థితిప్రేలగోనము

త్కరములు త్రేతముల్విడచి ర తారగజాలత నిరసమేర్పడగ 22

క. దిక్కురులుక్కుజెదరిబడ, చుక్కలగుమి గగనవీధి ర జూడ్కులబడగ
పిక్కటకంధులుగలగగ, దిక్కులుగాన్పించకుండ ర దిమిరముగ్రమ్మె.

భుజంగ ప్రయాతము.

క్షీతింజంతుజాలంబు ర జేట్పాటుజెందె

శ తారంబుగోత్రంబు ర చక్కాడుతేజో

భృతికేతువజ్రాస్త ర బింబంబుపట్టె

పతంగపరాగంబు ర వాటిలైనంతె.

24

వ. మఱియు నయ్యుపరాగంబుదివాంధకార బంధురంబగుటను లూకాలో
కింబును కుహూసుఫల సమాగత కృష్ణాత్మక ద్విజప్రతీతంబగుటను
ద్యానంబును పరింగగమన భంగీకరణంబగుటను వృష్టియును సముల్ల
సితతారావిరోచనసమాకీర్ణంబగుట బృహస్పతి నికేతనంబును కేతు
ప్రభాసితంబగుట రథంబును పర్వానుగతంబగుట భారతంబును ని
క్షుకాండంబునననుకరించి ముప్పిరిగొన్న శిష్టన నుప్పరంబెల్ల గప్పి
కొని నెప్పగిది నై నఁదెప్పరిలఁ జొప్పడరాని మహాదాశ్చర్య విశేషంబు
న పరిశోషిత ధరామండలంబై యున్నయెడ.

25

క. సర్వోత్కృష్టంబగునా, పర్వంబునన్నానవిధులు ర పచరింపంగ

సర్వజనుల్ తీర్థములకు, సర్వులిడుచునుండిరధిక ర భక్తిదలిర్పె.

26

రాజు కృష్ణాస్నానమునకేగుట.

చ. తదవసరంబునన్ నృపతి ర తాజలకంబునకేగుడెంచనె

స్తుదిఁదలపొందితద్దయున ర మాత్యునిగూరిచి తీర్థమాడబో

యెడముపుకొహితప్రముఖు ర లెల్లరురానియమింపునావుడు

ముదమునఁదానభీష్టఫలరము గొననోపు నటంచునెంచుచు.

27

క. భూసురులకెల్ల తనమది, లోసలుపగనెంచు తెఱగురలువినిచిరాకం

డిసుమ్మియనియనుజ్ఞను, జేసిసృపాలునకువినయ ర చిత్తమునరను.

క. దేవాభవదాజ్ఞనుశిర, సావహియించికొనివిప్రసంతతి నెల్లన్
రావింపఁబనిచినాడను, వేవేజననొప్పున్నాన శ విధులొనరింపన్. 29

ఉ. నావుఁడుగౌతుకాన్వితమ శ నంబునపావనతీర్థసేవనా
భావమునన్ సువర్ణమయ శ పాత్రలమంగళవస్తుసంతతుల్
గ్రేవలఁబూనిసేవకులొ శ గిజను దేరనమాత్యయు క్తుఁడై
తావెడలెన్ గజంబునసు శ ధామయవాణికిఁ గృష్ణవేణికిన్. 30

క. చనిచని గంగంగనివం, దనమొనరించిపితృతర్పణములిడినీరం
బుననిలిచిబాడఁబులనే, రినిగానకఁగలకమదిని శ రేగినచివుతోన్. 31

ఉ. ఏరిపురోహితప్రముఖు శ లేరి మద్రాశితవిప్రబృందముల్
ఏరికినేరికిండెలిపి శ తెప్పడురానియమించితిం తకున్
వారలరామి కేకతమొ శ పల్కుముమేమికన్నానకృత్యముల్
నీరుచుటెట్లునావుడతి శ దీనతఁదోపవచించెనమ్ముడై. 32

శా. ఏవిప్రుండనమాత్యపుంగవుడప్ప శ ధ్వీశాభవద్భృత్యుడన్
నీవాత్సల్యదయారసంబునెదనెం శ తేకోరియున్నాడనం
భావింపందగుమన్ననోరధము దీ శ ర్పంజెల్లుసంకల్పమున్
నేవిజ్ఞాపనసేతునావుడు నసం శ దేహాత్ముడై యిట్లనున్. 33

తే-గీ. సంతసించితి నీదువా శ క్షరణికిపుడు
న్నానకృత్యంబులొనరింప శ సమయమిదియ
గాననవధానివగుచుసం శ కల్పవిధులు
దెల్పుమననట్లచేసెన శ నల్పమతిని. 34

వ. తదనంతరంబ యానరపాలోత్తంసుండు సమంచితోత్సుకుండ్లై నిగమ
చోదితప్రకారంబునగృతన్నాతుండ్లై పితృతర్పణాదినిత్య కృత్యంబులం
బరివర్తించి యక్షీణకృపాకటాక్షంబువీక్షణంబులన మాత్యునీక్షించి

క. కోరుమునీకోరికలం, దీరుపగఁదలంచి తిభవరదీయసమయవా
క్పూరణమునకరుదగువి, స్తారఘృణాగణ్యరామ శ సచివవరేణ్యా. 36

మంత్ర ముద్రాదానమునుగోరుట.

శా. ఆలోకించి యమాత్యమాళిపరమా శ్లఙ్గదంబుసంధిల్లగా
నీలంనిల్చినమానవేంద్రునెదుట శ్లఙ్గోయిసంధించిమీ
లీల ముద్రకబూని యామమిలఁబోలంపందలంపొందెభూ
పాలోత్తంసమమస్తనోరధముసాశఫల్యంబునొందింపుమా. 37

వ. అనినవిని. 38

మ. ఒకయామంబునగల్గు భోగమునకై శయ్యార్జిల్లిగాంగేయరా
ప్యకన్ద్రదాశ్వపురాగ్రహారపశుధా శ్లవత్రముల్నీవుకో
రకన్ద్రదాశ్వపురాగ్రహారపశుధా శ్లవత్రముల్నీవుకో
రకన్ద్రదాశ్వపురాగ్రహారపశుధా శ్లవత్రముల్నీవుకో
రకన్ద్రదాశ్వపురాగ్రహారపశుధా శ్లవత్రముల్నీవుకో. 39

క. ఏవేళమాకునిచ్చలు, తావకసముఖంబెవెన్ని శ్ల ధానముకొఱలిం
కేవియులేవికగణపతి, దేవా వేయేలసనుమ శ్ల తీపరిపాలా. 40

చ. అనినవినిసంతసించి నృపు శ్ల డట్టులసేయనకాదలంచినె
మ్మనమునద్రబేమయుప్పతిల శ్ల మానితసద్గుణగోపరాజురా
మనసచివాగ్రణి గనిన శ్ల మాహితచిత్తముతోడ మొక్కియా
జనపతిసంతసించుచునొ శ్ల సంగెనుసోదక వాక్యదానము. 41

వ. తదనంతరంబుననయ్యిరువురును సంతోషవిశేషంబున భృత్యప్రముఖ
పరివేష్టితులైని జాగారంబులకరుగుదేరి రంత. 42

సీ. సచివుండుతొకిక శ్ల జనములరావించితనదుమనోరధం శ్ల బునునచించి
ధరణీశుకడకేగి శ్ల తానొనరించిన తైరగువారలకుబో శ్ల ధించిమించి
మనదేశమందుబ్రహ్మస్థాప్యములొనర్చియుత్పత్తిసాఫల్యశ్రమొందనెంచి
యుంటిగావునమీరశ్లలుత్సుకులైకొండవీటిరాష్ట్రంబునశ్లవెలయుసర్వ

తే-గీ. పురములకు విపులధిపులై శ్ల పొసగివారి
వారి వంశపరంపర శ్ల వర్తనలుగ
భూమిముఖరజోడశదాన శ్ల ములకు ధర్మ
శాసనంబులదెందుమా శ్ల సముఖమునకు. 43

తే-గీ. అనుచుఁదృటిమూత్రమునవారి శ ననిపిదాన

ఖండభూభరణోద్దండ శ సాండితప్ర

చండదోద్దండై సభా శ స్థానమందు

జేరినృపతిఁబరాకులఁ శ జీరిపలికె.

44

వ. రాజానై భవజితసుర, రాజాముఖచారుతాతి శ రస్కృతరాజా

రాజద్ర వితేజాసాం, ఖ్యాజయగజపతికులీన శ గణపతిరాజా.

45

తే-గీ. అవధరింపుముబాలేశ్వ శ రాఖ్యవీర

గణపతిప్రభుచంద్రమ శ త్కామితంబు

నీర్తుననితారుబల్కునే శ తెంచినాడ

భద్రపీఠస్థుఁజేయుడి శ ప్రమదమెసఁగె.

46

వ. అనుటయు బాలేశ్వరవీరఁ గణపతిదేవ భూవిభుండధికోత్సుకుండై న వన

వానందాద్భుతంబులు మనంబునఁ బెనంగొన నవ్వింతఁగనుంగొననభి

లపింపుచు.

47

చ. కనుగొనిమంత్రితేఖకుని శ గాఢకృపారసదృష్టిపాతముల్

బెనగొనఁబాణిఁబాణిఁగొని శ ప్రీతిదలిర్పగసింహపీఠపై

మనిచినిజాధికారమిడ శ నుంగరిముంగర మందుఁజేర్చి

మనమలరంగనేలుముఁ శ మస్తథరావలయంబునాపుఁడు.

4

మంత్ర రాజ్యపాలన సేయుట.

తే-గీ. అధికకుతుకాత్తుండై ప్రభు శ నాజ్ఞవడసి

భద్రపీఠస్థుండై నృప శ వ్రాభవమున

ఘనతరంబగురాజ్యపా శ లనముఁబూని

వండిసభనునిండోలగం శ బుండునెడల.

4-

క. తనువనుపనాశ్రితులువేఁ, జేనిశిల్పిప్రచురతామ్ర శ శాసనవితముల్

గొనియాత్తు సముఖమునకుం, జనుదేరగఁజూచిదరహ శ సనవదనండ్ల

సృష్టరావృత్తము.

రుద్రశ్రీశౌర్యధుర్య ర శ్రుతికథి తపదా ర గూఢబావుండునీత్తు
 న్నుద్రవ్యాపారకార్యా ర ద్భుతచతురసుధి ర పూర్ణదివ్యానుకంపా
 భద్రప్రాచుర్యచర్యా ర పటుడయికమలా ర భ ర్తృకారుణ్యసిద్ధి
 ముద్రిచెదామ్రపత్రంబులమహిసురుడాభూమివృత్తికియాదుల్.
 వ. ఇట్లొక్క తృటిమాత్రంబున నసంఖ్యాపరిమితంబులగు శాసనంబుల
 మర్పించి.

52

గోపరాజు రామన్న గారు కఠినీకములుద్ధరించుట.

సీ. వివిధవిద్యావిశే ర పవిధానశేషాహి
 వేషప్రచారులా ర ర్వేలవారు
 విపులవిశ్రాణన ర విఖ్యాతిజితశిబి
 హరికుమారులునంద ర వరపువారు
 ప్రతిపక్షవారణ ర ప్రధితమంత్రాంగవి
 జ్ఞానశారదులాది ర శాఖవారు
 దేశపాండ్యసమాజ ర దేశాహిరాజ సం
 కులతాపరులుమంత్ర ర కులమువారు

తే-గీ. మొదలుగా గల్గుతాక్యస ర మూహములకు
 రవిశ శాంకనక్షత్రగో ర త్రాధరంబు
 లంబునిధులెంతకాలముం ర డంతకాల
 మనుభవింపుడనుచునుస ర మాదరమున.

53

ఉ. ఇచ్చెన శేషభూదివిజ ర బృందములెల్లనుతింపవేడుకల్
 హేచ్చగవీడ్యముల్వసన ర హేమవిభూషణభూప్రయుక్తిగా
 నిచ్చెఁబురాధికారముల ర హీనమహాగణికాప్రధానతా
 భ్యుచ్చయవృత్తిశాసనస ర ముద్ధరణంబొనరించిరిచ్చటల్.

54

తే-గీ. గ్రామణులుగని యోగిసం ర ఘములఁజేసి
 వైదికద్విజకోటుల ర వారికెల్ల

హవ్యకవ్యములకునాశ్రితాళిగాగ
ద్విజులకిటుజీవనావనరస్థితులొనర్చె!

55

మంత్రప్రభువునకు రాజ్యముమరలనిచ్చుట.

వ. అట్టియెడనీకొండవీటిపురంబునకుఁ గౌళికసగోత్రజులును. నాపస్తంబ
సూత్రులును నగు కొండాన్వయులకేకభోగముల కరిణీకంబునడిపి తద
నంతరంబయ్య మాత్యచూడామణి ప్రభుత్వకాలనిర్ణయానంతరంబున
నమ్మహేశుపాలికింజని స్వధర్మానుష్ఠానంబుననృపతింజీరి దేవాయుష్మదను
గ్రహాతిశయంబున మదీయమనోరథంబు నీర్చుకొంటినిక కాలాతిక్రమ
ణంబయ్యెగానముదికంగొండనియర్పింపుటయు నృపాలుండుభవదీయ
ప్రభుత్వప్రకారంబభినయింపుమనవుడు సవినయ వివేకభాషణభూష
ణుండై యిట్లనియె.

56

మ. ఘనమాతావకరాజ్యమందుసకలరగ్రామాధికారంబులన్
జనితానందనియోగిభూసురులకున్ సాగించిత తద్విలే
ఖనముల్ సేయుచు గొల్వ నేర్పరచిరక్షాదృష్టితాంబూలచం
దనహేమాంబరరత్నయుక్తముగభూదానంబులంజేసిశా
ననముల్గూర్చితి నీయశంబుభువినారచంద్రార్కసత్ స్థాయిగాన్! 57

తే. అస్థిరములుశరీరమురలాస్తలేని
చిత్తములనుంటిమికజన్మరస్థితిమనకు
నగుటకిహపరసౌఖ్యంబురలందగణిక
సరణిఁ జేసితిభూసురస్థాప్యములను.

58

వ. ఎట్లనిన.

59

శాసన శ్లోకములు.

“గోత్రకాస్త్రంబకేందూనాం సంఖ్యాబేకాలివాహనే |

గ్రామస్థావరవృత్తీనాం ప్రథమోగణకాక్షీః ||

క్రీమాన్దణవతిర్భూషాగజపత్యన్వయోద్భవః |

అస్తిభూమండలేతస్యబహవస్సంతిమంత్రీణః ||

తేషాం శ్రేష్ఠతమామత్యోయాజ్ఞా వల్యోక్త మోద్విజః ।

గోపరాజాన్వయోత్పన్నో రామాఖ్యోగణకాగ్రణీః॥ 3

రక్తాత్యుద్దేమాసిబాద్రపదేబహుళపక్షకే ।

దర్శేర్కగ్రహణేపుణ్యకాలేంగారకవాసరే॥ ౪

గణికానాంవిహితార్థాయసద్యశస్థాపనాయచ ।

లిప్తతశ్శశిమార్తాండోయావత్తావచ్ఛవర్థతాం॥ ౫

తేషాంరాజ్ఞాగ్రహీత్మాణాంకృష్ణవేణీతటేతథా ।

గ్రామస్థావరవృత్తీనాంసాక్షీణాస్సర్వదేవతాః॥ ౬

తస్మార్థర్థమిదంసత్యంనిర్మితంయోదురాత్మనాం ।

కరోతిచేదన్యథాసౌజాయతేఖరయోనిషు॥ ౭

ఆపస్తంబస్యసూత్రస్యశాఖాభేదఃప్రకాశ్యతే ।

యాజ్ఞవల్క్యేతివిఖ్యాతోగోత్రంకాస్యపక్షత్యథా॥ ౮

విప్రాణాంశాపముద్వేషంవేదబాన్యాశ్చకారయత్ ।

తచ్ఛాపవిముక్తిత్వంభానుశక్త్యాద్యపండితః॥ ౯

మాఖమాసేసితేపక్షేవిజయేవత్సరేతథా ।

పంచమ్యంరవివారేచయాజ్ఞావల్యోద్భవోభవత్॥ ౧౦

వ. అనియిట్లు వినిపింప.

60

సీ. మంజులశ్రుతిపుటీరంజనంబుగబల్కు విని విభ్రమానందరవివశుడగుచు

సచిపుఁగొగిట జేర్చిరసత్కృపాసంగుడై యురుభక్తియుక్తిబరహూకరించి.

నీజన్మ సంసిద్ధిరనెరపితి మజ్జన్మసాఫల్యమియ్యెడరసలుపవైతి

వేయుమాటలు దలరపోయనేటికి పూర్వకర్మానుగతి నాకుఁగలుగదయ్యె

తే-గీ. నైననీబుద్ధి కుశలతరనన్తదీయ

జన్మ పావనముగ సూర్యరచంద్రతార

లుండువరకుండనీకార్యమొనరిచితివి

నీముణంబెట్లుతీర్పంగరనేతునయ్య.

61

తే-గీ. అనుచుబహువిధములనచిరవాగ్రగణ్య

నూరడింపుచు నుత్సాహముల్లసిల్ల
బలసి సామంతన్య పులుకరప్పంబుల ప్ప
గించనతి నీతిచేతనరమంచితముగ.

62

క. పాలించెఁ బెక్కువర్షము, లోలి దిగంతరమహీశులురత్కటసేవా
శీలస్థితఁగొలు వఘన, శ్రీలఁబ్రజల్ దనియఁబుడమిరచేడియఁగడకన్. 63

వ. తదనంతరంబ యీతనితమ్ముండగు కాకతీయరుద్ర దేవభూపతి ప్రభుతు
పాలించుటయనంత.

64

రెడ్డవృత్తాండము.

క. ధరలోనఁగృష్ణవేణ్యో, త్తరమునవై శ్రవణరాజరథానియనగ సుం
దరమౌచుఁజదలవాడన, గరమమరుం దానఁనుండుకాపులెవరనన్. 65

సీ. బాడబాశీర్వచోరవర్ధమానైశ్వర్యవంతులైతగువారుదొంతివారు
విద్యావిశేష ప్రవీణతానిర్దోషవంతులైతగువారుదొంతివారు
విదురయోగనిదానరవిదితతత్వజ్ఞానవంతులైతగువారుదొంతివారు
గోత్రానలయభారరపాత్రబాహుదారవంతులైతగువారుదొంతివారు

తే.గీ. కంతురుచిరశరీరులారదొంతివారు
తుహినకరకీర్తిసారులారదొంతివారు
ధూర్జటిధనోరుధీరులారదొంతివారు
శాంతహృద్ధీరు లారెడ్డిరదొంతివారు.

క. ఆదొంత్యా న్వయసంభవుఁ
డైదినదినవర్ధితాఖిలైశ్వర్యయశ
శ్రీదుండల్లారెడ్డిమ
సీదయితసమానవిభవరమెసగుచునుండున్.

తే-గీ. శ్రీచదలునాడనామపురీవరస్థ
రాఘవపదాబ్జసేవాభీరరాముడగుచు
తత్ప్రసాదసమాసాదిరతప్రమోద
రాజతుండయ్యెఁ దచ్చతుర్రకులభవుడు.

68

అల్లారెడ్డికి ధనములభించుట.

మ. లసితాకారుడుదొంతివంశభవుడల్లారెడ్డి యెక్కర్తుడై
కృషిసేయంజని దున్నుచుండగ హలశృంగోద్ధతిక్షేత్రమ
ధ్యసముత్క్లిర్ణసువర్ణకుంభనిధిచెంతంగాంచి యానందమా
నసుడైచేకొని రాఘ వేంద్రుకరుణాశ్రబ్రాప్తించెనంచేగినన్.

69

చ. అదివిని పౌరులెల్లరు ధరనాహరణేచ్ఛలడాసిరెడ్డిపై
గదియుచుడధనగ్రహణ శ్ర గాఢదృఢాగ్రహవృత్తి మూగనా
పదజనరుండు భీతుడయి శ్ర వైబడుటదొలగింపు మంచునా
మదనగురుసురావనుని శ్ర మాధవునినుతియించెనీగతిన్.

70

అల్లారెడ్డి వీర రాఘవస్వామిని స్తుతించుట.

ముక్తపదగ్రస్తసీసము.

శ్రీరమణీశో శ్ర హరిహరోదార దార రాగా ధార శ్ర ధారణాడ్య
దీనావననిధాన శ్ర దానవాధిపదానదానభృద్వరదాన శ్ర దానకల్ప
రాజత్కృపారంగరంగద్విబుధసంగసంగ హేమకురంగరంగధామ
మారకోట్యాకారశ్రకారణార్పితభారభారసారుణసారశ్రసారసాక్ష.

తే-గీ. దశరథసుతాంచదవతారతారకాత్మ
సాలి తాఖిలరసుజాలశ్రజాలహరణ
సంతతస్తుతమునిజనశ్రజనక జేంద్ర
రక్షితమహేంద్రశ్రీవీరశ్రరాఘవేంద్ర.

71

స రు వో
బ్ర

హా గో మ నా మ య రూ ప జ మా క రా ను తా ప గో హ సి హా

రా భు

హో

(౩)

వా మ రా మ్మ గు ణ సాం ద్ర త్రి వీ ర చంద్ర కా లా

పై

సీ. శ్రీవిశ్రుతాఖ్యనరతా వనచిత్సౌఖ్యచలదిం ద్రసీలకోరమలశరీర
ఘోరానిర్మూలరకోదండదో ర్ములదైత్యరాణ్డండుకరదందశూక
ఖండితరిపుకాండరకాండలోకపిచండ దశరథరాజన్యరతనయమాన్య
మతి మద్విచారగురర్పతిపౌరుష బ్రహ్మమయరూపజిహ్వాకర్రానుతాప

తే-గీ. మన్మథమనోజ్ఞ కాయసన్తానిగేయ
పక్షిరాడ్వా హాహాసింధుసంరవసితగేహ
రంజితజ్ఞానగుణధామరరాచనామ
రఘుకుంభాదారదుగ్ధవా ర రాశిచంద్ర
రమ్యగుణసాంద్రశీవీర ర రాఘవేంద్ర.

72

అంత్యద్రాససీసము.

దివ్యద్యుమణిలస ర న్నవ్యరత్నకీరీట
రయకళాద్యుతపత్ర ర రాజఘోట
బహుచమూకృతవాయు ర భవముఖారణ్యాట
పరిమర్దితోగ్రరా ర వణనిశాట
సతతాయనీకృత ర స్వచ్ఛభూరికృపీట
భంగీకృతాభీల ర వల్లికాట
దూరీకృతోదగ్ర ర వారణేంద్రదారాట
సీతాసహవాస ర చిత్రకూట

తే-గీ. ఖరవిరాధకబంధరా ర క్షుసవిపాట

అద్ధిబంధనిరాఘాట ర హతవనాట
అధికపాలితకాళిక ర యజనవాట

రక్షితమహేంద్రశీవీర ర రాఘవేంద్ర.

73

ద్విపదమ తేభవిక్రీడిత ఆటవెలదితేటగీతి కందగృతసీసము

వినతసంరక్షణ ర విశ్వసృష్టనకనానావేషభాషాఘనాఘనాంగ

ప్రనుతపద్మోద్భవ ర పాలితత్రిదశసందోహాదినేంద్రప్ర ర భాహరాప్త

విధృతిసంసీపిత ర విశ్వపోషకరమాధీశాసరోజ్జేక్ష ర శాశుభాంగ

విధృతగోత్రాధర ర వేదవేద్యవరచారిత్రప్రశస్తాహ ర రీముకుంద

తే-గీ. సనకముఖసుజనవినర ర శరణనరప

తిరిపుసమదహరన్మహరి ర పరమవినుత

నరసఖనిజనతతరణ ర నిరుపమభవ

ధరణిధరభరణవిమల ర తరణికులజ.

74

గర్భద్విపద.

వినతసంరక్షణ ర విశ్వసృష్టనక ప్రమతపద్మోద్భవ ర పాలితత్రిదశ
విధృత సందీపిత ర విశ్వపోషకర విధృతగోత్రాధర ర వేదవేద్యవర

గర్భమ తే భవిక్రీడిత వృత్తము.

నతసంరక్షణవిశ్వసృష్టనకనా ర నా వేషభాషాఘనా
నుతపద్మోద్భవపాలితత్రిదశసం ర దోహది నేంద్రప్రభా
ధృతినందీపితవిశ్వపోషకరమా ర ధీశాసరోజేక్షణ
ధృతగోత్రాధరవేదవేద్యవరచా ర రిత్రప్రశస్తాహరీ

తేటగీతిగర్భితాట వెలది.

సనక ముఖసుజనవిసరశరణనరప

తిరిపుసమదహరన్మ ర హరిపరమవి

నుతనరసఖనిజన ర తతరణనిరుపమ

భవధరణిధరభర ర నివిమలతర.

తేటగీతిగర్భిత గురుద్వయయుక్త కందము.

క. సనక ముఖ సుజనవిసరశ

రణనరపతిరిపుసమదహ ర రన్మహరిపరమా

వినుతనరసఖ నిజనతత

రణనిరుపమభవధరణిధ ర రభరణవిమలా

ప్రతివాక్యాద్యే కాక్షరనియమసీసము.

రామావతారణా ర రాజభిద్వారణారాజత్కృపాసాంద్రరామచం

రాజీవదళనేత్ర ర రక్షోలతాదాత్ర రసపూరమృదుభాష ర రమ్యజే

రాకాశ శాంకాస్యరహితమాయాలాస్యరామవిక్రమధుర్యరక్షి తా

రాజితమణిహార ర రాధికావృచ్ఛీరరాసకే లీలోల ర రాజ్యపాల

తే-గీ. రసికనుతికేళికాపాత్ర ర రణవిచిత్ర

రవికులో ద్భూతసౌజన్య ర రాజమాన్య

రాగమూలక్రియాదూర ర రాగసార

రక్షితమహేంద్రశ్రీ వీర ర రాఘవేంద్ర.

సీ. కనకకన్యపపుత్రుఁ ర గన్నకృపాదృష్టికరి నేలినట్టిసం ర కల్పపుష్టి
అక్రూరువైఁగల్గు ర నతిదయా సారంబువిదురు నేలినభూరి ర వితరణంబు
ద్రౌపతిఁ గాచువర స్త్రుపదానవిధంబు అంబరీషునిఁ బ్రోచుర నభిలషితము
నరునివై నుంచిన ర పరమార్థ భావంబు ఆకుచేలుపయిబరహూకరంబు
తే-గీ. నాపయినిఁగొంతరానిమ్ము ర నమ్మినాను
ఆపదలనుంటి నేడునీ ర ప్రాపుగంటిఁ
ప్రబోవుమోరామచంద్రకా ర రుణ్యసాంద్ర
రక్షితమహేంద్రశ్రీవీర ర రాఘవేంద్ర.

76

స్వప్నమున రెడ్డికి స్వామి ప్రత్యక్షమగుట.

వ. అనియిట్లుచ్చతుర్థ వంశవివర్ధనుండుత దేకనిష్టాగరిష్ఠుండై యిష్ట దేవ
తావతంసంబగుశ్రీ వీరరాఘవ్రా త్తంసుని ప్రార్థించుటయు నప్పరమ
కృపాళుండగు రమాలోలుండుతద్భక్త వరునిడుమలెడలింపఁదలం పొం
దినాటిరేయి నాతనిస్వప్నంబున హరిప్రత్యక్షుండై .

77

తే-గీ. పలికెనల్లాఖ్యతోదయా ర స్వాంతుడగుచు
వత్సతక్షణమివీడు ర బాసివిపుల
దండనాయకపరిపాలి ర తస్థలంబు
చెచ్చెరకుటుంబయుతముగ ర జేరుమికను.

78

చ. అచటనురాఘవాకృతిన ర హర్షుఖకోటివిభాకరోజ్వల
ప్రచురవినుత్సరత్నయుత ర భర్తృమయప్రతిమౌస్మజించినీ
పుచితసమార్చనారతిని ర నుండుముభద్రముగూడునంచుఁదా
రుచిరవచోప్రచారణప ర రుండగుచుఁగృహనానతిచ్చినన్.

79

తే-గీ. అధికధృతిబూనివేగఁదా ర నచటుఁబాసి
నతిసుతహితాదిపరివార ర సహితుఁడగుచు
దండనాయకపాలితో ర ద్దండయైన
హనుముకొండనువసియించె ర నతిరయమున.

80

చ. ఘనతరనూత్నరత్ననవ ర కాంచనరాజితమైనరాఘవేం
ద్రునమరిపించినై ష్టికప ర రుండగుచుఁగృహధరణీసురోత్తరం

బునభజియింపుచుండెనచి ర వ్రుల్ బుధులూ పులనూనభ క్తిద
న్ననిశముఁగొల్వఁజెన్నదవె ర నప్పరిముప్పిరిగొన్న సంపదన్. 81

చ. పురములు జాగిరుల్ వనులు ర భూములుకండ్రికలగ్రహారముల్
వరగజరాజబృందములు ర వారువముల్ రధముల్ భటావళుల్
ధరఁగలరాజసంపదలు ర దారముదా ప్తిఁబరిగ్రహించితా
నరిదిగనుండెభూసురుల ర హర్షి శమున్ వినుతింపుచుండగన్. 82

వ. ఇట్లుండె.

82

క. విదితగిరికంధిసోమకు, ముదహితసంఖ్యగతశక ౧౧౪౭ స ర ముద్యత్సంప
త్ప్రదమగు తారణవర్ష ము, మొదలసుభిక్షతరకాలరముననుత్సుకుండె.

“దృష్టాంతం శ్లో. శ్రీమచ్ఛకాబ్దేఋషివార్ధిరుద్ర

నఞ్ఞాప్రపరైసతి తారణాబ్దే

అల్లాతభూపేనుచుకొండదేశే

కొంతాన్వయాకుండిన రాజధాని.”

85

✓ అల్లారెడ్డి కుండిన దేశమునకు చేరుట.

సీ. వేదవేదాంగసంరవేద్యులౌవివిధ విద్వాంసులొక్క దిశనురపన్యసింప
హితమిత్రభేదసురహృల్లాభసంధివిగ్రహముఖచణమంత్రగ్రణములల
నిజబిరుదాంకమారనితగద్యపద్యార్థకృతిపఠద్వంది సంతతులుగొల
ఘోరప్రతాపనిర్ధారణాధుర్యనాశీరనాధులుతనుఁజీరినిల్వ

తే-గీ. కుండినపురీసురేశదిక్షోణియందు

కొండపల్లికిదాపునఁగొమరుమిగులు

నట్టిదగుకవులూరనురపట్టణమున

సౌధములుగట్టినసియిం చెరసౌఖ్యముగను.

86

క. కవులూరిలోననాతని, నవవిభవాస్పదగృహంబునకొకదినముమా
ర్గవశంబునవేమనయను, త్రివర్ణజడువిశ్రమింపరదిగియితనిగనన్. 87

మ. అతడభ్యాగత సేవనాభిరతుడై రయత్యంతమాధుర్యవా
శతివేమననాదరించికుశలోర క్తిజెప్పనాలించిన
మృతితోభోజ్యపదార్థవారమిడికొరమ్మ వెశ్యవేభోజనా
దృతిగై కొమ్మయటన్న నొననుచునెంతేమోదచి త్తంబునన్.

సీ. వేమనాభిఖ్యండురవింధ్యాద్రివసియించివరఋషిక్రపఁగొన్నరస్పర్శవేది
 నొకపాత్రనిడివస్త్రశకలినిబంధించి చిలకొయ్యనిడికల్యరములనొనర్ప
 జనుటయువిధివశంరఋనదద్రసంబయశ్శకలంబునంటిహారటకముగాగ
 గనిమాతృపితృవైరరకారణహేమాయనమ యనువాక్యార్థరనమృడ
 తే-గీ. తద్రసంబుసృవించుచందంబుదెలసి [గుచు

కాంచనముగూర్చునాకాంక్షరగడలుకొనగ.

కర్బురమొనర్చుశక్తినిరగలిగినట్టి

స్పర్శవేదిహరించెనరప్పదజుండు.

89

ఆ-వె. తనదుగీమునకుహారతాశనమంటించి

స్పర్శవేదియింటరభంగమయ్యె

ననుచువైశ్యుఁడెంచిరయరుదెంచుననికాంచి

యుండవేమనాహ్వరయుండునచ్చి.

90

మ. విధినిందూరుచు భేదమొందుచుకటారవింద్యాచలంబేగిత

త్కుఠరంబందు మునీంద్రులంగొలిచియరస్తాకస్థితివారిది

వ్యదయఁగాంచినస్పర్శవేదివిడిపోవంజాలుఁజెల్లొప్పునె

వ్విధినోర్వంగల నిట్టిదుఃఖమనుచుక ర వేమాఖ్యుడగ్నింబడె.

91

వ. ఇట్లావైశ్యుండు వహ్ని దగ్గుండ గుటయుహుతాశనోపశమనక్రియా

రతినరుదెంచి నపౌరులెల్లరు నతనిమృతికినత్యాశ్చర్యమునొందికీలి

కీలాభీలంబులగుశాలాంతరా శంబులకీలాలంబులచేనార్చిరంత.

92

సీ. ఆరాత్రిరెడ్డిస్వరప్పావస్థయందునావై శ్యుఁడు వేమనరవచ్చినిలచి

దుష్టాత్తనీసేయరదుష్కృతంబరసితివింధ్యాద్రివసియించిరవివిధశ్రమల

బడిమానికరుణచేరబడసినస్పర్శవేదినిహరించితివిమరత్తీవశాప

వశమునరసముభూతపతితమెసీవంశహరణ మానటులసేయఁగలనై న

తే-గీ. నీయెడఁగృపారసముగల్గెనీవునాకు

మున్నొసంగిన యాతిధ్యరమునకుబదులు

మేలుగా వరమిడెదనరమేయముగను

వినుమనుచు దెల్పె రెడ్డికిరవేమవిభుడు.

93

ఉ. తావకపంశసంభవులు రమతుల్ నృపులార్దురాశతా
బావధిభూమి నేలుదురు వారొనరించెడు ధర్మకర్మముల్
సేవలునాకునర్పణము సేయుచున స్తదభిఖ్యవారి కెం
తే వెలయించినన్గొలువరనిష్ఠము చేకులు నంచుఁబల్కినన్.

94

క. వినిభవదాజ్ఞ నొనర్చెద, ననివేమనఁ గూర్చి మొక్కనతడంతర్ధిం
గనినంత నెమేల్కనిశో, భనలీల వసిం చెఁబురినరపారవిభవుడై.

95

వ. అనంతరంబయితని వంశజుండగు.

96

— పోలయవేమా రెడ్డివృత్తాంతము.

సీ. పోలయవేమభూ ర పాలుండుప్రబలుడై మహిదినదినవర్ధ ర మానుడగుచు
స్వర్ణవేదిరససంక్రప్తగాంగేయ విస్తారుడై విపులప్రశస్తిగాంచి,
ఆత్తపాలితపురాగ్రగ్యములైనధరణికోటనుగొండపలిదుర్గమును సృజించి
హయరథగజభటోర చ్చయములచేనొప్పుచతురంగబలన మార్జనమొ

తే-గీ. కుండినమహాత్వమెఱిగిత ర ట్కోణినెల్ల

నర్చి.

తేకువజయించియటఁగాక ర తీయకులుల

కొండవీటిపురంబునఁ ర గూల్చియచట

భద్రసింహానన్ధుడై ర పరిభవిల్లి.

97

వ. అంతనమ్మహీకాంతుండు నితాంతసంతోషితస్వాంతుండు కుండిననగర
పాలనానుకూల శేముషీవిశేషంబునఁ దత్కుధరంబునంగల దుర్గంబు
లెల్లం బరీక్షించి మర్తంబులందెలసి సురనరసేవ్యంబనితలంచి తనభృ
త్యనృపాలుర నిరువురధరణికోట కొండపలిపురంబులుపాలింప నియమిం
చికొండవీటి బ్రభుత్వసంపద్యుక్తుండు యందు రాజధానిగా నివసించు
యచ్చట.

98

మ. మునుద్వాపారమునందుభీష్మముఖులౌ ర భూపాలకులుల్ సేయుచొ
ప్పునఁదానుగిరిశృంగవాసులగునా ర మూర్తిత్రయ సారభ
క్తినిబూజింపుచునాలయంబులనురరక్తింగట్టనిత్యోత్సవా
ద్యనురక్తుండగుచుఁ జెలంగెహరిసే ర వాయత్తచిత్తంబునన్.

99

ఉ. కుండిననాగభీష్మనృప శ కుంజరపాలితమైఖలంబునై
యుండినవీడుఁజూచికన శ కోజ్వలసాధరవీందువీధుఁ
మండితసాలశాఖకల శ మానితమైనపురిఁ సృజించితాఁ
గుండినమంచునామమిడి శ కుచ్చితఖండనుఁడౌచునేలుచున్. 100

తే-గీ. దానికిధనేశుదిశబహు శ తరవిశాల
దేశముండుటఁగాంచిధాశ్రీశుడెలమి
ధరణికోటనుగలమట్టి శ త్రవ్వికట్టె
పుట్టకోటయనగనొక్క శ పట్టణంబు. 101

సీ. గిరిమీదపూర్వభూశవరులునిర్మించినయిమ్ముతాఖిల్లాల శ నెల్లజూచి
తనదుబలంబులందనునిల్పగానెంచివిపులనప్రమమనూత్నశవిధముగాను
నిర్మించిబహురాజ శ నిలయంబులమరించిపౌంజులనెల్లన శ ప్పట్టనుంచి
వేమనమృతిలబ్ధ శ విపులదోషంబెల్ల పరిహారమగుటకై శ భక్తివెలయ

తే-గీ. భర్తనిర్మితకలశవి శ భ్రాజితముగ
సలలితముగనష్టోత్తర శ శతపరిమిత
హరప్రతిష్ఠలగావించె శ నవ్యయముగ
ప్రమధగణముఖ్యసేవిత శ ప్రధితములుగ. 102

తే-గీ. చదలువాడపురంబున శ బొదలునట్టి
రాఘవునకుఁబ్రతిగనుశ్రీ శ రామచంద్రు
మందిరముగట్టిరామసిం శ హాసనమను
పేరొసగిశౌరినిల్పెనం శ ప్రీతితోడ. 103

ఆ-వె. శ్రీయహోబలాద్రి శ శ్రీశైలముఖమహా
క్షేత్రములకుబోవు శ యాత్రకులకు
సౌఖ్యపథములలర శ సౌపానవీధుల
గట్టెనవ్విభుండు శ కడుముడమున. 104

ప్రతిగుహస్థులునుగోరబ్రహ్మణపూజలుసలివెడువనతలునలెరించి
ఇంటింటబావులింపెనగంగద్రవ్యించికవివరపండితగణనఁబెంచి

ధీరులక ఖలాగ్ర శ హారముల్ నిర్మించిన కలశాత్రపులెల్ల శ సమయమించి
తొడరియెన్బదినాల్గుదుర్గముల్ గావించికప్పముల్ గొంచుదుర్గతులడం
తే-గీ. రామరాజ్యానుమతుడౌచు శ రమణగాంచి [చి

పరగఁబండ్రిండునూర్ల న శ ల్బదియురెండు 1242

మొదలుయేబదిమూడుగ శ భూభరంబు 1253

గొనియెద్వాదశవర్షముల్ శ కోర్కెలూరె.

105

అనపోతవేమా రెడ్డికథ.

సీ. విద్యావిశేషదర్శకరప్రావీణ్యమహితవిద్యత్సభాశమండలుండు
పటుభుజాబలసముదృటన్మపానేకశుంభద్గర్వభంజనశభండనుండు
జగదభివ్యాప్తవి శ్రాణాననిజభృత్యకాండదారిద్యవి శ ఖండనుండు
నిరతసుహృజ్ఞనాశీకసంరక్షణాఖండదుష్టజనాఘ శ దండనుండు.

తే-గీ. అనగబాగడికఁగనుచతు శ ర్ధాన్వవాయ

కీర్తివిభాజితుఁడుచక్ర శ వర్తివిభుడు

విమతశిక్షానుదత్తుండు శ విపులయశుడు

పృథులుడనపోతవేమన శ రెడ్డిఘనుడు.

106

క. దినదినవివర్ధనుండై, యెనుబదినలు(84)దుర్గములకు శ నేలికయైభూ
జనులెనలేనిముదంబున, దనరగఁబాలింపుచుండె శ దన్తండలమున్.

వ. అట్టి యెడనప్పట్టణసామీప్యంబునంగల పర్వతంబున శ్రీబొల్లుమూరు
వేంకటేశ్వరని వసితంబగు శిఖరశ్రేష్ఠంబునందు.

108

సిద్ధునికథ.

మ. ఒకసిద్ధుండునితాంతనైష్ఠికతపోశ్రద్ధోగారతుండౌచుదే

వక్రతంబై నరమేశుమందిరసమీపంబందుఁగూర్చుండగో

పకులుండొక్కఁడుమేషపోషణకృత శ వ్యాపారుడై వేంకటే

శుకుభృస్థానికీఁబోయిసిద్ధుఁగనిదా శ స్యుండౌటయున్ సిద్ధుఁడున్. 10

సీ. కరుణించిగోపకుఁగతిపయకుశలోక్తులనునూరడించిభ శ క్తునిగనెంచి
నీకుపకారంబు శ నెరవెదనాయందుభక్తిచేసేవానుశరక్తుడవయి

దినదినమ్మికనుమరత్నీర్వకరార్హములగుక్షీరముల్ గొనినన్నుఁ శ జేరవచ్చి
నిత్యంబొసంగము శ నీకొకలాభంబు జేకూరునటులనే శ జేయువాఁడ
తే-గీ. ననుచుబోధింపగోపకురడౌనటంచు

నట్లసేయనకానెంచి శ నదిమొదలుగ
దుగ్ధమర్పింపుచుండ చరతుర్ధజాతు
నిట్లనుచునొక్కనాడుప్రశ్నించెజటుడు.

110

సిద్ధుడు గోపకునితో దివ్యవృక్షవిషయమై ప్రస్తాపించుట.
ఉ. గోపక కాననెందుననుఁ శ గొట్టగ వేజిగురొత్తువృక్షమున్
జూపితివేనినీకధిక శ శోభనముఁ ఘటియింతుఁగాననీ
వేపగిదికావనంబు చరియించికనుంగొనిదానిపైఁ ఘృణుల్
దోపకయుండకంటకతరతుల్ పడఁద్రోచివచింపుమాగతిక.

111

వ. నావుండునతికుతుకభరితమతియై సంతతంబును మునిసేవాభిరతురడై
వనంబుగ్రుమ్మరునెడనమ్ము నిబోధితప్రకారంబుగా ప్రతివృక్షంబునుం
బరీక్షింపుచుండుటయుఁ గతిపయిదినంబులకు నొక భూరుహంబును
గనుంగొని కంటకప్రకరసమావృతంజేసి తద్వృత్తాంతంబు జటికింజె
ప్పిననతండును సంతసించి.

112

వే-గీ. శుభకరముహూర్త మొక్కటి శ చూచిజటుడు
గోపక సమేతుఁడగుచునాశ్చోణిజంబు
కడకరిగివేదమయమంతరకముగఘోడ
శోపచారప్రకరపూజ శ లొప్పఁజేసి.

113

ఆ-వె. శిఖిఁదగిల్చిమశాని శ చేబూనిగోపకు
హుతసమగ్రవీతి శ హోత్రునకుఁబ్ర
దక్షణంబొసర్పఁ శ దరలించివేమరు
పాటనుండఁజూచి శ పదజునతడు.

114

సిద్ధుని గోపకు డగ్నిం ద్రోయుట.
శా. దుష్టజ్వాలలఁ గ్రాలు పావకుఁబడఁ శ ద్రోయంగ గొల్లండుదో
ర్ధృష్టిజూచి మదీయదుగ్ధముల న శ ధింద్రావినఁ జంపె దో

భ్రష్టాచూడు మిదేవధింతు ననుచుఁ ర బాహుబలం బొప్పగా
సప్తాదుర్గని విభ్రమింపఁగసి నీ ర ట్ డ్రోసె వహ్నిఁమునిఁ.115

వ. అంత న మ్ముని స త్తముండు నిరతోపవాస కృశీభూతుం డగుట నా
చతుర్ధభుజా టోపంబున కోపంజాలక వన్హింబడిపరితప్తుండై ద్రెళ్లుట
యు నాగోపాలుండు నిజప్రాణ రక్షణ ప్రజ్ఞావిశేషంబున కుబ్బుచుఁ
గొబ్బున తన గీమునకరిగి మరుదినంబున. 116

క. తనకపకృత్యమ్మును సే, యనకాదలచినమునిమృతు ర డయ్యెనొలేదో,
కనివత్తు ననికుతారము, గొనిచ నెత ప్తద్రుమస్థరకుధరంబునకుఁ.117

వ. అచట త ప్తద్రుమ ప్రభావంబున. 118

నీ. ఘనతరభుజయుగ ర గ్రసనారతినిమించు
పటుతరంబగుజటా ర పటలమమర,
పూర్ణిమ చంద్రికా ర స్ఫురణజెన్నలరారు
మోమూర్ధ్వపుండ్రంపుర బూతినలర,
వక్షఃకవాటసం ర వ్యాకీర్ణములగుచు
రుద్రాక్షసరులు శిరరోధివేల,
భూత పిశాచ సంరజాతముల్ఁ దొలగించు
దండకమండలో ర ద్ధతితలిర్ప.

తే-గీ.విలసితంబగు సౌవర్ణ ర విగ్రహంబు
వైరి జడదారి గూపంబు ర వరలి జీవ
రహితమై నిల్వఁగాంచి తీ ర వ్రప్రతాప
వివశుఁడై యేర మరల జీ ర వించితనుచు.

119

గొల్లడు సువర్ణ విగ్రహమును చూచుట.

మ. ఖరతేజోగ్ర కుతారఘాతఁ గరముఁ ర ఖంఙింపవే వ్రయ్యలై
ధరఁగూలం గరమెప్పటట్లు తృటిమా ర త్రఁబుట్టి శోభిల్లఁదా
గరమాశ్చర్యము బొంది హేమహరణా ర కాంక్షఁ మదిఁ మేలటం
చురహస్యంబుగఁ గేలుఁ గేలఁగొని వై రశ్యుంజేరె మూల్యారతిఁ.120

తే-గీ. వైశ్యుడదిగని గోప క ర వశ్యుడగుచు
 గోపకకులీన నీకోరు ర కోర్కెలెల్ల
 తెలియఁజేయుము నేనిప్పు ర తీర్పువాఁడ
 కొరతలేదెందు ననునమ్ము ర కొంటివేని.

121

వ. నావుండును సంతృప్తాంతరంగుండై వైశ్యుంజేరి వీడ్య పదార్థంబులం
 గోరి యవియెల్ల నిత్యంబును హేమమునకుఁ గొనుచుండుటయు త
 దై వైశ్యుండు కాంచనార్జనా విశేషంబున నితాంతద్రవ్యవంతండ్డై
 ప్రభు సమానంబునం బరిధవిల్లుచుండ నీవైశ్యునిభాగ్యాతిశయంబు
 నంతంతఁ జూరోక్తిని దండనాయకుం డెఱిగినిజాస్థానంబునకు నత
 నిని రావించి దండించు నచనంబుల సీకీభాగ్యంబు స్వల్పకాలంబున
 లభించుటకేమి కతంబని యడుగుటయు నతండుపరికంపితాంగుండై
 తానెఱుంగు తెఱంగెల్ల విన్నవించిన.

122

ప్రభువు సువర్ణ విగ్రహమును గూర్చి విచారించుట.

క. వినిబంగరు బొమ్మంగన, మనమున నూహించి మిగులమత్సరమున గొ
 ల్లనిబిల్వఁ బంపితద్విధమునుఁ దెలసికొనంగ నిట్లుభూవిభు డడిగె.

శా. ఏరాగోపక కులాధ మామెటులనీ ర హేమంబునార్జించియీ
 బేరుజేర్చుచు నుంటివేరినై న ర భేదించుచు దుర్గతి
 జోరత్వంబునఁ గొంటివ్రోపలుకు మీ ర నొప్పెల్ల నిక్కంబుగాఁ
 గ్రూరాసి వధియింతు నక్కజపుఁ బరల్కుల్ బల్కుకున్నంజుమీ.

చ. అనుటయుఁ గోపకుండు వినరయంబెనయ బరికంపితాంగుండై
 మనవి యొనర్చెనంజలిని ర మస్తకమందునఁ జేర్చిన ర
 క్షణవిరుమయ్య నాయెడ ప ర చారమొకింతయు లేదటంచుదా
 కనినది విన్నదిగిరినిఁ గల్గినదెల్లనుఁ దెల్లమైతగె.

125

చ. వినివిని నెమ్మదిమిగుల ర విస్తయమొంది కృపాంతరంగుండై
 తనకడకుం గుమారుని వి ర ధంబున గోపకుఁ జేరదీసి నీ
 మనమునఁ గల్గు కోర్కెలను ర మన్నెదఁ దత్ప్రతిమంబుఁ జూడగె
 జనెదము రమ్మరమ్మనుచుఁ ర జయ్యనగోపకు చుత్సహింపుచు.

126

సీ. తనమంత్రులకునివ్వీధంబు వక్కాణించి
 తత్కాలమెసుముహూర్తముగ నెంచి,
 హేమవిగ్రహదర్శన నేచ్చ నెదవహించి
 మంత్రప్రతతి గొల్వరమరగమించి,
 గోపకయుక్తుడై క్రొండపై కేతెంచి
 యపరంజిమయ విగ్రహంబుగాంచి,
 దైవజ్ఞుఁగాగ యా ర దవునిసంభావించి
 మహిధరాతిశయము ర మదిదలంచి

ఆ-వె.విభ్రమాతిరేక ర వివశుడై భర్తంబు
 తనకులభ్యమగు వి ర ధంబులెల్ల
 నరసి దెలసితత్ప్ర ర కరణంబు లొనరించి
 గీముజేర్చి పూజ ర క్రియలనుంచి.

127

తే-గీ. ధర్మమార్గస్థుడై లోక ర తతులనుతులు
 బొదల బండ్రెండు నూర్లయే ర బదియునాల్లు 1254
 మొదలు యెన్నది మూడుగ ర భూభరంబు 1283
 నతడు వహించె ముప్పది ర హాయనములు

128

వ. తదనంతరంబ.

129

అనవేమారెడ్డికథ.

సీ. త్రిభువనమోహనరదివ్యసుందరమూర్తి ప్రబలరాష్ట్రాధికరభయనివర్తి
 నిజవితరణగుణవిజితదారిద్ర్యార్తి సదమలకరుణార స ప్రపూర్తి,
 లాలిత ధర్మప్ర ర హేళితసమవర్తి సతహితాదికసమా ర న ప్రవర్తి,
 విద్యత్కవివ్రాత ర విపులవచోవర్తి దశదిశవ్యాప్త విస్తారకీర్తి.

తే-గీ. అష్టదిగారతీరస ర మావృతోర్వ
 రాభిదానప్రశస్తాంబు ర జాకరస్థ
 ధీరహృత్కమల త్రిమూర్తిస్వరూప
 సతతనుతమూర్తి యనవేమరచక్రవర్తి.

130

క. అతఁడు నిజాబోపంబున, కుతలభరం బెల్ల మ్రోయఁ ర గోరిఘనుండై
పితృదత్త దుర్గ ములకుం, బతియైకుండినము వేడ్కఁ ర బాలింపునెడన్.

వ. తదాస్థానమునందు.

132

శా. కాశీఖండముఖప్రబంధరచనా ర కాశల్యుడున్ మారమం
శ్రీ శాత్కప్రభ వుండుగో విదగణా ర ధీశుండు మారాంగుడున్,
కాశీ నేతుపరీతభూ ప్రధతవి ర ఖ్యాతుండుఁ బూతుండునా
నాశాస్త్రార్థవిశారదుండు కవి శ్రీ ర నాధుండు విద్వాంసుడున్. 133

మ. తన తేజంబు వహింపభాస్కరుఁడు స ర ప్రస్యందనుండయ్యుధా
రుణికింభాంధవు డయ్యు బ్రహ్మహరి రు ర ద్రుండయ్యు నెప్పట్లఁదా
నెనరామిజర మాదిరికింజని తపం ర బేరోజుఁ గావించునో
యనగఁరాయని భాస్కరుండలరె ముర ఖ్యామాత్యుడై యచ్చటన్.

క. శ్రీనాధుఁడెల్లజగముల, బూనికరక్షింపుచుండ ర భూమిస్థలినీ
భూనాయకు కడకవియై, శ్రీనాధుడు గొల్పుచుంట చిత్రముగాడే.

క. భాస్కరు డధికారంబున, శుష్కింపగఁజేసిప్రజల ర సాంపణచునుయీ
భాస్కరుఁడధికారంబున, శుష్కిభూతులగుప్రజల ర సాంపలరించున్.

వ. ఇట్లు విద్వన్మంత్రి పుంగవులు పరివేష్టించియుండ నిజ భుజాటోపంబున
దేశంబులజయించుచు కవీంద్రుడత్త కృతి ప్రకరప్రభావంబున బడయు
మహద్దైశ్వర్యంబున నోలలాడుచు స్వస్థాన విద్వన్ముఖుల నన్యసంస్థా
నంబులకుఁ బంచుచు వారలు తత్తత్సభాసదుల నోడింపుటకు మిగుల
నుత్సాహింపుచుండె. 137

అనవేమారెడ్డి బిరుదు.

“వ. స్వస్తిశ్రీ నకలగుణాలంకార చతురచూడాకార విశ్వంభరవహన దక్ష దక్షిణ
భుజోద్ధండ జగమేశ్వరగండ అయోమండలీకార గండరా చేకులదండ అర్థిప్రత్యర్థి
హేమాద్రిదాన నిరత ప్రజాపరిపాలన భరతావనీ భరణగూప నారాయణ వీరనారా
యణ భుజాబలభీమ కోదండరామ అపరిమిత భూదాన పరశురామ అనేక నగరప
సుంధర ప్రతిపాలిత బహువిధరామ సంగతి రక్షపాలక జగదగోపాలక సూర్యరిత

దివిబోళ ఘనభుజ మేజనామ కరవాల రాచూరుదుర్గవిచోళ అనఁరత పురోహిత
సోమపాన శ్రీ పర్వత అహోబళ వేంకటాచల నిర్జిత సోపాన దిక్కాంతా మనో
హర కీర్తి కుసుమా మోదకుండి ప్రభాసహ్య జగతమీ జలక్రీడా వినోద విరోధి
స్థపదానవ నారసింహ పాండ్యరాజ జగసింహ ప్రజ్ఞా చతుర్విధోపాయ వేశాధిరా
య నిత్యపరిపాలిత సత్య పర్లవాదిత్య రిపునరపతిగో ధూమఘట్టన ఘరట్ట అప్పయ
గోపయదిశా పట్టనంగ్రామ సముద్బండ చండ భుజాసి విఖండిత శత్రుకీలాలపపమాన
పిశాచగణస్తూయ మానయశోమండన అశనీయ వరదశిరఃఖండన దుర్బదవైరి భయం
కర బసవశంకర అమరేశ్వర చరణ సరసీరుహదంత భావనండినగార క్రున్తగుండి కృ
ష్ణవేణి గోదావరీ మహానదీ తటద్వయ న్తధ్య దేశదత్తానేకా గ్రహార అగణ్య పుణ్య
క్షేత్ర సత్తదత్త బహువిధ హారవరపుర హరణ మృత్యుంజయ సంగ్రామ ధనం
జయ ఉత్తుంగ చతురంగ బలరిపు సేనాసాధక త్రిపురాంతక దేవదివ్యపాద పద్మా
రాధక ప్రేరిత మల్లనాథపయః పారావార పరిపూర్ణ సుధాకరుండైన శ్రీ మదన
వేమారెడ్డిగారు. ”

138

- క. ఈరీతిని బిరుదులుజెలు, వార మహీనురుల కగ్రహారంబులువి
స్తారముగ నిడుచుకృష్ణా, తీరంబున నతఁడు మిగులరీధీరతవెలయన్ .
- క. అమరేశ్వర ప్రతిష్ఠను, క్షమయందా చంద్రతార ర కముగాగనొన
ర్చిమహోత్సవాది విభవము,లమరగబహువనతులెల్ల నతఁడిడెభక్తిన్
- తే-గీ. ఇత్తెఱంగున నమ్మాన ర వ్రోత్తముండు
సకలధర్మ స్వరూపుడై ర సదయుడగుచుఁ
బరగి పండ్లెండునూర్లయె ర నృదియునాల్లు 1284
మొదలు తొంబదియైదుగరీబుడమినేలె. 1295

141

కామగిరివేమారెడ్డి వృత్తాంతము.

- కామగిరి వేమభూవిభు, డామహితాస్థాని కధిపు ర్దై యెనబదినాల్
సమల ప్రభుత్వ సంపద, చే మహివైఁజెలగె వివిధ ర చేష్టారతుడై
పూర్వు లొనరించు ర పనులెల్ల వీక్షించి
మరిద్రవ్యవ్రదుమని మదిదలంచి
ముగి పములులస ర వృత్తముల్ వర్జించి

భూరిబ్రహ్మద్వేష శ్రీ మునువహించి,
దేవగో బ్రాహ్మణ శ్రీ జీననంబులడంచి
అతిధివర్తనలెల్ల శ్రీ నపహరించి.

సాధుబృందముల వి శ్రీ షణ్ణత్వమునఁగాంచి అల్పులసేవల శ్రీ నభిలషించి
తే-గీ. పరుసతనమున ప్రజలని శ్రీ ర్బంధపఱచి
చిన్న నేరంబులకుఁగూర శ్రీ శిక్షణముల
దండితప్పల కత్యల్ప శ్రీ దండనముల
నిడుచుఁబొలింపె నిజప్రజ శ్రీ లిడుమలొంద.

143

వ. అట్టియెడ నఖండ మహిమండలంబులంగల పురులు శిరులవిడనాడి త
న్నివాసులెల్ల తొమవ్యాధ్యాభీల విశీర్ణమానులై యీరాజ కృతాప
కృత్యంబున నిట్టిడుమ లొందవలసెనని దూలనాడుచు పరరాజ్యం
బుల కరుగువారును గొప్పతనంబునం దెప్పరిలునప్పురనాధులు కప్పం
బు లర్పింపక దుర్ణయంబునం దెరలువారును వివిధ విద్వత్కవిగాయ
క వైతాళిక వంధిమాగధ వితానంబులు తమతమ పరివర్తనంబులు
నివర్తనగాగ తోఁబించి భూపసన్తాన విహీనులై నృపాల విఘ్నాలనంబు
నిరీక్షింపుచు విశేషభీషణ దూషణ భాషణంబుల శ్లోకరూప
కంబుగా నాశీర్వదించువారును శాత్రవ సమాజంబులు సవిత్తతేజో
విరాజమానులై జయాకాంక్షల ముట్టడిగొన నిజజన నాధాదరణ
విహీనంబున దండధర కాండంబులు పరరాజా భీలాంభోనిధిని
మగ్నులై శత్రురాజన్యుల జేరువారును నైయుండ దేశతోభాతి రే
కంబునం బొలింపుచుండె.

144

ఆ-వె.వర్ష హీనమయ్యె శ్రీ హర్షంబు గతమయ్యె
స్వర్ణవేదిరసము శ్రీ భంగమయ్యె
విమలకనకవిగ్ర శ్రీ హముమాయమయ్యెన
భాసమయ్యెదురని శ్రీ వాసమయ్యె.

145

తే-గీ. ఇతైరంగునభువి దీనవృత్తిదోష

వసుధబంధ్రండునూర్ల తొంబదియునాడు 1296

మొదలు పదమూడు నూర్లతో ర మ్మిదివరకును 1309
నేలెబాండవ వనవాస ర కాలమనగ.

146

కోమటి వేమారెడ్డి కథ.

వ. అంత.

147

ఉ. కానుడదృశ్యదేహుడయి ర కల్వలరేడు వియత్పదాతుడై
సామజవైరి యుగ్రవన ర చారణుడై నిధి నాధుడంబికా
స్వామికి మిత్రుడై మనగఁ ర జాలిరిగాకటుకాకయుండినఁ
కోమటివేము త్వజ్జుఖని ర కుంతితశౌర్య ధనాళికోడరే.

148

తే.గీ. అనగనతడప్పరంబుల ర కధిపుడగుచు

సకలనృపరాజరాజ మ ర స్తకకలాప

పోజ్వలత్పద్మరాగ ప్ర ర ముఖవిరాజి

తాంఘ్రీపీతుండినంగ సొం ర పలరుచుండె.

149

మ తనపూర్వాచరణ ప్రకారమున నా ర స్థానంబునం బెక్కువ
ర్తనలఁ బెంపలరించి దుర్గచయముల్ ర ధర్మజ్ఞుడై యేలుచుం

డనమాత్యాగ్రణి భాస్కరుండు కవి శ్రీ ర నాధుండునై యొప్పిరా

జననాధుండు నిరంతరోజ్వలమహై ర శ్వర్యంబునం దేలగఁ . 150

మ. ఇటొప్పుచుండెత్తనభాస్థాన విద్యత్కవినాధుండగు శ్రీనాధుండు

నిజసాండిత్యాతిశయంబు నననసీనాధుంబొదల్చి తదాజ్ఞానుసారంబుగా

నోరులసంస్థానంబులకుంజని యచ్చటి విద్యన్ముఖులనెల్ల నోడింపుచు

బహుమతులంబడయుచు.

151

శ్రీనాధుడు విద్యానగరమునకు చనుట.

ఉ. ఆనరవంద్యుడొక్క సమరయంబునవేడుకమీరనా త్తభూ

జానియనుజ్ఞ చేకొని ప్రశస్తమణిస్థగితాలయాళిచే

శ్రీనిలయంబనంగరము రచెల్వగుపండితకల్పకంబువి

ద్యానగరంబుగన్గొనగనా త్తదలంచిచనంగనప్పరిఁ.

152

తే.గీ. హరిహరకుమారదేవరా ర యాగ్రగణ్య

డఖిలవిద్యత్పరీవృతుఁ ర డగుచు వెలయ

తత్సభాస్థానికరుదేరి శ తగునపర్య
లొందికుశలంబుదెల్పవా శ రండజలరి.

153

క. ఏదేశంబుననుండుట, లేదేశప్రభులసభికుశలెందరిగెదరీ
సాదృశ్యహీనవాగ్విభ, వాదిగుణోన్నతికిఁగుతుక శమగుడనవుండున్. 154

శ్రీనాథకవిరచితము.

స్త్రీ. “పరరాయపరదుర్గ • పరవైభవశ్రీలఁగొనకొనివిడనాడు • కొండపీడు
పరిపంధిరాజన్యబలములబంధించుగురుతైనయిరితాడు • కొండపీడు
ముగురురాజులకును • మోహంబుపుట్టించుకొమరుమీరినపీడు • కొండపీడు
చటులవిక్రమకళా • సాహసంబొనిరించుకుటిలాత్తులకునూడు • కొండపీడు

శే-గీ సాధుసైంధవభామినీ • సరసవీర

భటపటానేకహోటక • ప్రకటగంధ

సింఘరాద్భుతమోహన • శ్రీలదనరు

కూర్మినమరావతికిజోడు • కొండపీడు. ”

155

క. ఆమండలమేలుధరా

క్షేమంకరుడఖిలవిబుధరసేనాగతుడౌ

కోమటివేమారెడ్డి

త్వామానినిభర్తృసముఖ శ కవిన త్తముడన్.

156

క. శ్రీనాథకవినమాఖ్యుడ

శ్రీనాథపదారవింద శ సేవనలబ్ధ

శ్రీనాథుడసకలకళా

శ్రీనాథుడనంగనొప్ప శ శ్రీనాథుండన్.

157

వ. అని యనేకప్రకారంబుల నతండ ఖండ సాండిత్య వైఖరీ విశేషం
బులఁ దనవృత్తాంతంబు గద్య పద్యాత్మకంబునం దెలుపుటయు నచ్చ
టంగల నృపాలాది సకల విద్యత్క విబృదంబుల మందానందంబునొంది
యక్కవి కుంజరుంజరీ యశేషవిశేషంబులుప్రస్థాపించుచున్నెడల నమ్మ
నుజేంద్రచంద్రుడు సభికులందఱంగని యిట్లనియె.

158

ప్రభువు గృహరాజుమేడవిషయమై సభికులనడుగుట.

సీ. వినుఁడు దెల్పెద లోకరవిశ్రుతంబుగ
నెందుబరగనినూత్నపు ర పద్ధతిగను,
భర్త హర్తృ కవాట ర నిర్తలాట్టాలకే
బహురత్నతోరణ ర భ్రాజితముగ
నేకద్యజంబున ర నెసగెడుగృహరాజు
మేడ నొక్కర్తున ర మేయ విభవ,
మమరంగనిర్మింప ర నాత్మనుత్సుకమంది
యున్నారమింకనీ ర యుర్విలోన

శ్లో. గలధరాధిపులెవరై నరగట్టినట్లు
గలదెయెందైన మీరలు ర గన్నపట్ల
వినుటయునుగలెనేయిట్టి ర విధముమీరు
సరగునవచింపుడీ మాకు. ర సభికులార.

159

చ. అనుటయుఁ దత్సభాసదులు ర సప్పుడలేచి పరాకులన్ బ్రభున్
గనుగొని విన్నవించిరొక ర కంబముపై గృహరాజుమేడనిం
పెనయ సృజింపరాజ పర ర మేశ్వరులై తగుతారు దక్క త
క్కిన నృపాళికిందరమె ర కేశవునంతటి వానికేనియునిన్.

160

క. కనుఁగొనలేదెచ్చట మును, వినగనులేదిట్టి వార్త ర విశ్వంబునఁద
ద్భనమైనకార్యమెవ్వం, ఊనరింపగలేడు ప్రభునృలోక్కరుదక—

వ. అనినవిని శ్రీనాథుండు సంభరితరోషావరోధనుండ్డై పుల్కాంకుర
రీరంబునఁ దటాలున సభామధ్యంబున నిలిచి నృపాలాభిముఖుండ్డై
యిట్లనియె.

1

శ్లో. అవధరింపుము చంద్రవంశశావతంస
శైలవీయు దానికు ర త్తరము నేను
ఁబలిసి నొలంది వాక్రుత్తుఁ దేట వడగఁ
—త్తగింపు— దేవర చిత్తమలర.

1

ప్రభువునకు శ్రీనాథుడు గృహరాజుమేడ సంగతిచెప్పట.

మ. బలభిత్సన్నిభవై భవుండు శశివిభ్రాజత్కళాశాలిని
స్తులశౌర్యద్విరదారిభర్త బుధసంశ్చిస్తుత్యప్రభావాధికో
జ్వలుడౌకోమటివేమభూపతిప్రపంచంబద్భుతంబందఁద
న్నిలయంబై తగుకొండవీటినగరిక లీలావిహారార్థియై.

164

ఆ. ఒంటికంబమునమరహోజ్వలసోపాన, హర్త్యజాలజాలశ్చకాదికముగ
గట్టెనద్భుతముగనట్టలకముగృహ, రాజుమేడనాఁగఁదేజమెసఁగ.

తే-గీ. అనుటయునునమ్మహీవిభుంశ్చడవధరించి

విభ్రమావేశుడైకొండశ్చవీటికధల
నరసి తెలిసి నిజేచ్ఛహేయముగనెంచి
యొక్కచోఁగలదానివేఁకొక్కచోట
గట్టుటను చితమనిదానిశ్చమట్టుబెట్టి.

166

సీ. ఆమహీపతికవిశ్రామణిఁబూజించి

బహువస్త్రభూషణశ్చప్రతతులొసఁగి
తగుసపర్యలనాబుధస్తుతుఁబొదలించి
దుర్వారబహుమానశ్చతుష్టుజేసి
ప్రాసాదమహినువాశ్చర్తలఁగడునాలించి
నిజసభాధ్యక్షుఁగానిలుపనెంచి
తనమనంబునబహుశ్చతరవాంఛలుప్పొంగ
మంత్రిబోధనలెల్లమదినిగుడ్చి

తే-గీ. కవినచటనుంచి తనహారకారగముల

రాజబంధుపురోహితశ్చరాజనెల్ల
సౌధనిరుపమవిభవాతిశయముగాంచి
రాఁబనిచెఁగొండవీటిపురమునకతఁడు.

167

కొండవీటిగృహరాజుమేడవృత్తాంతము.

వ. అంతనక్కవికాంతుండదియంతయుఁ దెలసితనవచనస్థాపనానుకూలం
బగు కీలునాలోచించి విమలహృదయంబునఁ గృతస్మాతుండ్డై సద్భక్తి

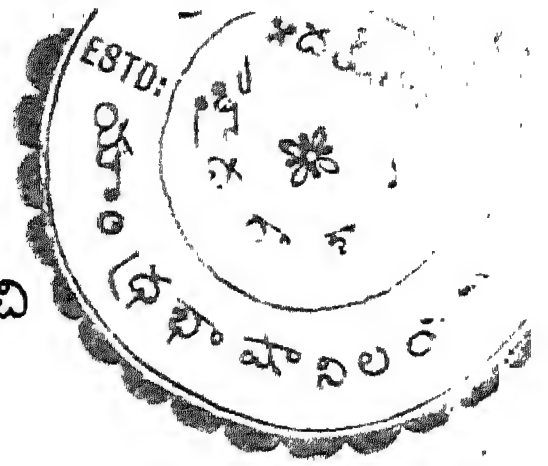
పూర్వకంబుగానిష్టదేవతా వతంసంబగు నవులూరిపోతరాజును పాసిం
చి తదనుగ్రహబద్ధంబుగానొక్క పత్రంబున పోతరాజునకు “దేవతా
వక సేవకుండగు శ్రీనాథుండనేకశిరస్సాష్టాంగప్రణామంబులు తదుపరి
యున్నదిరపురోభాగంబునంగల తుమ్మచెట్టును మదీయప్రభులగు
కోమటివేమారెడ్డిగారి గృహరాజుమేడకొసంగుము. ఆ నరపతిమిమ్ము
నఁబూజించి యామ్రానుఁగొట్టించి యుంచ భవదీయ యోగబలం
బున కొండవీటి పురసాలాంతరాళంబునంజేర్చు”డని ప్రార్థించి యుత్త
రంబువ్రాసి యేతద్వృత్తాంతంబెల్లందెల్లంబొనర్చుచు నీపత్రికంగంచు
తోడనే మీరాపోతరాజుమందిరంబునకుం జని తదేవతావతంసునిఁబూ
జించి యీయుత్తరంబెదుటనునిచి తదాలయాభిముఖంబునంగల
మ్రానింగొట్టించియుంచ నది యారాత్రివేగులోన, పోతరాజు యోగ
బలంబునమీకోటలోనంజేర్చుగావునఁ దక్షణంబున నట్లచేసియతిత్వరి
తంబుగా నామ్రానింజెక్కించి నిల్పి చిత్రవైఖరిఁ గృహరాజుమేడం
గట్టించి యందుఁగొల్వమరుండు. దానింజూడ నిటనుండిరాయలహారా
రులు వచ్చుచున్నారు వారువచ్చు సరికిసమస్తంబు సృజింపుండ
ప్రభువునకువ్రాసి యీరెండు పత్రికలను మిగులరహస్యంబుగా రె
కనుప నతిండట్లయొనర్చి దేవతాగారంబునకెదుటంగల సప్తతాళప్ర
మాణోన్నతంబును, సప్తరజ్జప్రమాణవలయంబునుంగల వృక్షంబు
నుంగొట్టించియుంచుటయు నది యట్లకోటలోనంజేర నప్పడమి రేడుమి
గులవేడుకపడి శ్రీనాథుప్రజ్ఞాతిశయంబునకునాశ్చర్యంబునొంది ప్రాసా
దనిర్తాణకృత ప్రయత్నంజే.

168

ఆ. వేనవేలశాస్త్ర ర వేత్తలసౌవర్ణ
కారులాదిశిల్పి ర కారతతుల
వేమభూవిభుండు ర వేవేగరావించి
మేడఁగట్టనుద్య ర మింపుడనిన.

16

సీ. వారలందరు మహా ర వైభవౌపేతులై
భోజనమజ్జనం ర బులనుదీర్చి

నృపబహుకృతభూష ర నిచయముల్ ధరియించి
పరమకుతూహల ర స్వాంతులగుచు
జనవిభునాజ్ఞగై ర కొనివేడుకను పరి
కరములు గొనిశిల్పి ర కారులెల్ల
చిత్రవై ఖరులుభా ర సిల్లంగఁగఁబంబు
జెలువంబుబాలుపారఁ ర జెక్కిచెక్కి

తే-గీ. రేయుఁబవలును నిర్జిత్తోపాయులగుచు
నిద్దురయునోగిరంబులు ర గద్దుజేసి
పరమసంతోషకలితులై ర బహువిధముల
దీర్చిరిట్టులఁగఁబంబు ర తేజమెసగ.

170

సీ. వజ్రంబునకుమారుర వలుకుచందంబునమిగులదృఢంబైన ర మేనుతోడ
దందశూకకులీను ర తనువులీలవహించుడంబగువర్తుల ర త్వంబుతోడ
పుటపాక మొద వినరపు త్తడికై వడి మిసమిసల్ జెలు వైందురపసిమితోడ
వింద్యాచలమువిర ర వీఁగినిల్చినమాడ్కిమితముమీఱినసము ర న్నత
తే. వెలయగాఁగంబమును దీర్చి ర విబుధవరులు [ముతోడ

దీవెనలొసంగబ్రాహ్మణ ర దేవపూజ
లెల్లఁగావించివప్రమం ర దుల్లసిల్ల
నాటిరుర్వినిభరియించు ర నాగమనగ.

171

తే-గీ. దానిపైఁగుడ్యములమర్చి ర వానిపైని
కనకజాలకహర్త్యని ర కాయములను
కరిహరిప్రముఖాది వి ర గ్రహములెల్ల
చిత్రముగఁజెక్కికట్టిరా ర చిత్రగృహము.

172

గృహరాజు మేడ వర్ణన.

వ. మఱియు ననవద్య విద్యావైశద్య ప్రాచుర్యతర బహువిధ పుష్పితా
రామ నదన దీపుట భేదన చతురంగబలప్రముఖామిత విచిత్ర చిత్రిత
నవరత్న సంఘట్టణాభేద్యంబులగు కుడ్యంబులును, నితాంతలతాం
తానేక విధ లేఖనోజ్వల శృంగార మదేభతురంగ శతాంగనిచయ గమ

నాగమ నానుకూలంబులగు ద్వారంబులును, అహర్ముఖ విరాజమాన
 విభాకరబింబ సదృశానర్ఘ్య చిరత్నరత్న స్థగిత రుక్ సింహాసన వ్రజం
 బులును, అంతరిక్ష వ్యాప్తవిమల స్వర్ణకలశ కలిత శేఖరనివహ పరి
 చుంబిత గోపురంబులగు గోపురంబులు, విచిత్రగాత్ర పుష్పికాసందో
 హ సంసీప్త పంచవర్ణ వ్యాకీర్ణంబులగు వితాన వితానంబులును,
 అఖండ మహిమండల మండనాయమానేంద్ర నీలాదిదివ్య నవ్రా
 పలస్థంభ సంభృతంబులై మింటిఁదవులుమంటపంబులును, మహారజత
 శృంఖలంబులం బాటమిమిగిలి దీటులేక ధాటివెలయు కవాటంబులు
 ను, భరతశాస్త్ర ప్రవీణతాశ్లిష్ట ధీమంతులగు కళావంతులును, రవి
 శశాంక కళావిస్తారంబుల నోజందేజరిల్లు దీపికానిచయంబులును, సా
 రతర సౌరభోజ్వల సువర్ణపత్ర కుసుమ ధారణంబులగు తోరణంబు
 లును, అనారతంబు మలయమారుతంబు మలయందుల లేని భారతీ
 భూతిమిగులు వాతాయనంబులును మోదంబై దలంబాదుకొల్పియొ
 ప్పల కుప్పలై యెప్పు పుప్పొడుల తిప్పలగప్పు వడిమేదురంబు
 లగు వేదికలును, నవరసోల్లసిత విగ్రహసమగ్రంబులై దిక్తటసమా
 కీర్ణ ప్రభాపటలంబులగు పటంబులును, అభినవాభినయ విశేషంబు
 లం బంచశరశర సమానభాసమానంబులగు పాంచాలికా సంచయం
 బులును, వెలయు తత్ప్రాసాదంబు కాపాలితెఱంగున సర్వమంగళాభి
 శోభితంబును, సుకవి ప్రబంధంబు విధంబున బహువిధాలంకార
 వితానవిభ్రాజితంబును చంద్రమండలం బుడంబున నమోఘమృగ
 ప్రతిమాభిరామంబును, సురేంద్రుపగిది వ్రజకాండ జేగీయ మానం
 బును, విభావనునిలేవ సభామండల మండితంబై న భోమండలంబుగతి
 భూరి తారకామాలికానుగతంబై పాండుమధ్యముని క్రియధర్మగుణ
 కలాపావాసంబై పన్నగంబుంబలె చక్షుశోత్ర మంజుళంబై సురపురి
 కరణి సుమనోవిలాసంబై సమరధీరునితీరున పరిఘాది భాసురంబై
 ఋష్యశృంగ నామధేయంబును పర్వతాగ్రంబును ననుకరించి సము
 త్తుంగ శృంగశృంగారంబై సముద్రంబును, పరాజయంబునుబోలి

బహుభంగ సంగతంబై జడస్వభావంబును, నృసింహావతారంబును
 నను నయించి యేక స్తంభ నిరూఢంబై కుమార ప్రభావంబును, పరే
 తమండలంబును, మహేశ్వర శరీరంబును నుద్దిగని శక్తియుక్తంబై
 రాజభూషణోత్కరంబును, శైలంబునుంబోలే నమ్రోపల విరాజ మా
 నంబై విష్ణుస్వరూపంబును, భూతలంబును, పన్నగేంద్రంబును, నాక
 సంబునుంబోలే ననంతాభిరామంబై నిశాధిప మండలోన్నత ప్ర
 సిద్ధంబయ్యున నిశాధిప మండలోన్నతప్రసిద్ధంబై నయసంపన్న విరాజ
 మాన నిర్మితంబయ్యుననయసంపన్న విరాజమాన నిర్మితంబై, మం
 దరాగ సంచారాధిక గాయకగాయనీ జనవిలసితంబయ్యున మందరాగ
 సంచారాధిక గాయకగాయనీ జనవిలసితంబై సదృశ్యనోజ్జ్వలంబయ్యున
 సదృశ్యనోజ్జ్వలంబై విసమస్వరూపంబయ్యు నవిసమస్వరూపంబై ఒక్కొక్క
 క్కదిశఁ ద్రిదశ గురుసదృశ శారదావిశారద వచోవిలాస నిజాంగణ
 ప్రబంధిత దశదిశ వ్యాప్త యశోధురంధర ప్రభుప్రముఖ దత్తమ త్రేభు
 లగు విద్వన్మత్రేభు లొనర్చు శాస్త్రచర్చ లెసంగ నొక్కొక్కచెంత
 దురంతలతాంత వాసనా నిశాంతలగు కాంతాసంతానంబు కనత్క
 తనక కంకణనిక్వాణం బెనయం జెలునంబున వీవు చామరవీచిక
 లుప్పతిల నొక్కొక్క క్రేవ కేవల భావిభావుక జ్ఞాన పారీణులగు ను
 ప్రధాన సత్తములు కొలువు వెలయ. నొక్కొక్కయిక్క మిక్కిలి
 చొక్కంబులగు ఘుమఘుమలు పిక్కటిల మనంబులకు మక్కువ
 నెక్కుడించు కర్పూరాగరు ధూపధూమంబులు స్థేమంబులై మలయ.
 నొక్కొక్కతరినమం దానంద కందళిత తరంగితాం తరంగంబులం
 బొంగుచు నిజమస్తకవిన్యస్తహస్త కమలులై ప్రళస్తిం దెలుపుచు
 స్తుతించు వందిమాగధ వైతాళికాది కృత కై వారంబులలర. నమ్మ
 హీపతి సభాభ్యంతరంబునని జేష్ఠదేవతావతంసంబగు శ్రీమద్రాజ
 రాజేశ్వరీదేవిని నితాంతమణి సంతాన జేగీయమానంబును యస
 మాన శోభాన్వితంబును నగు సింహాసనంబునంగొల్పుదీర్చితత్సముఖం
 బునసకల సామంతమంత్రి పురోహిత ప్రచయంబెల్లంగొలువచెలుపు

మిగిలి శృంగార లీలలు గ్రాలుచుండ నిండోలగంబుండునవసరంబున.

రాయలహార్కారులు కొండవీటికి వచ్చుట.

సీ. రాయలపనుపునరయముననే తెంచు
హార్కారగములు న శ య్యవసరమున
కుండినపురపుర శ ట్నోణికినే తెంచి
యిదికొండవీడని శ యెఱిగియెఱిగి
నిలయంబునకుఁబురా శ న్వేషణమొనరించి
విపులస్థలంబున శ విశ్రమించి
అవనీశదర్శనో శ త్వవచిత్తులై దండి
సాలముల్ సొచ్చి త శ త్వరణిఁగనుచు

తే-గీ. మదికివెంతయి శీర్ష కంఠపము తెలిర్ప
పుధుల గీతంబువీనుల శ విందుసేయ
విభ్రమావేశు లై సాధ శ వీధులెల్లఁ
దిరుగుచుండిరి మార్గముల్ శ దెలియలేక.

174

చ. చనిచనిచిత్రశాలలను శ సామజశాలలు నశ్వశాలలు
ఘనచరశాలలు రజితశ కాంచనశాలలు నాట్యశాలలు
గనుగొని మార్గదర్శకని శ కాయసహాయమున జనేశుగీ
మునుగన జాలిలోపలికిఁ శ బోవననుజ్ఞను వేడియంతట.

175

క. నరవిభునియాజ్ఞ చేమం
దిరముఁ బ్రవేశించియరుగు శ దెంచిరిరత్న
స్ఫురిత సౌపానములఁ దమ
చరణంబులఁ ద్రొక్క మిగుల శ సంశయపడుచు.

176

వ. ఇట్లుచనుదెంచుచుఁ దమలోన.

177

సీ. వజ్రకాండంబుల శ వర్ణించివర్ణించి వజ్రకాండభ్రమ శ బడెడువారు
పద్మరాగంబుల శ బరికించిపరికించి పద్మరాగభ్రమ శ బడెడువారు,

తారకామాలికో ర త్కరదీప్తిగనికని తారావళిభ్రమర దవులువారు
 నీలోపలచ్చవి ర నీక్షించివీక్షించి నీలోత్పలభ్రమర దేలువారు
 తే-గీ. నగుచుమదిగల్గు తమసంశరయములు దెలియ
 నొరులబ్రశ్నింపుచును వెన్నరనుండువారు
 వారికై వెన్నముందాడు ర వారునగుచు
 నగుచుఁ జను దెంచుచుండిరి ర నవగృహమున. 178

వ. మఱియుఁ గుడ్యంబుల విచ్చలవిడిపెచ్చరిలి వెలుంగు నచ్చపు పచ్చ
 రాల మెరుంగు తెరంగులఁగనుఁగొని పచ్చికలనియిచ్చ మిగిలి పరుగు
 లిడు కురంగంబుల నీక్షించి గండుమిగులు పుండరీకంబుల గండడంప
 నుద్దండదండపాణులై యుండు మృగయాపరబృంద ప్రతిమాదుల విధం
 బుల లోచనంబు లార్పకఁజూచువారును, నిద్దంపు టద్దంబులం దిద్దిన
 సద్దుమిగిలి విభులయొద్దంజేరి యొద్దికల ముద్దుగుల్కు ముద్దియలం
 దిలకించిపులకాంకూర శరీరంబుల సంచలింపంజాలక పంచశర బిన్న
 మనస్కులై తద్గతియె తమకుం గూర్పుమని విరించిఁగురించి వేడు
 వారును; పల్లరీనిభకుచ పల్లవాధరీక దంబ మృగమద మిళిత సుగంధ
 సంసిక్త కనత్కనక భూషణ ఝణఝణత్కార సంయుక్తకర పల్లవ
 కృత సల్లలితంబులై కొల్లలగుతావులం గొని విలసిల్లు చల్లని తెమ్మెర
 పిల్లగముల కుల్లంబులు రంజిల్ల నవియెల్లఁ తమదెస విసరుగాకయని
 మసలువారును నవరత్న కలిత కనాట జాలోన్నత ప్రకాశంబులకుతను
 వికాసంబులు మారువడి యొండొరుల గుర్తింపనేరకఁ దిరుగువారు
 చు అంగజ ప్రసూన శరసన్నిభులగు నన్నుఁ దలమిన్నల సంగీతభంత
 రంగంబుల నంతరంగంబులని గుడ్డి తద్రంగంబున రంగుమిగిలి స్వేచ్ఛ
 లఁజెలంగువారును, ఇచ్చటి యచ్చేరువగు ముచ్చటలంగాంచి అచ్చటి
 కింజన నిచ్చవచ్చునే యీసచ్చరిత్రువేడి హెచ్చగువచ్చు బడలం బు
 చ్చుకొని యిచ్చటనే వసించెదమని పంతంబులు సేయువారునునై పలు
 విధంబులగు వింతలెల్ల నుచితాసనంబుల కతిపయకాలంబు గూర్చుండి
 వీక్షించి తనివిందవిలి ప్రభునాజ్ఞగొని వెడలి తమ పురంబునకుం జని

గృహరాజు మేడంగట్టిన వృత్తాంతం బాంతర్యంబుగాఁ దెలసి సానం
దాద్భుతాంతరంగులై తమ రాజన్య సభాస్థలికిం జనుటయు నతండు
వీరింగని కుశలం బడిగి కుండిన నగర వృత్తాంతంబులు దెలుపుడన
వారిట్లనిరి.

179

హర్కాదులురాయలకు కొండవీటిమేడవృత్తాంతము చెప్పట.

క. అమృతభవదాజ్ఞనుగొని
చయ్యనఁగుండినపురంబు శ చను దెంచితిమే
మయ్యెడఁగలచందంబుల
నియ్యెడఁదెలుపంగజాల శ మింతంతనుచున్.

180

ఉ. అచ్చటిరత్నకందరము శ అచ్చటిదివ్యసువర్ణభూషలున్
అచ్చటిసౌరభానిలము శ అచ్చటిహెచ్చగువారకా మినుల్
అచ్చటివై భ శ్రాన్మతులుశనచ్చటిచందములెల్ల గాంచినన్
అచ్చరలచ్చెరుందవిలి శ యచ్చటుబాయగనోపరిచ్చులన్.

181

న. మఱియు.

182

సీ. అచటిచందంబుల శ నవలోకనముసేయ
నాత్మలవిభ్రమం శ బలిశయిలై
అచటిగోపురతతు శ లవలోకనముసేయ
నాత్మలగౌతుకం శ బధికమయ్యె
అచటిగీతారావ శ మాలకింపంగమామ
తులుబ్రహ్మానందరమయములయ్యె
అచటిపురాణాదు శ లాలకింపగమాకు
విద్యావిశేషవై శ శద్యమొప్పె

తే.గీ. నచటి విభవాభిజాత్యంబు శ లరయనరయ
నప్పరమువ్రీడమానసం శ బొప్పదయ్యె
నెచటఁగన్గొనగాలేము శ యీపుడమిని
హరిహరకుమారదేవరా శ యాగ్రగణ్య.

183

వ. అని యిట్లనేకప్రకారంబుల కొండవీటిపురమహాత్మ్యంబును గృహరాజు
మేడవృత్తాంతంబునుండెలుపుటయు నమ్మనుజేంద్రుండు విని విస్తయం
బునొంది శ్రీనాథునితనగద్దయంజేర్చి పునః పునదండప్రణామంబులిడు
చువినయవి శేషభాషణంబుల భూషింపుచు తనరాష్ట్రంబునంగల మెతు
కుసీమకై లాస కోటమొదలుగాగల జాగీర్లనొసంగి బహుకరించిపను
పుటయునక్కవినాథుండు కొండవీడుప్రవేశించి ప్రభుందర్శించి ఏతద్వృ
త్తాంతంబులకు నొండొరులుసంతసించుచు తనుగొన్నరాజ్యంబులు
ప్రభుస్వాధీనంబొనర్చి మహానీయుండై పరిధవిల్లుచుండెనంత. 184

సీ. అమ్మ హీవిభుడురా శ జ్యాధిపుడై ధర్మ
మార్గవర్తనమాన శ మనుచుభక్తి
బాలుపొందనవులూరు శ పోతరాజునకు
బల్ జాగీరులిచ్చెను శ భోగములకు
మున్నురుక్మిణికొల్చి శ చెన్నమీతినగౌరి
దేవతకుఁబునఃప్ర శ తిష్టజేసి
ముల్లగూరను నామ శ ముననొక్కపురిగట్టి
యాదేవతకునగ్ర శ హారమొసగి.

తే-గీ. వెక్కువసతుల దేవత శ పేరనొసగి
పుణ్యచారిత్రుడై పద శ మూడునూర్ల 1310
పదిమొదలు ముప్పదియునేడు శ వరకతండు 1337
మేదిని భరించె నిర్వడె శ న్నిది శరదులు. 185
రాచ వేమారెడ్డి చరిత్రము.

తే-గీ. అంత శ్రీరాచ వేమాఖ్యుడను శ ఘనుండు
రత్నసింహాసనస్థుడై శ రమణఁగాంచి
దుర్గవర్గంబులకుఁ దాన శ దొరయగుచుఁబ్ర
భుత్వసామ్రాజ్యుడై యొప్పె శ సత్తుడగుచు. 186

క॥ తనతల్లిసూరమాంబకు, మనమునఁగల కోర్కెలను సర మర్ధింపగఁదా
జననియాజ్ఞానుసారం, బునఁబురికిసమీరభాగమునసొంపెనగఁ. 187

సీ. కమనీయ రత్న సం శ ఘట్టణసౌవర్ణ జాలజాలో జ్వలారట్టాలకములు
 నిబిడశాత్రవబృందర నిర్దళితోత్తుంగప్రాంచితఘనవప్రసంచయములు
 పనసజంబీర రంభాకుట్టలతమాల కూటోజ్వలోద్యానశవాటికములు
 రాజరాజనివాస శ రాజమానవిలాస రాజేందురాజ మార్గవజములు

తే-గీ. వెలయ భూమహిళాహస్త శ కలితకలశ

మన సృజించె నచట సూరశమాంబ పురము

నవ్యముగను విద్యా పూడి శ నామమునను

ధరణిః దనరారెడు పిరంగిపురము చెంత.

188

క. ఆపట్టణమునకుంగడు, దాపున నమ్మనుజపతి సుశధారస ధారల్

దీపింపఁ బ్రతిష్ఠించెను, ప్రాపుగ సంతాన సాగరంబనుకొలనున్. 189

వ. మఱియుఁ ద త్కాసారంబునకు నొక్క కాలువం ద్రవ్వించి తన తల్లి

యాజ్ఞానుసారంబుగా జగదంజ గండికాల్వయను నామంబు నొసంగి

మిగుల బ్రశస్తుండై.

190

తే-ఆ. ఆమహిజాని తత్పురమందు వేడ్క

బొదల పదమూడు నూర్ల మురప్పది యెనిమిది 1338

మొదలు పదమూడు నూర్ల నల్బది యొకటిగ 1341

బరగె సర్వం సహా పరిపాలనమున.

191

ఆరుగురురెడ్ల కాలనిర్ణయము.

సీ. పోలయవేమ భూపాలుండు పోషించె

మహినిఁ బండ్రెండు సంవత్సరంబు 12

లనపోత వేమాఖ్యుఁ శ డవనిభరం బూనె

ననఘుడై ముప్పది శ హాయనమ్ము 30

లన్న వేమ మహీశు శడలఘు సంపన్నుడై

ద్వాదశాబ్దంబులు శ ధరణినేలె 12

మహితకామగిరివే శ మక్షితీదయితుండు

భువి జతుర్దశ వర్షములు భరించె 14

తే-గీ. బ్రోచెగోమటి వేమన ర పుడమినిరువ దెనిమిదేడులు తతభోగ ర మెనయరాచే	28	
వేమనాబ్బ చతుష్కంబు ర వెలసెరెడ్డి	4	
వంశభవు లేలిరిల నూరువత్సరములు.	100	192
వ. తత్కాలంబునందు.		193

శ్లో. ప్రయోవేగికులేభ్యశ్చ ద్రావిడే భ్యశ్చముత్తమాః
వెలనాటి కులేభ్యశ్చ షట్త్రింశ గ్రామనత్తమాః

శ్లో. శ్రీకృష్ణవేణ్యోతటి పుష్యమేషు శ్రీతుంగభద్రాతటి పుష్యమేషు
శ్రీరెడ్డిభూపాలక రాజవర్య బాహ్యగ్రహారాగతి వేగసంఖ్యాః.

వ. ఇట్లు పలువిధంబులగు శాసన రూపకంబుగా నగ్రహారంబులు విపుల
కొసంగి నిఖిలైశ్వర్య విరాజమానులును ఆసేతు శీతనగపరీత భూతల
వ్యాప్త కీర్తివిస్తారులును, షట్చక్రవర్తి ప్రభాధికులును నైన త
త్తట్చక్రవర్తులును ధరాపాలనం బొనరించిరి. 194

క. అనుచునునాశీరున కతి

వినయం బెనయగఁ ద్రిలోక ర విదుడగు వనజా

నన సుతు డగు నారదు డొగి

వినుపించెను కొండవీటి ర విభుచరితంబుల్.

195

నర్మకృతవృత్త చంపకమాలికా వృత్తతేటగీతి కంద గర్భిత

చంపకమాల వృత్తము.

చ. నరవరభవ్యధామశుభ ర నామరసాసుర పాలన క్రమా
శరధి శయానరమ్య ఘన ర సారస లోచన శ్రీనివేశనా
సురుచిర దివ్యశీలరణ ర శూరర మాధవ ధీర భాసురా
హరహిత ధీవిశాలమణి ర హరనతామర పావనాత్మకా. 196

నర్మకృతవృత్తము.

నరవర భవ్యధామ శుభ ర నామర సాసుర పా
శరధిశయాన రమ్య ఘన ర సారసలోచన శ్రీ

సురచిర దివ్య శీలగణ శ్రీ శూరర మాధవ ధీ
హరహిత ధీవిశాలమణిహార నతామరపా.

చంపక మాలికా వృత్తము.

శుభనామ రసా సురపాలనక్రమా
ఘనసారస లోచన శ్రీనివేశనా
రణశూరర మాధవ ధీరభాసురా
మణిహారన తామర పావనాత్మకా.
తేటగీతి.

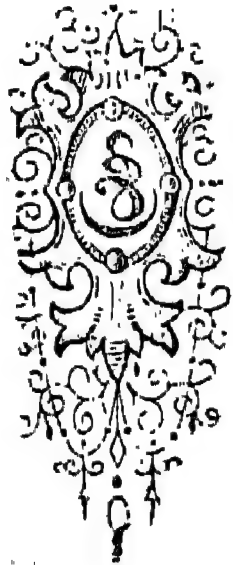
పాలన క్రమ శుభనామ శ్రీ భవ్యధామ
శ్రీనివేశన ఘనసారయూన రమ్య
ధీరభాసుర రణశూర శ్రీ దివ్యశీల
పావనాత్మక మణిహారధీవిశాల.
కందము.

వరభవ్యధామ శుభనా
మర సాసురపాలన క్రమా శరధి శయా
చిర దివ్య శీల రణ శూ
రర మాధవధీర భాసురా హరహిత ధీ.

గద్య.

ది శ్రీమ జ్జగత్పాణతనయ వరప్రసాద లబ్ధ కవితా సంకలితాపస్తంబ
సూత్ర కౌండిన్య సగోత్ర పవిత్ర వివిధ విద్వన్ముఖ సర్వజాతమిత్ర
మద్దుల పలివంశదీపక వేంకటప్పయాభిఖ్య తన్మాజాతక
సుకవి జనసేవక గురుబహ్మనామక విరచితం బగు
శ్రీ కొండవీటి చరిత్రంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.
శ్రీకొండవీటిచరిత్రము.
తృతీయాశ్వాసము.

మద్రఘుకుల సోమా

సోమాది ప్రణతనామ శ సుగుణోద్దామా

దామోదరాభిరామా

రామా కోదండరామ శ రామవిరామా

క. అవధారు పంకజాసన

భవుచే నాదివిజలోక్ శ పతివినిదానన్

దవిలి తదనంతర కథను

వివరింపుమటన్న నిట్లు శ వినుపించెనొగిన్.

2

వ. తదనంతరంబ.

3

ఉ. రాజవిహీనమైన నడిరరాతిరి రీతిని పద్మినీసతీ

రాజవిహీనమైపోలుచు శ రాకమలాకరమట్లు ద్రౌపదీ

రాజవిహీనమా కరిపురంబువిధంబునఁ గొండవీడిలన్

రాజవిహీనమై పరుల శ రాకడకాకరమాటఁ దెల్పెడున్.

4

వ. అట్టియెడ.

5

లాంగూల గజపతి కొండవీడు ప్రవేశించుట.

సీ. శ్రీధరసేవారు శ చీపరవశుడయ్యుఁ

బరవశత్వంబునఁ శ బరగడెపుడు

కరమాశ్రితులయెడఁ శ గారుణ్యవిషరాశి

ద్వార్చియు విషరాశి శ దాల్పడెపుడు

పనియెడ ఖచితంపు ర భావంబు గల్గియు
మొగమాటమినిదాట ర ముగియడెపుడు
అర్థికిదానక ర ల్పాగమయ్యనపాత్ర
దానంబులీయగా ర నూనడెపుడు

తే-గీ. అనగ జగముల పొగడికఁ ర ననఁగదనెడు
మొగమునిగని గలఁదొగల ర మగనిఁ దెగడు
పగలతెగువలఁ దెగనాడి ర నెగడుమగడు
మహితలాంగూల గజపతి ర మనుజవిభుడు.

చ. వికసితమైమరందము స్రవించెడు పద్మవనంబుపై నళి
ప్రకరము సంతసంబొదన ర వ్రాలినభంగిని తండుకొంత సై
నకనికరంబుతోఁ దనదు ర నేర్పునఁ బాలన సేయగా మహి
ప్రకటితమైనకుండిన పు రంబరుదేరి ముదంబెదందగన్.

చ. అటఁదన రాజధాని పాలురపారగజేసి తదంతరంబులొ
పటుతర దుర్గవర్గముల ర పాలనమెల్ల వహించిమించిదో
శ్చటలు బలోన్నతిన్ యుదయ ర శై లపురప్రభుతిన్ జెలంగునా
కటకపురీపరీతనృపరకాండమునెల్ల ర జయించెఁబెల్లుగన్.

సీ. తనుజయించిననృపారస్థానంబులందెల్ల నిజబిరుదాంకముల్ ర నెగడునటుల
శాసన స్థంభముల్ రస్థాపించిపురముల జనులెల్ల సుఖమునఁ దనరునటుల
జలనిలయాది పరసతులెల్లనమరించి స్థిరపదంబును దాను ర జెందునటు
సప్తసంతతులఁ బ్రశస్తిగాఁగఁగించి పుణ్యమార్గస్ఫూర్తిబాసగునటు

తే-గీ. జేసి పెద్దమలెముకోటరచిన్నమలెము
కోటయనఁగట్టి పూర్వపు ర కోటలెల్లఁ
గడుదురస్తులొనర్చి దు ర స్కరపదంబు
లడచిప్రోచె భువికి సుఖమబ్బున

౪. పదమూడునూర్లపై నలు, బదిరెండవయేడుమొదల భాసిల్లుగనే 134
బదిమూడవసంఖ్యతుదం, గదురగద్వాదశశరదులరకాలంబేలెన్. 1'

కర్ణాటకరాజులు కొండవీడువచ్చుట.

సీ. అటుమీదకర్ణాట ర కావనినాధులు నరపతిసింహాన ర నస్తులురణ
కోవిదులుప్రతాపదేవరాయాఖ్యుండు హరిహరదేవరాయాగ్రగణ్య
డిరువైందగుండిన ర యేలకలజయించి దుర్గనర్గంబుల ర దొరతనంబు
జేకొనిశాశ్వత ర శ్రీలుప్పతిల్లంగ బాలించిరచ్చటి ర పట్టణములు

తే. శై లపోడశసంఖ్యల ర పాలనంబు

ప్రబలిపదమూడునూర్లయే ర బదియునాలు 1354

గాదిగాడెబ్బదారవ ర దంత్యముగను 13 1376

వత్సరములిరువదిమూడు ర వాంఛలూర

11

కపిలేశ్వర గజపతికథ.

క. గజపతిసింహాననుడురు, గజపతినిభ బాహుసత్వ ర కలితుడున్యపది
గజపతినాకపిలేశ్వర, గజపతిదేవప్రభుండు ర కడుబల్లిదుండై . 12

చ. అరిగతమైనభూమిబడ ర యంగదలించికృతప్రయత్నుడై
శరధిరవంబెసంగపటు ర సైనిక ఘోటగజాన్వితంబుగా
నరపతిపీతువై జనిర ర ణంబునగెల్చిమహేంద్రవైభవా
కరమగుకొండవీటిపుర ర కాంచనపంచముఖాననస్థుడై . 13

తే. ర క్తిమీరంగబట్టాభి ర సి క్తుడగుచు

పురిపురికిరాజమూర్తిమూల ర పొందుపఱచి

జారచోరభయాదులె ర చ్చటనుగనుట

కై నబుడమినిగనరాని ర యల్లొనర్చి. 14

క. పదమూడునూర్లపైడె, బృదియేడవయేడుమొదల ర బరగంగనునె
న్బదిమూడవవర్షముతుద, గదురగదగుకాలముర్విశ్రువతఃపహించెన్.

పురుషోత్తమ గజపతికథ.

సీ. తదనంతరంబనే, ర తన్ను పాలునకునొ

రసపుత్రుడధికపి ర శ్రాణనప్ర

భావుడుశ్రీపూ ర పాటివీరప్రతా

పపురుషోత్తమ, ర పతివిభుండు

యక్తసింహాసనా శ్రీ నూఢుడై కుండిన
ప్రాజ్యరాజై వ్యకసా శ్రీ నూజ్యుడగుచు
పుడమిపోషింపుచోఁ శ్రీ బురుషోత్తముండని
జగములుబొగడంగ శ్రీ నెగడిసకల

తే. దేశములనెల్ల నార్జించి శ్రీ తేజమొదవ
కులవిరోధుల నరపతి శ్రీ కులులనడచి
ఆనుగొందినృసింహరా శ్రీ యాఖ్యుగెలిచి
పుచ్చుకొనియెను కర్ణాట శ్రీ భూమినెల్ల.

16

వ. ఇట్లతండు వెక్కుదేశంబుల జయించికుండిన రాజ్యాభివృద్ధి గావించి
యెల్ల జనులు సల్లలితంబగు నుల్లాసంబున నుల్లసిల్ల చల్లనిమార్గం
బున నేలుచుఁ దననామంబు సుప్రసిద్ధంబై యుండునట్లు పురుషోత్తమ
పట్టణంబను పురంబును గట్టి యీవిధంబున దేశంబున కొక ధర్మ
శాసనంబు వ్రాయించె.

17

శాసనము.” శ్రీ చతుర్దశభువనాధిపతి. శ్రీమత్పురుషోత్తమ దివ్య చరణసేవశతా నవరత్న
పుంచాశవైరి మర్దన భుజాబల పరాక్రమ పరమవైష్ణవ పరమ భట్టారక భాగ మూల
కారణ శ్రీ పురుషోత్తమ పుత్రసూర్యవంశాధార మహారాజాధి రాజరాజ పరమేశ్వ
రఇత్యేకు కులసంభవ రామచంద్ర చరిత్రాలంకృత పాతనాటిమండలేశ్వర నవకోటి
కర్ణాకాలంబరేశ్వర పంచనాదేశ్వర్య శ్రీ పీఠప్రతాప పురుషోత్తమదేవ మహారాజా
లంకార విజయరాజ్య సమస్త శ్రావ్యకన్యా శుద్ధపంచమి శుక్రవారంస్వస్తి శక
వర్షంబుబుగరగింతదునాబుగుహార్ల పదునొకొండవవగు నేటి కీలకనామ సంవత్స
భాద్రపద శుద్ధపంచమి గ శుక్రవారం దుర్గాప్రసాద కొండవీటి సమస్త దేశాలగ్రా
మాల అష్టాదశవర్ణాల ప్రజకున్న పెండ్లిసుంకాలున్న అడ్డగడపేట సుంకాలున్న
ఆచంద్రార్కస్థాయిగా మానితిమి ఈసుంకములు కరణాలు | తెలుగు రాజులు యె
రైనా తప్పితే గోహత్య బ్రహ్మహత్య శిశుహత్య చేసిన పాపమునఁబోదురు. తురకరాజు
లు తప్పితే పందినిఁదిన్న పాపానఁబోదురు.”

సీ. అని యివ్విధంబున శ నాస్థానమందున
వర్తనల్ శాసించి శ కీర్తితనరఁ
ప్రజలు సౌఖ్యస్ఫూర్తి శ బరిధవిల్లంగన
ధర్మంబు నాల్గు పాదములనడువ
నరపతి సింహాసనస్థులడగియుండ
నెడలేని సంపద శ లింపుమీఱ
పదమూడునూర్ల యోన్మదినాల్గు మొదలుగఁ 1384
బదునాల్గువందల శ పదెనిమిదవ

తే. యేటివరకు ముప్పదియునై శ దేండ్లతండు 1418
కొండవీటిని వీరినిఁ శ గొల్వుదీరి
పర భయంకరు డగుచు శుంభకౌన్తపాల
వై భవస్ఫూర్తిచేఁ బ్రభుత్వం బొనర్చె.

19

తే. అంత బురుజోత్తమావనీ శ కాంతునకుఁగు
మారుడును బల విజిత కురమారుడునుఁ బ్ర
తాపరుద్రుం డనంగఁ బ్రతాపరుద్ర
గజపతి యనంగ సత్వ దిగ్గజపతియన.

20

ప్రతాపరుద్ర గజపతి కథ.

చ. పరగఁ బ్రతాపరుద్ర నృపరబాలుడు బాల్య వయోవిముక్తుడై
పురముల దుర్గవర్గముల శ పోషణనెల్ల వహించి రత్న భా
సురమగు వీరివైఁ గొలువు శ చొప్పడిదిగ్విజయాధుడై మహా
హరికరిసైనికౌఘ యుతుఁ శ డై వెడలె బహు రాజరాజ్యవై. 21

ఆ. అమ్మహీశుడిట్టు శ లందరినిజయించి
గెలుచు పురములొక్క శ కేలునందు
నిడి చతుర్దశశత శ యేకోనవింశతి 1419

మొదలు కొన్ని వర్షములు భరించె.

22

క. అంతఃదగెనితనిపుత్రుఁడు, శాంతిక్షమదమగుణాలి శ సంచయుడురమా
కాంతపదభక్తుడాకృతి, కంతుండగు వీరభద్ర శ గజపతిప్రభువై. 23

కృష్ణ దేవరాయల వృత్తాంతము.

వ. అంత, తుంగభద్రదాతీరంబునంబరగువిద్యానగరసింహాసనాద్యక్షుండు. 24

రాజచంద్ర పర ద్వంద్వార్థ గత సీసము.

సీ. తనకరపరిముక్త ర దానామృత సువృష్టి

యనిశంబు విబుధ జీవనముగాగ

తన కమలావాస ర తతసభామండలి

సత్ప్రధానాళికా ర శ్రయముగాగ

తన యనంతవిచార ర నినిరుపమప్రౌఢి

మంబు కువలయావ ర నంబుగాగ

తన ఘన రాజాంగ ర దర్శనస్ఫురణంబు

ప్రమదారి భేదనో ర ద్యమముగాగ

తే. వెలయు దిజుండలవ్యాప్త ర విపులయశుఁడు

నరపతి సమాఖ్యసింహాసన ప్రధాన

నరసభూపపులోమజా ర నాధసుతుఁడు

చంద్రవంశుడు కృష్ణరార్యేంద్ర నృపుడు. 25

చ. అతఁడు కవీంద్రసాంద్ర కమలార్యముడై ప్రతిపక్షదక్షమా

రుతభుజగేంద్రుడై యమృత ర రుక్మరహీర పటీర తారసా

రతరయశోన్నతుండయి ధరారామణి మణిహార రత్నశో

భితవిజయాభిధాన పుటరభేదన పంచముఖాసనస్థుడై. 26

తే-గీ. అనఘకౌండిన్యకులుఁడు వేరమయ*తనయుడు

రాచయామాత్య* నందనరత్నమార్య

సన్నతుఁడులక్ష్మమధవుండురసాశ్వతిమ్మ

మఁడుసచివుండగుచుఁగూర్చి వెలయుచుండ. 27

సామంతరాజ బృందంబులిచ్చు కప్పంబులం బుచ్చుకొనుచు

గర్జాటక రాజ్యంబెల్లఁ లనిమార్గం బుల్లసిల్ల నేలుచు నొక్కనా

* తనయుడు. భౌరసుడు. నందనుడు. దత్తపుత్రుడు.

మాత్యయు క్తుండై వినోదార్థంబుగా బట్టపుటేనుంగునెక్కి పురవీధులం
గ్రుమ్మరుచున్న సమయంబున. 28

గాండ్ల సంగ యను స్త్రీవర్ణన. ధ్వని.

శ్రీ. తనముల్కులగుపువ్వులను దృంచి రెండు గు
త్తులఁజేసి పైటలోఁ ర దురిమిపెట్టి
తన వార్వమగు శుకం ర బునుఁ బట్టి మాట మా
త్రన బెదరించి పారంగవై చి
తనకు సాయుడగు చంద్రుని ముఖాముఖఁబోరి
పలు కళల్ హరియించి ర పరిభవించి
తన వింటి త్రాటి భృంగనికాయమును కండ్ల
నదలించి మింటిపై ర చెదరఁ ద్రోలి

తే-గీ. తననుఁగూడ వధింపంగఁ ర దలచుటెరిగి

మారుడతనుతఁ గని విటరమగలఁ జేరి

దీనపై బురికొల్పి కర్య్యానికేగ

జేసెనానొప్పు నప్పురిఁ జేడెయొక తె. 29

తే-గీ. అది సుధారసపూర వాచానుషంగ

లలిత జనమోహనచణ కరళాప్రసంగ

నీరజాత సదృశమృదు ర నిర్మలాంగ

గమన నిర్జిత సారంగ ర గాండ్లసంగ. 30

కృష్ణరాయలు గాండ్లసంగను మోహించుట.

క. అను విటక త్తియను నిజాం

గణమున నిలిచికనుదానిఁ ర గనుగొని మరు సూ

నని శాతశరహతుండై

మనమున నాచెలియనంటు ర మమతజనింపన్ 31

అతండు నాటంగోలె తదీయ మోహతిరేకంబున నేమియుందోచక. 32

భకరుదేర డెన్నడును ర సభ్యులఁజీరి వచింపడాచమూ

నమునై నఁ గన్గొనడు ర వింతయొకింతయుఁ జూడఁబోడు 33

రిభయముఁ గూర్చియెన్న డొక రి క్తుని ప్రార్థనకుం జెవీయడా
యిభనిభయాననొంద నగునెచ్చనుఁ బెచ్చిన మచ్చరంబునన్. 33

ఆ-వె. తవరజాణక తై రి టక్కులాడి పడంతి

దాసియైనయొక్కర దానిజీరి

మనము దెల్పినీదు రి మహిమ మీఱగ దాని

నిందు తెమ్ముపొమ్ము రి యిందువదన

34

చ. అనవుడు వల్లెతావక దరయారసముండినఁ జాలునీపనిన్

బొనరుచు దాననొక్కత్రుటిఁ రి బోయెదనిప్పడటంచుఁగాంతకై

జనితమి వుట్టనేర్పునఁ బ్రసంగమొనర్చి మనంబు ద్రిప్పి త

ద్వనితనుఁ దోడి తెచ్చె నరవల్లభుడుండు నగల్గలోనికిన్

35

వ. అంత నితాంత సంతోషితాంతరంగుండై యమ్మహీకాంతుం డత్యంత

ప్రేమాతి రేకంబున నారంభోరు యుగళిని సంభావింపుచు మజ్జనభోజన

మాల్య భూషణాదుల నమరించి నాటిరేయి కనుకూలపరపుడని యా

జ్ఞయిడి భూవిభుండుత్సుకుండై భోజనకృత్యంబులం దీర్చికొని నిశాసమ

యంబున.

36

ఉ. భాసుర రత్నభూషణప్రభల్ ప్రభవింప దుకూలధారియై

లాసపుమోము పొడశకరీశల్ తగు నిందుని నిందసేయ సద్

వాసనలన్ భుగుల్ తగు సురవస్తులదాల్చి విడెంబుబూని బల్

మీసలు మీటుచున్ మదిని రి మీరిన మారునిబారి గూఱగన్. 37

పడకటింటి వర్ణనము.

సీ. చానీతిబంధ ప్రశస్తి స్తపాంచాలికా

ప్రాభవ్రాన్నత పటశోభితంబు

కమల దృక్కంకణర క్వణమిళ త్సౌరభా

న్వితశై త్య మందమారూత ఋతంబు

రత్నమా క్తిమహార రజతలతాకీర్ణ

బహు తోరణయుత ఖరట్వస్థలంబు

గవి శశాంక కళా విరరాజిత శ్రీయుత

వై చిత్రతర దీపికాచయంబు
 తే-గీ. సార ఘనసార వీడ్య పురష్పవజంబు
 మృదు మధురగీత మంజులారీ మ్రేడితంబు
 ప్రవిమలాగరు ముఖ గంధరీ బంధురంబు
 అనుపమంబు నృపాల శరయ్యాగృహంబు.

38

క. చేరగ దాసీపడతులు, భూరివిభూషణదుకూల రీ పుష్పసరోలం
 కారమునఁ దెచ్చిరిదే, వేరులు గనకుండఁ జెలిని రీ విభుసన్నిధికిన్. 39

క. తెచ్చినఁ జెలితనపైఁదమి, పెచ్చరిలినవిభుని నచటిరీపుధులతరరుచుల్
 మెచ్చికనుగొనుచునిలచెను, యచ్చుప్రతిమయనగ విస్తరయామ్రేడితయై.

ఉ. అంత విభుండు మోహ వశురీడై తన చెంతకు రాగ దాని నెం
 తెంతయు సన్నలం బిలువ రీ నింతి చలింపకయున్నఁజూచి య
 త్యంత ప్రియంబునం జెలికరరాజ్జము పట్టి గ్రహించె సెజ్జకున్
 వింతగనంచచెంచువున రీ వేగబిసంబునుఁ బట్టినట్టులన్.

41

సురతవర్ణన.

మ. అలకల్ దువ్వుచు మోముమోము పయి నోరయ్యారంబుగాఁజేర్చితే
 నెలుదేరన్ దశచుంబనక్రియల నెంతేసేయుచున్ బైటబోన్
 వెలియా చన్దవఁ బట్టుచున్ నగుచు వేరనిట్టూర్పు తెచ్చున్దమిన్
 దొలికేళిన్దని వారఁదేలెనతీ సంకోహన్విత స్వాంతుడై.

42

వ. అంత.

43

క్రమాలంకారము.

సీ. పవనరంజితమైన రీ నవనీరదమనంగ భ్రమరంబుకలచిన రీ కమలమనగ
 చిత్రితంబులగుప రీ సిండితేకులనంగ పికళుకక్షతమైన రీ బింబమనగ
 కొమ్మలబ్రాకిచి రీ క్కులువడ్డలతలన గుబ్బలపైఁజారు రీ మబ్బనంగ
 సన్తారమునఁగాలుశక్రకుధర్తమనంగఁ గూర్చినాడినపూలగుత్తులనగ

సడలుకొప్పనువిన్నబో రీ యెడిముఖంబు

సంట్లచెక్కులునధరంబుఁ రీ గదలుసరులు

తా వెడలుపై టనూడునొ శ్రద్ధాణమొరుపు
బడ్డచన్గవతోనిల్చె శ్ర బడలిపడతి.

44

వ. అంతనిరువుగుం దదుపరికృత్యంబులదీర్చికొని మధుర భక్ష్యపదార్థంబు
లారగించి ఘనసారతాంబూలంబు లొనరించి సుఖస్థితితోల లాడు
చుండిరిట్లు.

45

తే. పెద్దయుంబ్రాద్దుగడుపుచు శ్ర ప్రియమెలర్ప
దానిరాజాంగములను సౌ శ్ర ధములఁజేర్చి
మరుసుఖంబుధిఁదేలుచు శ్ర నుండెసత్యఁ
దెచ్చిరహిమించుశ్రీకృష్ణ శ్ర దేవుడనగ.

46

వ. ఇట్లొప్పుచుఁ నతండు గొండ్లొకసమయంబునఁ బట్టపుదేవింగనుంగొని
యవ్వారకామినింగూర్చి మాటాడుచో దానినాయమకు సమంబుగ
లక్షించి ప్రసంగించుటయు నందుల కాసాధ్యలలామ మనంబునఁగో
పించి తెచ్చినది యల్పకామినిగాని గజపత్యన్వయ సంభూతం దేలేదు
గదాదానినింత యతిశయంబుననుంచఁదగునాయని నిరుత్తరంబుగాబ
లుకనతండు రోషించి గజపతి కులకన్యకం గొనివత్తుఁగాకయని సమ
కట్టితక్షణంబ సభామండలంబున కరుగుదెంచి కొల్కుడీరి.

47

కృష్ణరాయలు తూర్పు దేశముపై దండెత్తుట.

తే. మంత్రవరుఁడగుసాశ్వతి శ్ర మ్మరుసుఁజీరి
పూర్వదిగ్భయమాత్రకుఁ శ్ర బోయియచట
గజపతికులొద్భవగుకన్య శ్ర కను వివాహ
మాడగఁదలంచితినిమేలు శ్ర జాడఁజూచి
మనబలంబెల్ల రావింపు శ్ర మనవుడెలమి.

48

క. నాడుయుపశ్రుతిపూ, ర్వకముగమంత్రాక్షతలుఁబు శ్ర రమునరజకవ
రుకుటీరముపై నిడిసూ, చకముగ్రహింపంగనతడ శ్ర చటనుండునెడన్.

ఆర కుండు పుత్రయుతుశ్రద్ధ తన శయ్యపయింబరుండి యొ

పు మాటలఁ దనయు శ్ర నారడిఁ దీర్పుచు నోరిపూర్వ ది

గ్ధారుణిః గొండవీటి పురిరదాః క మఱి గటకంబుదాః క నా
దేర నిజంబుకాదనగ ర నేరిర లేరు రయంచు బల్కుటన్.

5()

చ. విని మదిలోన సంతసిలి ర వేగమరాజు జయంబునొందనో
పునిదియె మంచివేళయని ర భూవిభుసన్నిధి కేగియంతయున్
వినుచుటయున్ నృపాలుడని ర వేడుక లుప్పతిలంబలంబురా
ననుపుము నాపుడున్ గడు రయంబున నట్టులఁ జేసెఁ జేసినన్. 51

సీ. మినుముట్టు పెనుగట్టు ర లను గుట్టు చెడమెట్టు
కరుల ఘీంకార విర స్తరము మీఱఁ
గడు తీవరపుఁబావ ర కహితావహము తేవఁ
బరగుసైంధవరాజి ర ప్రభలుదేఱఁ
బలుబంతుల లతాంత ర ములకాంతిలు నితాంత
రథచయగమన సం ర రావమార
ధర రక్కసుల స్రుక్కరడర చక్క నగు చక్క
నగు భటాఘంబు జోరహారు దీర

తే. గీ. రమణిపల్కులకై కృష్ణరాయవిభుడు
పూర్వ దిగ్విభుజయ యాత్రరబోయినటుల
రమణి పల్కులకై కృష్ణరాయ విభుడు
పూర్వ దిగ్విభుజయయాత్రరబోయెనిటుల.

52

చ. ఇట్లతం డఖండ కోదండపాండిత్య వై ఖరీ విశేషంబున గండు మిగిలి
దండువెడలినఁ బూర్వ భూమండలంబునం గల దండనాథుల పిండులెల్ల
తండతండంబులుగా పటుభటానేక ప్రోక్త దిక్తట భేదంబులగు సింహ
నాదంబులు మిగులఁ బర తెంచుట విని భీతాత్ములై యొరుల పురంబుల
కు పరువెసెడి పరుగులిడువారును, పరశు ప్రముఖానేక మహాయుధ
సాధనంబుల నయోధ్యులై రిపునృపకాండంబులఁ జండాడనుద్దండులై
యుండు దండధర తండంబుల గనుఁగొని మారువేసంబులఁ దారుమూ
రుపడి యొరులకిడ డాగువారును, నిజపక్ష రక్షణానురాగంబున బలం
బులకు బలంబు బడయు సపర్యలు నెరపింపుటలు గనుంగొని సాంతిః

కరణుండగు ధరాభరణునకు శరణంబు జొచ్చువారును, నై పలు
విధంబులగు కలకంజెంది తల్లడిల్ల వెలువడి పాదపోస్తూల కృత్తే
భంబు వనంబు సొచ్చుక్రియ పురంబులు సూరవచ్చుచు. 53

సీ. ఉదయాద్రినుగ్రర శ సోదయుండై పట్టె నద్దంకిపతిబలం శ బద్దికొనియె
విన్నకొండపటిమ శ విన్నంతనహరించె బెల్లముకొండతీ శ వెల్లదీసె
నాగార్జునగిరిదీ శ నత్వమొందగఁజేసె తంగెడమొదలుగ శ గ్రుంగఁజేసె
కేతవంబుని శ ర్భితిమొయింజొచ్చె కొచ్చెర్లకోటదా శ హెచ్చిగెల్చె.

తే. కుండినకుఁబ్రాచిఁగలదుర్గ శ కాండమెల్లఁ

బెల్లుగజయించిక్తిరిశో శ భిల్లదిశలఁ

హృద్యవాజ్యంబుభీషణ శ వృత్తినిండఁ

గొండవీటిపురంబుపై శ దండువెడలి. 54

క. పదునాలుగువందలము, పదియేడవ 1437వర్ష మునయురవనునామాధా
ఖ్యుడగు నెలశుద్ధమునశని, నదనగు నేకాదశినినరహంకృతిదోష. 55

కొండవీటియుద్ధము.

ఉ. పూనిపురాంగణంబునరి శ పువజభిన్నిశితాస్త్రశస్త్రభృ
త్పాణులహంకృతింసెలగ శ భర్తావికారరథానురూఢుడై
జ్యానినదంబునన్ విశిఖ శ సంచయమున్ జెయి నూనియామావా
హ్యనముపొల్పు దెల్పరణ శ వాజ్యపుగర్జమునిండనుండినన్. 56

తే. అట్టియెడఁగొండవీటిపు శ రాధ్యుడరసి

మేఘమంతయులేకని శ మ్మెయినిగజ

మేలఁగలుగంగ ననుచు నారభీలమొంది

తెప్పరిలి కొంత వడికి నిరతైఱంగుఁదెలసి. 57

క. పటురోసంబున భృకుటిత, నడలుండై విస్ఫులింగ శ నివహంబులురా
ల్పటులఁగన్గొనుచుసైనిక, ఘటికులరావించినమరశ కాంక్షలుమీరన్. 58

ముక్తపద గ్రస్తము.

సీ. కీలలంటింపంగఁగేలుల గురిచూచి కీలింపఁబడు తుపాకీలబారు

బారువులకొలంది శ బరువులై దారుణ కేళిదేలెడు పిరంగీలబారు

బాఱనిశూరుల శ్రీ భంజించుజోదులబల్వురమ్రమాయునిభములబారు
బాఱునేరులధృతి శ్రీ వారకఁగుప్పించు వారువంబుల నెక్కుభటులబారు
తే-గీ. నుక్కుమిగులంగఁ బుడమినే శ్రీ చక్కిఁజూడ

లెక్కిడగరాని సంఖ్యల శ్రీ మిక్కుటముగ

డక్కుడనువులటంచొరుప్రక్కవారి

వెక్కసము లాడుచందఱు శ్రీ వెడలిరపుడు.

49

వ. అప్పట్టునఁ జలంబున బలంబులెల్ల నడువ నన్నడుమఁదొగల మగని
కళలందెడు నిగనిగలమొగంబు మిగులబ్రకాశింప దేకునం గొల్వ
దీటి సింహనాదంబులు మేమరంబుగా నొనర్చుచు నంత్యకాలదండశూక
దండహ్యమాన కీలాభీల దుర్నిరీక్షుండై సమరంబునకుబయలు దేరి వీర
భద్రుండు వీరభద్రాకారుండై.

50

పంచచామారము.

సలాముబాణమొక్కటేయ శ్రీ సైరయంచుఁగృష్ణుడు

శిలీముఖంబునొండునట్లు చేతఁబూనివై వఁదాఁ

బ్రలాపమొందఁజేయుబాణ శ్రీ పంచకంబుఁదీసికేల్

బలంబుసూపవై చెనారి శ్రీ పల్కుమాఱుబల్కుగల్.

51

ఉ. పాటమినేగుదెంచుశర శ్రీ పంచకముఁబటుబాణమొండుచే

సూటిగఁదృంచియిర్వదవి శ్రీ సొక్కగింటఘటించివీరుపై

నేటునగీట మీటినన శ్రీ హింసయె, ధర్మమటంచునెంచెనా

నాటకఁబోయెనావిభుడొ శ్రీ నర్చినసాయక సాధనంబునల్.

52

మహాస్రగ్ధర.

రోసంబొప్పంగదోర్దా శ్రీ రుణవిస్మృతినావా శ్రీ ర్యండునానొప్పివైరుల్

గాసింజెందంగ సేయం శ్రీ గలశతమితమా శ్రీ కాండముల్ దీసివింటల్

బాసిల్ల బాహుగర్వ శ్రీ ప్రకటనఁదమయే శ్రీ బాతెనాఠాంకృతిదాఁ

ప్రేసెగర్ణాటుమీదల్ వినునినుఁదునుమల్ శ్రీ వేతురాకాంచుమంచుల్

తే-గీ. ప్రేసిప్రేయకమున్నవి శ్రీ వెడలిరిపుల

నూరునూరింటివైఁబడి శ్రీ నూచవైద్యు.

లపుడమానుపుటయువార శ లాలమునకు
మాక్కొనిరికృష్ణుడునుఁదత్త శ మయమునందు.

54

ఉత్సాహవృత్తము.

దండివారలెల్ల నాదు శ ధాటికోర్వలేకభూ
మండలంబులిచ్చిమమ్ము శ మన్పుడంచువేడమ
త్కొండకొండకొశలంబుఁ శ గానకీవుబాల్యతన్
భండనంబొనర్చిగెల్పు శ వాడవేవచింపుమా.

55

మ. అనివాక్రుచ్చినహుంకరింపఁగనిక శ ర్ణాటుండుబాలుండువీ
డనిమన్నించినభావినెట్లుతనపై శ యాలంబుసేనోపునం
చేనలోద్దీపితనేత్రుడై విపుల శ బాహుళ క్షమైవేసెనా
తనితోడకబలమెంతయంతశరయూ శ ధంబందఱిన్ నాటగన్.

56

మత్తకోకిల.

ఉగ్రుడై యనువీతభద్రుడొ శ హోవధింపకయుండినన్
విగ్రహంబనివచ్చితీవవి శ వేకివై కనుఁగానకన్
ఉగ్రుపై మరుడేగినన్ హత శ మొందకుండునెయింతటన్
నిగ్రహింపకఁబొమ్ము శ నీపురినేతవై మననెంచినన్.

57

వ. అని సక్రోధుండై వచించి తనపరివారంబును పలక్షించికను సన్నజేసిన.

చ. గిరిగిరితారసిల్లుగతి శ ఘింకృతులంజగమెల్ల నిండగా
హరిహరిమారుకొన్నవిధి శ నంతట ఘోరరవంబు మ్రోవగాఁ
దరుతరువున్ బెనంగొనుశివిధంబునకొమ్మలపాటుదోపగా
కరికరినశ్వమశ్వ మునొ శ కండునొకండునుఁబోరుచుండగన్.

59

వ. ఇట్లున్ముఖభయబలంబు లొండొంటిందలపడిపోరుచుండఁగ్రందుకయ్యం
బయ్యెనయ్యెడఁదచ్చ తురంగబలంబులపాదఘట్టనలబిట్టెగయురజోపట
లంబుప్పరంబెల్లఁగప్పికొననప్పడప్పద్దజాండంబొప్పు తప్పి చెప్పరాని
గొప్పతమంబుప్పతిల్ల యెల్లరకుచూడ్కులునిగుడ నీకున్నయుల్లంబుఁ
ర్కులునఁదలడిల్లుచుఁ గొంతవడికిఁదైర్యంబవలంబించి తమతమ పే
గ్గడింపుచుసమరంబొనర్చి రందుఁగొందరుకరంబులు దెగినందక్కిన కర

బులఁగైదువులు గొని కవియువారును, నొక్కొక్కకాలు దెగినఁద
 క్కటికాలుతగొని యెదిరిమిదికి లంఘించువారును, శిరంబులుటివిన
 నంతకుమున్ను కన్నిడినవారిచక్కికింజని పొడిచిపడు వారును, యు
 రంబులు జదిసినవారదివరకౌడు గఱచుచుకరంబులమీసంబులుమీ
 టుచుధరణినొరుగువారును, భిండి వాలంబులగుండెలవియువారును,
 ముసలంబులమోదంబడువారును, ముద్దరంబుల మూర్చిల్లువారును,
 భల్లంబులదెల్లు వారును, చక్రంబులన విక్రములగువారును, కత్తులఁ
 దుత్తురుములగు వారును, తోమరంబులనామమడంగువారును, కుం
 తంబులనంతకుచెంత కరుగువారునునై ప్రేవులు లతావళులును, కేశం
 బులుశై వాలంబులును ఛత్రచామరంబులుమరాళంబులును, ప్రప
 దంబులుకమతములును జఘనంబులుమకరంబులును, వదనంబులు
 నళినంబులును, తుత్తురుములై నభూషణస్థాపితోపలంబులనుకయునరుకు
 డువడిన కరంబులురగంబులును బాణంబులు మీసంబులును, విరిగి
 ననరదంబులు గిరులును, మేదోపంకంబుననను వై నరుధిరంబు కీలాలం
 బునునై యొప్పుచుగొప్పగు సంద్రంబు ననుకరించుటయుఁ గొందఱు
 వీరావేశంబులఁదమతమకరీంద్రంబులఁబఱపి పరశువులుగొని తురంగం
 బులను రుమాడుగజారోహకులును. గజారోహకులకుంగవిసితరుచగుక
 ఱకుటమ్ములనెఱకులునాడగీలించినతిముటిగానరకురధికులునురధికులవై
 కురికికరవాలంబుల శిరంబులుపరియలుగావించువీరులును, వీరులకుందా
 రశిలి మెఱుంగుకోలలనురంబులు దూరనేయు తురంగారోహకులును
 తురంగారోహకులునెఱపు శరపరం పరలఁదమకరంబుల మెఱయునా
 యుధంబులగిరగిరం ద్రిప్పివైచి ధరణిందొరుగఁజేయు సారధులకంక
 టంబులు వగులనంకుశంబులు ప్రేయుమానటీలునుంగలిగి భూతభేతా
 శగణంబులోలలాడనిట్ల పూర్వంబగుఘోరసంగ్రామంబు వివిధరాజ
 న్నకంఠలుంతనక్రియావిశేషంబగుచుజామాదాగ్నేయామోధనంబువి
 ధంబై అఖండశిలీముఖమండల మండితంబగుచు పుండరీకపండంబు
 డంబొప్పి, కీలానానుషంబై సైకత వతివిధంబున, మహాగ్రంబై శైవర

బు పగిది. భీమసేన భీభత్ససైంధవాత్యుగ్రంబై భారతంబు తెఱంగు
న. గజాక్షయాంగదాదిలసితంబై రామాయణంబు తేవభూరినిర్ఘోషభీ
షణంబై విలయాంబుదంబుచందంబున వారణోత్పన్న గంధబంధురం
బయ్యునవారణోత్పన్న గంధబంధురబై శక్తియుక్తంబయ్యు నశక్తి
యుక్తంబై విరాజితద్విజ సమాజంబయ్యు నవిరాజితద్విజసమాజంబై
రాజకలాపస్థలంబయ్యు నరాజకలాపస్థలంబై సమప్రభావంబయ్యున
సమప్రభావంబై వెలయు చుండెనంత. 60

సూర్యాస్తమయ వర్ణన.

చ. కనికనియారణస్థలినిఁ శ్రీ గప్తములొందెడువీరువారునా
కనువగుచుట్టలిందొకరి శ్రీ కై పలుకందగదొప్పనకదమక
బనుపుమునానొనర్పమినె శ్రీ పంబగునాయెడవేళ లేదుపో
ననిచనుచుండెనాగజర శ్రీ మాదికినుండరుదెంచెనేగిరక. 61

క. తాకునకుఁజెడియపరిగిరి

దాఁకాజనిమూకలచటుఁ శ్రీ దాకగఁదననా
లోకింపఁబిలుతురని రవి
నాకేటకటంచుదర్శ శ్రీ నంబిడకఁజనెక. 62

వ. అంతవీరభద్రుండు తనబలంబుధ్వాంతరబగుటయు కృష్ణదేవరాయ
నిబలంబుడంబుగనుటయుం గనిజయింపనశక్యంబగునంతటనైన నీతని
మైత్రిసంపాదించినశుభంబగు నని మంత్రులవలన నెఱింగినవాడై తక్ష
ణంబ సంధీకృతోపాయంబునఁదడుచిత వాఙ్మంబులు వరపశరయుడి
యూరుటయు వీరభద్రుండు భద్రావాప్తికై కేలు మొగిచికర్ణాటక
భూపాలునిపాలికింజని యిట్లనియె. 63

వీరభద్ర గజపతిరాయలతోసంధిచేసికొనుట.

ఉ. ఓనతదీనరక్షణఘ్న శ్రీ ణోదితవీక్షణమిమహాత్మ్యముక
గానకమీషయిన్ సమర శ్రీ కాంక్షవహించితినింతనన్నమి
పానిగనేరముల్ సయిచి శ్రీ వత్సలతకభరియింపుమయ్యవి
ద్యానగరాధిప యభయ శ్రీ దాసమొసంగముకృష్ణభూవరా. 64

క అనివీనయమైనయనంజలి

గొనియెదురంజనివచింపఁ ర గోపముడిగివీ

రన్మపతికి నృపతిపీఠం

డనువుగ వల్లెయనిపల్కె ర నతివత్సలతఁ.

65

తే-గీ. నన్నెదిర్చుకతంబున ర నాకునీకు

నింతపోరయ్యెనీబల ర మంతఁడెలసె

సంతసించితిసీకుర ర వంతయైన

భయము లేదనికృష్ణుడ ర భయమొసంగె.

66

ఆ-వె. ఉభయసంధిబాసగి ర యుండుకతంబున

రాగమంతకంత ర బ్రబలమయ్యె

గుముదవి స్తరంబు ర గూడదానవ్రజ

ధ్యానముప్పతిలె ర నట్టియెడల.

67

ఉ. సంధిలనిర్భయంబెదల ర సంధిలయోధులుసంతసోల్లస

ద్భంధురలీలనృత్యములఁ ర బాటలు బాడుచుఁగుంభికుంభసం

బంధములై భువిందొరలు ర మాక్తికముల్ వెదచల్లుచోవియత్

పాంధముగప్పితిప్పనగు ర తారలనందగెదారలుద్ధతిఁ.

68

చంద్రోదయవర్ణన.

చ. తనకులజుండుసత్పథవి ర ధానుడుశీతలచారికృష్ణరా

యన్మపతివై రివీరునని ర నాదృతిఁగాచెనునిందువంశసం

జనితుడుగాననంచుమను ర జస్తుతులుప్పతిలఁగనంగవ

చ్చైననువిధంబునఁ యుదయ ర శేఖరినెక్కెవిధుండుప్రార్థితఁ.

69

చ. సరసములాడువేళఁదన ర సన్నలమెచ్చకయల్కుసూపడఁ

దరుణివచింపకున్నబతి ర తానయిగారపుచైవులఁసతిఁ

బారిపోరిమోహనక్రియల ర మోదమునొందగసేయునట్లుభూ

మిఱులకళంక మొందఁగని ర యిందుడొనర్చెమహిఁగళాన్వితఁ.

70

చ. సరసిజసూతిహంసనుని ర శాటవిదారుఁడుపాలసంధముఁ

పురదమనుండుస్వేతనగ ర ముఁగురుతింపగలేకవేసగఁ

దిరుగుచునుండిరెల్లెడలఁ శ్రీ దీర్ఘముదుగ్ధ మొకండుఁదక్ర మొ
క్కరుడుహుతాశనంబొకడుఁ శ్రీ గైకొనిభూతలమెల్లఁగొల్లగన్ 71

వ. అట్టి యెడల నానృపాలయుగ్మంబు నొండొరులు నమందానందంబు
నం బొంగుచు సరస ప్రసంగంబు లొనరింపుచు నిరుగెలం కుల సకల
కళా విశేషంబున సాంద్రతరచంద్రికలబీరంబు దీరంజేయుదీపంబులు
వెలుగ వివిధవాఙ్మయంబుల భేద్యంబులై మ్రోవసమస్త పరివారంబులు
నిజమస్త కవిన్యస్త హస్తులై కొలువఁగొండ వీటి పురంబునకుఁ జేరు
నెడ వీరభద్రుండుఁ దన మందిరంబున వారలకు విందులొనర్పఁ దలం
పు వడి యరదంబు నిజవాటికకు మరలించి యందరిం గీముజేర్చి మిగు
ల నుపచారంబు లొనరింపనియమించి యెల్లర విమలసలిలంబుల మజ్జ
నంబులాడించి పట్టుపుట్టంబుల గట్టంబెట్టి యుచితాసనంబులఁగూర్చుం
డ పెట్టి కనకమయ పాత్రంబుల రాజభోజనంబులొనర్పవడ్డనం బొన
రింపుటయు. 72

మ. తులలేనట్టిపిశాణివంటకమున శ్రీ ద్యోనిర్మతాజ్యంబుని
ర్థలశాకంబులుసూపముల్ మధుగధా శ్రీ రల్పానకంబుల్ మిఠా
యిలుభక్ష్యంబులుశోష్యలేహ్యరసముల్ శ్రీ హైచ్చైనబజ్జల్ ఫలం
బులుఁబక్వాన్నముక్షీరముల్ వెలయగా శ్రీభోక్తవృత్తై రందఱున్. 73

తే-గీ. కప్పరపువీడ్యములొనర్చి శ్రీ క్రమవాక్య
పరిణతంబగుసంగీత శ్రీ ఫణితీఁదేలి
యొక్కొకరిక్కొక్కొకగరిత శ్రీ యుపచరింప
బూలసెజ్జలనుఖనిద్ర శ్రీ బోయిరంత. 74

ప్రాతఃకాలవర్ణనము.

చ. తరణిద్విజాలిక ర్థలవి శ్రీ ధంబుగనుంగొనిదెల్పుమంచున
త్వరమునవేగునంపనది శ్రీ వచ్చియక ర్థతనున్నయాద్విజో
త్కరమునుగాంచిభానునకుఁ శ్రీ దద్విధమున్ వినుపంగఁదారలన్
బిరబిరఁబంచెనాఁబొడిచె శ్రీ వేగుతొగల్ జనుచుండెమింట్లై. 75

చ. చనినతోగల్ ద్విజావళుల శ చందములారవిసన్నిధిన్ వెసన్
 వినుపనతండునుగ్రుడయి శ వేగమవారలఁగప్పుతామసం
 బణచిస్వధర్తకర్తపరు శ లైతగఁజేసెదనంచులేచిగ
 క్కునవెడలెన్ మహేంద్రుదిశ శ ఘోరతరారుణరోచులేర్పడన్. 76

చ. తెలతెలవా రెదివ్వియల శ తేజముజా రెమరుత్కిశోరముల్
 వలపులమీ రెజక్కవల శ బాములుదీ రెగుహంతరంబులన్
 బలపలదూ రెజీకటులుఁ శ బద్ధవనుల్ విడిపాఁతెఁదుమ్మెదల్
 గొలగొలమింటఁబుల్గుగుమి శ కూతలుజెల్వలరా రెనత్తటిన్. 77

ఉ. అంతకుమున్ను వేగుద్విజు శ లందఱకర్త నుంటఁజూచిభా
 న్నంతునితోవచింపనుడు శ మండలినంపుటెఱిఁగిపక్షులా
 వంతనుమాన్పవిపులుస్వ శ వర్ణులురంచేభిమానమూనియా
 ద్యంతముఁదెల్పునన్నగతి శ నండజముల్ వినువీధిఁగూసెడున్. 78

క. ఆతెఱిగెఱిగినభంగిమ
 హీతలమునవెలయువిప్ర శ బృందముభక్తిన్
 ప్రాతఃకాలాన్తీకము
 లాతతనొనరింపుచుండి శ రాసమయమునన్. 79

సీ. హరిచేతిచక్ర మోహారిహాయుసుతుడాడుకందుకంబోలేక శ ఖరకరుండొ
 లోక చక్షువైయాపురలోమజహరంపుదివ్యమణియొలేక శ దినకరుండొ
 పసిడిబొంగర మొరక్కసులఁదృంపగవచ్చుహరివ్రజమోలేక శ హస్కరుండొ
 సురలదివ్వెయ్యెపూర్వగిరివైనిమంకెనపూబంతియోలేక శ పూషణుండొ
 తే-గీ. అనదనరెఁబూర్వదిశభూన శ భోంతరాళ
 విహృతికరసహస్రంబున శ వెలయఁదిమిర
 భయనివర్తిఁద్రిమూర్తిరూ శ ప్రప్రవర్తి
 విక్రమస్ఫూర్తిభాస్కర శ చక్రవర్తి. 80

వ. అట్టియెడ నమ్మహీకాంతుండు నిజపరిజనంబుల పరాకుల మేలు
 కాంచి యహర్దుఖోచితకృత్యంబులం బరివర్తించి వెండియుఁ బూర్వ
 మహీమండల బుజయింప , సమరసన్నాహంబులొనర్చుచు కమలా

కరంబులుఁగలంచు మదేభము తెఱంగున పుటభేదనంబు లెల్లవడవడ
నడుంకు చుండదండు వెడలుటయు.

కృష్ణదేవరాయలు కొండవీడునుండి దండు వెడలుట.

81

సీ. కొందఱుబ్రతికిన శ నందవచ్చు శుభంబుల
నివిదేశంబుల శ కరుగువారు
కొందఱుకప్పముల్ శ గొనిప్రోవుమనియెదు
తేగిదండంబుల శ నిడెడువారు
కొందఱుమీకుల శ బందులమని తెల్పి
కలిసియాతనిదండ శ మెలగువార్లు
కొందఱుబలముల శ గొనిమాక్కొనగవచ్చి
కనిభీతివడి మొక్కు శ లనెడువారు

తే-గీ. నగుచుఁబూర్వధరాధపుల్ శ బొగలఁగటక
విషయపర్యంతమునఁగల శ వీడులెల్ల
దీసితనవారిఁబతులుగ శ జేసియవలి
రాజ్యములగజపతికుల శ రాజులకడి.

82

ి. అంతనతండు జయజయ ధ్వానంబులుప్పతిల్లఁదిరిగితనుజయించినపు
రంబులెల్లఁ గలయంగనుం గొనుచుఁ గొండవీడు బ్రవేశించియీదేశం
బునెల్ల కర్ణాటక రాజ్యంబునంగలిపి తద్విధంబెల్లనెల్లచోట్లందెలియ
శాసించితదనంతరంబ.

83

మ. హరిభక్తుండును సాశ్వతిమ్మమనుమే శ నల్లుడుఁదిమాత్మజుం
డరిసంహారుఁడుగృష్ణమాంబకొమరుం శ దప్పాఖ్యుతమ్ముండుమం
ధరధీరుండును గౌళికాన్వయుడునా శ నాదెండ్లగోపాహ్వయుఁ
గరుణాభూపతికొండవీటివిభుగా శ గావించెఁబాలించగన్.

84

తే-గీ. తివిరిమదిగల్గుకోరిక శ దీర్చుకొనిపు
రంబునకుఁబోవఁదలచిదై శ ర్యంబుమిగుల
గజపతికులొద్భవయునుచ శ క్కనిసఖయును
నిర్వివాహయునై నక శ న్నియకునరసి.

85

కృష్ణరాయలుగజపతికుమార్తెనుదెచ్చుట.

సీ. ఏకన్యపదముల ర కెనరాగఁదామరల్ సరసులఁదపములు ర సల్పుచుండు
 నేకన్యాయూరుల ర కెనరాగనంటులు వెఱుగువిరుగులొంది ర పేల్వమొందు
 నేకన్యమధ్యమం ర బెనరాగగడునూహలరయంగహరి కానరలందునఁడు
 నేకన్యాయూరున ర కెనరాగనాగంబుయు క్తి నేరకఁబుట్ట ర నొదిగియుండు

తే-గీ. నేరమణిమోముసరిరాగ ర నెంచిచంద్రు

డెట్టుఁదోచకతనుమింటి ర పట్టునుండు

ఆసుధారసపూర్ణదిరవ్యప్రసంగి

గమనసారంగివరదరాజమలతాంగి.

86

ఆ-వె. అనగనెగడుకన్య ర కనుబలాత్కారంబు

గాగ్రహించిపుష్ప ర కముననునిచి

పట్టణమునకేగి ర భార్యగనుంగొన

పరిణయంబునాడు ర పంతమునను.

87

వ. ఇట్లుకన్యకం గొనిరధారూఢండ్లై తనపురంబునకుంజను దెంచుచు మా
 ర్గవశంబునఁగంభంబున వసించియుండుటయు.

88

చ. అధికరహస్యమైతనరు ర నాయవనీపతిదాసిపుత్రుడౌ

విధము నెఱింగికాంతమది ర విహ్వల మొందిజగద్ధితంబునద

బుధనుతమైనవర్ణమునఁ ర బుట్టికుజాతునిబొందుకంటెనె

వ్విధిమరణంబుమేలనుచు ర వేగధరావిభుకోర్కెనొంపగన్

89

వ. కృతనిశ్చయయైధృతిదూలక తద్భూపతితోనరుదేరనొల్లనని చెలియలచే
 దెలుపుటయు నతండు కన్యకకడకరుదెంచిచతురోపాయంబుల యబ్ర
 త్నించిచేడియరామికి పశ్చాత్తాపమొంది తరుణినచ్చట విడిచితనపరిజనం
 బులతోడ పురంబునకరుదెంచె నంత నక్కంతా రత్నంబునిర్మలాత్మ
 యైతనజనకాస్థానంబున నుండితెచ్చిన ద్రవ్యంబుచేఁగంభంబు వనరు
 గానుండగాంచివిస్తారంబగునొక్కదివ్యతటాకంబుద్రవ్వించిక్తివహించి
 సకలధర్మంబులొనరింపుచు నిస్సంగంబునం బెద్దయుంబ్రాద్దుగడుపుచుం
 నీవార్తలావిద్యానగరనాయకుండు వినిమనంబున సంతసిలితద్వనిత

యందనుగ్రహించి మిగులద్రవ్యంబు బంపుచుండి (1437) పదనాం
గు వందల ముప్పదియేడవ వత్సరంబు మొదలు(1455)పదనాలుగునూ
రుల యేబదియైదు వరకుఁగుండినాధికారంబును వహించె నిటఁగొండ
వీటి పురంబున. 9

నా దెండ్లగోపమంత్రప్రభుత్వవిషయము.

క. నా దెండ్లగోపయాహ్వాయు
డాదుర్గప్రచయపాలురై సర్వజనా
మోదకరుడగుచుశ్రీహరి

పాదాబ్జధ్యానమాన ర పరతంత్రుండై

91

తే-గీ. అచటశిధి లంబులై నదే ర వాలయములు

గాంచిదివ్యస్థలంబని ర యెంచిమిగుల

హరికృపార సాస్వాదను ర డగుచునవ్య

ముగనుదేవప్రతిష్ఠసే ర యఁగదలచి. 92

మ. తతచిత్రీకృతకుడ్యగోపురముఖ ర ద్వారాభిరామంబున

వ్యతరాభంకష శేఖరాన్వితముది ర వ్యక్షేతమాన్యంబునై

క్షీతిరాజ్యలెడునాలయంబునుసృజం ర చెఁమించుభద్రాదికీ

బ్రతిగాగఁబరివారయు క్తముగశ్రీ ర రామృతిష్ఠింపగఁ. 93

వ. ఇట్లుసృజించి తదీయాలయంబుననొక్క సుముహూర్తంబునరఘునా

యకుల నిల్పిభగవత్కైంకర్యంబులకుశా॥శ॥ ౧౪౪౨కి సరియగు విక్ర

మవర్షమున లెల్లంబలెయును అనుపాలెమును మైందమ్రాలును అ

హారంబులిడి ముతీయుఁగొంటవీటి రాష్ట్రవాణిజ్యంబులపైని వెక్కు

వచ్చుబడులు వచ్చునట్లుకట్టడులఁజేసి యవియెల్లందెల్లంబగునట్లుని

నిశాసనంబులిఖించె. 94

(కొండవీటినుండి సోమరాజు హనుమంతరాయుడుగారంపినది).

పవంతిలక. శ్రీరామచంద్రశ్చియమాతనోతు, సీతాసహాయోమునిధర్మపత్నీః
యస్యాంఘ్రిపంకేయహరేణురాసీ, దత్తవ్రతోద్యాపన కర్తహేతుః.

శా. బ్రహ్మాండాది శిరోమణిచ్ఛవిర విప్రార్తర్తయూఖాతుణం
భూషావృతభి దశ్శరశ్చిలహారీభృంగాళి శృంగాంతం
మంజీరక్వణితైర్నరాళ వనితామంజుస్వనైరం చింతం
పందేరామపదారవిందమనఘం పందారుకల్పద్రుమం.

అను. యత్కటాక్షశ్చకరుణాక్రోధాభ్యాంశబలీకృతః
విభీషణేరావణేచసవఃపాయాద్ద్రీఘూష్పహః.
ఆవ్యాదాదివరాహోవస్సరసాముద్వహన్తప్రీహం
నిజాంగసంగసంజాతసాంద్రస్తేరోదయాదివ.

మాలిని. ఉరసినిహితలక్ష్మీజాహువల్లీయుగేన, స్వకరయుగళమేకీకృత్యకేలివినిః
కువలయదళదామానద్ధమందారమాలాం, దధదివవితనోతుశ్చీకళాంకాకుశేళి.

అను. అస్తిశ్చీకృష్ణరాయాఘ్ననరనాధశిరోమణిః
రాజన్యమాళికారత్ననీరాజితపదాంబుజః
సింహ్యసనానర్హతయాద్వాపరేలజ్జయాహరిః
కలౌబ్రహ్మసనాశీసఃకృష్ణరాయమాద్భహః.

శా. శ్రీకృష్ణక్షీతిసాలసత్తమణిభిర్విద్వత్కవీనాంగృహః
నానారత్నవిచిత్రకుట్టిమభువోరత్నాకరత్వంగతః
అద్భిఃకేవలనీరపూరనిలయస్సంభావ్యతేనజ్జనై
రంభోధిర్జలధిఃపయోధిరుదధిర్వారానిధిర్వారిధిః.

ఆలాసంరిపుదంతినామరిపశోయాపస్సమికాధ్వరే
వైరిస్వాంతనిఖాతశంకురుదితోదీప్రప్రతాపాంకురః
పాతాళాద్ధరణీంవరాహావపుషాదంష్ట్రాధరన్నద్గతః
కృష్ణక్షీతిపస్సభాతివిజయస్తంభఃకళింగాంగణే.

మహాప్రధానశ్చీసాశ్వతిమ్మస్సచివశేఖరః
కృష్ణరాయనృపతేస్సామాజ్యమధితిష్ఠతి.
సాశ్వతిమ్మసచివఃకౌండిన్యకులశేఖరః
మాత్యతనయరాచయామాత్యనందనః.

నోనైకంవిశేషంవితరణవిభవైర్విద్వద్రగేసరాణాం
విలాసైఃప్రగుణమణిగణైః పత్తులాక్షీసహస్రైః

రమ్యపాకారహరై రతులపరికరై రశ్వహస్త్యాదియానై
స్సమ్యతేభ్యోవిభేదం సమరవిజయతేస్సశ్వతిమ్మస్సజానే.

సర్గరా. సప్తాంగోపేతశక్తిత్రితయచతురుపాయైకమంత్రీశసాశ్వే
తిమ్మభ్యేకొండవీట్యాంగజపతినిహితా రాజహంసా గృహీత్వా
ధాటీమాటీకమానేపరన్మపతిఖగాఃతుత్సిపాసాతిభిన్నాః
శాకాబ్దా మార్గయంతేగిరిపురజలధిత్ససుగూఢంప్రలీనాః.

వృత్తము. సాళువాంకశకవత్సరగణ్యో, షాఢశుద్ధహరివాసరసారౌ
సాశ్వతిమ్మసచివేనగృహీతం, కొండవీటినగరంనగరాజం.

శా. పుత్రారామతటాకదేవసదనబ్రహ్మప్రతిష్ఠానిధిః
కారుణ్యామృతపూరపోషిత కవీంద్రప్రోతకృత్యుజ్వలః
దీనానాధకృపా తక్తిర్తి కృతవానాసేతు సీతాచలం
శ్రీకృష్ణక్షితి పాలమాళి సచివశ్శ్రీసాశ్వతిమ్మప్రభుః.

అను. కాశికాన్వయసం భూతో నాదెండ్లకులశేఖరః
అస్తితిమ్మయమంత్రీ శస్సమ్మతస్సర్వబంధుషు
కృష్ణాంబారుంధతీనూనంభ ర్తువాక్య మరుంధతి
అనసూయాహి సర్వత్రవ్యానసూయేతి గణ్యతే.
నాదెండ్ల తిమ్మయామాత్యః కళత్రేనూతవాక్ సుతౌ
తత్పుత్రావస్పయామాత్యగో పయామాత్య శేఖరౌ.

సర్గరా. జంభద్విట్కుంభి కుంభద్వయ సచివ శచీచారువత్సోజకుంభ
వ్యక్తవ్యాప్తాను లిప్తప్రసృయర మస్మణతోదకర్పూరపూరా
యత్కిర్తిః కార్తికేందుం పరిహసతినిజై శ్వర్య సంప్రీతధీమాన్
స్సోయంనాదెండ్ల యష్టప్రభుమణి రఖిలస్తుత్యకీర్తి ప్రతాపః.

సర్గరా. యద్ధాటీఘాటకోటీఖరఖురదళితత్తైతలోద్ధూతధూళీ
పాళీపాతాళకేళీ కృతధరణి తలేఖద్గయుగ్య స్సబాహుః
జిహ్వలాభీల భూభృద్భుజగపరివృథో లక్ష్మ్యతేసిద్ధ సంఘైః
సోయంనాదెండ్లయష్ట ప్రభురవని భరాధారబాహు ప్రతిష్ఠః.

అను. గోపోనాదెండ్లగోపశ్చతుల్య వితికధంబ్రువే
వీకసంతానవాన్పూర్వస్సప్తసంతానవాన్ పరః

నాథరా. ఏకేచాధ్యాపితాయే వితరణనిగ మా న్వేదితుంసింధుచంద్రా.
 స్తిత్యాజాడ్యంప్రపన్నాకతిచపశుదృషద్దారుజాత్యాతిమూఢాః
 ధత్తేచాధ్యాపయంతా వితరణనిగమాన్ గోపయార్యః కరేబ్ధిం
 కల్పద్రుంకామధేనుం హృదివదన దృశోశ్చంద్ర చింతామణీచ.

నాథరా. యదైవ్విరిక్షోణిపాల ప్రకరపురమహా చంద్రశాలాగృహంతః
 శ్రీఖండ స్తంభశుంభద్భుజ గపరి వృథాలీడ దేహార్కవాహః
 మూర్ఛన్తోహస్థలంతస్సలదిగతవిషావై నతీయేన. ...

నతిభాతినా దెండ్రగోపః.

శా. శ్రీకృష్ణక్షీతిపాలమాళినచివః శ్రీసాశ్వతిమ్మప్రభు
 ద్దామాతృ ప్రవరేఘరంధ రవరేశ్రీగోపమంత్రీశ్వరే.
 ప్రాదత్తాభిల కొండవీటినగరీ సామ్రాజ్యధారేయతాం.
 మత్తేభాశ్వపదాతిసైన్య కలితాంపల్యంకి కాంచామరీం'

వృత్తము. శ్రీకృష్ణరాయనరనాథశిరః ప్రధానః
 శ్రీసాశ్వతిమ్మనచివేశ్వరభాగినేయః.
 నాదెండ్రగోపనచివోనయతత్వవేదీ.
 శ్రీకొండవీటినగరైకధు రంధరోభూత్.

వృత్తము. రాఘవాయగణితేశకవర్షే ౧౪౪౨
 రాఘవాయరచితాలపూర్యాం
 వప్రగోపుర యుతైర్న వహర్తై.
 గ్గోపమంత్రీతిల కేనసపర్యా.

శా. శాకాబ్దేక్షీయుగా బ్దిచంద్రగణితేనంవత్సరేవిక్రమే.
 శ్రీకృష్ణక్షీతిపాలమాళినచివశ్రీ సాశ్వతిమ్మజయ.
 ప్రాకార్ధన్న వభిశ్చహేమకలశైరత్యున్నతింగోపురం.
 ప్రాకారోత్సవమంటపైరు పచితం శ్రీరామభద్రాయచ.

రామయోత్సవ విగ్రహాంశ్చకన కాంకల్పాంశ్చముక్తావళీ.
 ముఖ్యించాభరణౌఘ ముజ్వలతరంత్రీ కొండవీటిపురే.
 ద్వానప్తత్యథికాంసి యోగరచనాంనాదెండ్రగో పప్రభు.
 క్షీనాయకసాశ్వతిమ్మ విభవేపుణ్యాయ కృత్వాదిశత్.

వృత్తము. శ్రీయజ్ఞ వాటిపుర నాయక రాఘవాయ.

శ్రీకొండవీటిసకలైర్వసుమాలవీసాన్.

లెంబలైశ్రీమైందవోల్వను పాలెమాదీన్.

శ్రీసాశ్వతిమ్మవచసాధితగోపమంత్రీ.

శా. యావజ్జన్మ సుతాత్రియంబక సుతా శ్రీకృష్ణవేణీపయః.

పూరాస్తే పునతేభువంచవిపులాంశ్రీకొండవీటిపురీం.

యావత్కావ్యసుధాంబు రాశిలహరీహేలాంబిధతేకవి.

స్తావత్సాళు వతిమ్మకీర్తిల తికాపువ్యత్వజసంభువి.

అను. మహాపాధ్యాయ పంచాగ్ని దీక్షితోద్వానశాహకృత్.

లొల్లా లక్ష్మీధర్యో జ్వప్రాహౌతధర్మశాసనం॥ శ్రీశ్రీశ్రీ.

స్వస్తిశ్రీజయాభ్యుదయ శాలివాహనశవర్షంబులు ౧౮౮౨ అగు నేటి విక్రమనవత్యర
వైశాఖశుద్ధ ౧౫లు సోమగ్రహణపుణ్య కాలమందు కొండవీటి శ్రీయజ్ఞ వాటికా
రఘునాయకులకు శ్రీకృష్ణదేవమహారా యలసాంప్రజ్యధురంధరశ్రీమన్మహాప్రధాన
సాశ్వతిమ్మరు సయ్యంగారి మేనల్లుడైన కాళిక గోత్రఆపస్తంబ సూత్రయజు శాఖా
ధ్యయు లైన నాదెండ్లతిమ్మరాజుంగారి కుమారుడైన గోపరుసయ్యంగారు కవు
నికి శిఖరముకట్టించి శిఖరమంటప గోపురాలు సన్నపనులు చేయించి పైడికుండలు
యెత్తించి తిరిచుట్టు మాలెను ప్రాకారమున్ను కట్టించి వుత్సవ విగ్రహాల సమర్పించి
అంగరంగ వైభవాలకున్న అమృతపళ్లకున్న వుత్సవాలకున్న పూర్వానసాగి వచ్చే
లెంబలై గ్రామము సాగించిమైంద వోలిగ్రామము సమర్పించి కొండవీటిసీమలోను
సుంఖముసాగిన చోటనల్లాను మూలవీసాలు కొండవీడు ముందు వనంతే మురువులోను
ఆరువంట్యాలలోను.

తిరుమలపర్వతాలు మొదలైనవిచ్చి. ....

పుప్పు మామిడి కాయలు, వుసిరిగె కాయలు, వంకాయలు, ఇండుపుకాయలు, వి నేటినికి
గోనెవకటింటికి అరపయికం లెక్కను, పెనలు మినుములు సెనగలు వులవలు కందులు
గోధుమలు నువ్వులు ఆముదాలు కారామళ్లు అనుములుప్రత్తి చింతపండు కరక్కాయ
వుసిరికెపప్పు కందచామచిరుగడం వీనికిగోనె వకటికి పయికమున్ను, వుల్లి పసుపు గు
మెంతి జీలకర్ర ఆవాలు కొత్తగోనెల సలగఅల్లం నిమ్మపండ్లు పెంకాయలుగోనెవ

వస్తువునూ, బెల్లను దూది నెయ్యి అముదం సంగడి పప్పు శొంఠి ఇనుము వుక్కు-
 వులు వీనికిగోనెవకటింటికి దమ్మలు రెండున్నూ, మామిడి తాండ్రగోనెవకటింటికి దమ్మ-
 లు మూడు, పంచదార పోకలు నూలుతమలపాకులువీనికి గోనెవకటింటికి దమ్మలు
 నాలుగు, పిప్పలి మిరియాలు, గంధముక రాంబులు జాజికాయ జాజిపత్రి నీసము తగ-
 రము రాగి వీనికిగోనెవకటింటికిదమ్మలు ఆరు, కోకలమలగకు చవిలె గా మర్యాదను నేమం-
 డ్రచాత మూలవీసాలు యిప్పించి శ్రీమత్ మహాప్రధానసాకువతిమ్మరు సయ్యంగారికిన్ని
 వారిదేవులులత్తుమ్మ గారికిని పుణ్యముగాను నాదెండ్ల గోపరుసయ్యంగారు సమర్పించె.
 యీధర్తానకు వడ్డెరాజులు తెలుంగు రాజులు తప్పిరా గంగలోను గోహత్య చేసిన దో-
 షాన బోవువారు. తురక రాజులుతప్పిరాపందిని నిన్నదోషాన బోవువారు.

అను. ఎకైకభగి నీలోకేసర్వేషా మేవభూభుజాన్.

నబోజ్యాన కరగ్రాహ్య దేవదత్తావసుంధరా.

అను. “ దానపాలనయో ర్హ్యేదానాచ్చే) యోరుపాలనం ”

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

క. పదునాలుగు వందలనలు (౧౪౪౩)

బదిమూడవయేటనువృష శ వత్సరమునయం

దుడగిన ఫాల్గుణపౌర్ణిమ

విధువాసరమునఁ బ్రతిష్ఠ శ విధిసేయించెన్.

95

ఇట్లంతఁడొనరించిన ప్రతిష్ఠావిధానంబెల్లఁ దెల్లంబగునట్లు శాసనంబు

లిఖించెనెట్లనిన.

96

(శాసనశ్లోకములు.)

—ప్రేపుర వేదవార్ధిశశి భూగణ్యాగపార్ణదినే

బుజ్యే విధువాసరేశుభదినే శ్రీకొండః టీపురే

—ద్వాన్వయగోపమంత్రితలకా శ్రీసాశ్వతిమ్మప్రభో

—రఘునాయకస్యకృతవాన్ సమృక్పతిష్ఠాద్విధి||”

97

శ్లో॥ నుగ్రీవలక్షణవిభీషణజాంబవద్భిః

శత్రుఘ్నయుక్తభరతే చృహనూమతాచ

నీతాపతిం సపరివారకమంగదేచ

రామశ్చగోప సచివోకృతసుప్రతిష్ఠం॥

98

శ్లో॥ నీతారామననమాన్వితస్సభరతా శేషాహ్యయోధ్యాతతః

శత్రుఘ్నాధికలక్ష్మణావిజయతే శ్రీకొండపీటిపురే

సుగ్రీవోహనుమా౯ విభీషణయుత శ్రీజాంబవత్స్వంగదా

రామాసావరణంప్రతిష్ఠితమతా నాదెండ్లగోపప్రభో॥

99

క. పదునాలుగువందల ము 1437

ప్పదియేడవ యేడుమొదలు ౩ పదునన్నార్లె 1455

బదియైదువరకుఁగుండిన

సదయతఁబాలించెఁగోప ౩ సచివుండంతఁ.

100

అచ్చుత దేవరాయల కథ.

౩. అచ్చటికాధ్యుడై తనరె ౩ నాయితబాహుబలప్రసీపకుం

డచ్చుతపాదపంకజను ౩ తాధికుఁడుజ్వల శౌర్యశాలివి

ద్వచ్చయకీర్తినియుడుశ ౩ తస్కరభానురసుందరాంగుడౌ ।

నచ్చుతదేవరాయడు మహావిభవైత్కరదేవరాయుడై .

101

వ. అతండు నిజప్రధానసత్తముండగు రామయ భాస్కరామాత్య గ్రామ

ణికిఁ గుండిన ప్రభుత్వ సామాజ్యంబు నొసంగుటయు నతండు కొండ

పీటికరుదెంచి సింహాసనాసీనుండై ధర్మమార్గంబునఁ బాలింపుచు. 102

మ. గిరిపై బడ్డయపూర్వనిర్మితముతా ౩ ఖల్లాలతాల్ మట్టిచే

గిరికిందఁబరభాగమందుననభం ౩ గీకారమత్యోన్నతం

బరిభూదారముఖాగ్రఖండనపటి ౩ ప్తాధ్యంబసాధ్యంబునౌ

వరసాలంబుసృజించెశాఖలునభో ౩ భాగంబుచుంబింపగఁ.

103

వ. తన్మధ్యంబునందు.

గోపినాథపురవర్ణన.

సీ. వివిధపాంచాలికా శ్రీ వృత హేమకలశభా

స్వద్ధన్యప్రాసాద శ్రీ సంచయంబు

అష్టదిగ్వాప్తశా శ్రీ ఖాంచితప్రసవఫ

లాభిశోభితవిట శ్రీ పాన్వితంబు

తతశతాంగకగతా శ్రీ గతరభససూర్ణ

రాజమార్గైకవి శ్రీ రాజితంబు

సతతస్వధర్మాను శ్రీ చారపారీణవ

ర్ణచతుష్టయాలయ శ్రీ ప్రాభవంబు

తే-గీ. నవరసగ్రహణచణభూనాధదత్త

మత్తశౌండగండ్రసమ్రా శ్రీ న్మదసుగంధ

రంగదసమవిద్యజ్ఞన శ్రీ ప్రాంగణంబుఁ

గోపినాథపురంబున శ్రీ ద్లోచరంబు.

105

వ. ఇట్లు పురంబుసృజించి తన్మధ్యంబునందు.

గోపినాథస్వామి ఆలయవర్ణన.

106

సీ. బహుచిత్రపుత్రికా శ్రీ ప్రకరశోభితములై

కుధరాళిక్రియనొప్పు శ్రీ గోపురములు

శతపత్రకమువాది శ్రీ లతలుదీర్చినతాల

కుదురుమించినమహా శ్రీ కుడ్యములును

సారంగశార్దూల శ్రీ శరభాదివన్యమృ

గములచిత్రించిన శ్రీ కంబములును

అష్టకోణాంచితం శ్రీ బై నభోకర్ష వి

లాసమొప్పుమహోప శ్రీ లద్వజంబు

— గీ. పసిడిమయముతాకలశముల్ శ్రీ పచ్చతోర

ణములుపలువిధములవాహ శ్రీ నవజములు

జయవిజయలూళువారుల శ శాస్త్రవిధము

లమరని ర్తించెగోపినా శ ధాలయంబు.

107

వ. తదీయద్వారశాఖయం దివ్విధంబున శాసనంబు లిఖించె.

108

“నీ. ని ర్తించెనేమంత్రి • నిరుపమప్రాకార

నవకంబుగాగోపి • నాధపురము

గెలిచినాడేమంత్రి • లలితవిక్రమమునఁ

బ్రబలుడైయవనుల • బలమునెల్ల

నిలిపినాడేమంత్రి • నియతవై భవమునఁ

గోపికావల్లభుఁ • గూర్తివెలయ

పాలించెనేమంత్రి • ప్రకటధర్మభ్యాతి

మహిమమీఱగనాంధ్ర • మండలంబు

తే-గీ. సతఁడుభూపాలమంత్రీంద్ర • సతతవిసుత

ధీవిశారదుడచ్చుత • దేవరాయ

మాన్యహితవర్తనుడుశౌర్య • మహితయశుఁడు

భానుతేజుండురామరా • భాస్కరుండు.”

109

తే-గీ. గోపినాథుఁబ్రతిష్ఠింపఁ శ గోరైమిగిలి

శుభకరముహూర్తమొక్కటిఁ శ జూచివేద

మార్గమునగోపినాథునా శ మందిరమున

నిలిపెనాతండుబుధులుగ శ నింపుచుండ.

110

వ. మఱియు వెన్నముద్దకృష్ణస్వామియు, మూలస్థానీశ్వరుండును, అంగధి
వీరభద్రుండునునగు దేవతలంబ్రతిష్ఠించి పాలింపుచుండెనంతఁ దనరా
జ్యంబునంగల డెబ్బదిద్దరుపాలెగాండ్రు కుటిలప్రవర్తకులును, దుష్టరక్ష
కులును, శిష్టప్రతిపక్షకులును, కుమతులును, పరదారాపరద్రవ్యవంచ
కులును నైపలుతెఱంగులఁ బ్రభుధిక్కారంబుసేయుచుఁ బ్రజలఁబహువి
ధంబులఁ బ్రలాపింపసేయుచుండ నది యవార్యంబై దేశక్షోభంబెక్కు
వయియుండె నదివీక్షించి భాస్కరామాత్యుండు వారల వారింపు
నుపాయంబరసి యతిరహస్యంబుగా గోపినాథుమందిరంబున దక్షిణ
ద్వారంబుఁమోల దర్శనాగత మార్గంబునందు.

111

క. కట్టించెఁబెక్కుకత్తుల

బెట్టెదపుంగలుజులధిక శ భీతమగుచుపల్

మట్టులనిమ్మతరంబుగ

శ్లాఘితమయిననూతిఁ శ గపటపుఁబనులన్.

112

పాలెగాండ్రను చీకటి కోనేటఁ ద్రోయుట.

వ. అంత నొక్కముహూర్తంబున నద్దేవునకు బ్రహ్మాత్సవంబొనర్చు
ప్రయత్నంబులొనరించి తదుత్సవంబునకుఁ దద్దెట్టపు పాలెగాండ్రాది
గాగలుగు సర్వతాకికులను రావింపనియమించి యెల్లరు దేవునిదర్శిం
చినపిమ్మట పాలెగాండ్ర పరస్పరంబుగా లోపటికి దర్శనార్థము రమ్మని
శెలవిచ్చి వారొకరొకరు దర్శనంబొనరించి తిరిగి దక్షిణద్వారంబునం
జనబోవుతఱి కృతప్రయత్నంజ్ఞై కొందఱిని కపటులని యొచించి.113

ఆ-గీ. ఒకరినొకరుగాన శ కుండంగఁగపటపుఁ

జై వులొప్పబావి శ సరసకరుగ

జేసియొకరినొకరి శ నీసునబడద్రోయ

నానతీయనట్లొ శ నర్చుటయును.

114

వ. ఇట్లు మోసంబున నరువదెనంబండ్రు పాలెగాండ్రు హతంబగుటయు
నీచందంబు తక్కటి నలువురుందెలసి యాద్వారంబునరాక మరలి
వేరొండుమార్గంబున తప్పించుకొనివచ్చి మనవారిందఱుజావ నిచట
మనముండిన బలాత్కారంబునం జంపుదురని భీతిల్లి భూషలాయనం
బై రంత.

115

శ. కుటిలగతుల్ దొలంగె దొరకోలులగర్వమడంగె నెచ్చటం
బటుకమలా ప్తిపొంగెద్విజ శ పాలినిజేచ్చవిధిన్ మెలంగె సం
కటగమనంబుద్రుంగెబొస శ గన్సుమనోవ్రజముల్ వెలింగె దు
రటమగుదోషమార్ప నధికారమునొందిన భాస్కరాఖ్యుచేన్.116

వె. పాలెగాండ్రఁదునిమి శ ప్రజలనుకాపాడె

యననముఖ్యురిపుల శ నడచిసౌఖ్య

కావి నొందజేసె శ సదయుడౌపతిప్రజ

కష్టమరసియెట్లు శ కావకుండు?

117

వ. ఇట్లదికసుఖంబుఁ దనరునట్లు పాలింపుచుండునమయంబున.

118

తే-గీ. తనకుసోదరియునుఘన శ ధర్మకర్త్రీ
నాబరగుచిన్నమాంబవి శ న్నాణమెసగ
ధర్మములొనర్పుచునునిజ శ ధనవిశేష
మునశివార్పణగాజేసెఁ శ బుడమినిట్లు.

119

సీ. క ట్టెఁగొండకుమూఁడు శ గడియలదూరాన
యమపార్శ్వముననగ్రహార మొకటి
రానుచంద్రపురినా శ నామధేయంబిడి
యటవిప్రకులసమూ శ హములనిల్చి
పురమధ్యమునలింగ శ మూర్తిబ్రతిష్ఠించి
పరమేశ్వరాఖ్యతఁ శ బ్రబలపఱచి
హరునకుసాతులూ శ రగ్రహారమునిత్య
కృత్యోత్సవాదుల శ కిడివిశేష

తే-గీ. జలసమృద్ధిగనారామ శ చంద్రపురికి
బహుసమీపముగాయామ్య శ పార్శ్వమందు
గోపినాథజలధినాగఁ శ గొమరుమిగులు
దివ్యసరసీలలామప్ర శ తిష్ఠజేసె.

120

వ. ఇట్లదిక ధర్మకార్యంబుల రాభ్యంబు చల్లన నుల్లసిల్ల భాస్కరుండు
పాలింపుచుండనట నచ్చుత దేవరాయుండు.

121

తే-గీ. విజయనగరమ్మునందుండి శ విభవమెసగఁ
గుండినప్రభుత్వమునుగను శ గొనుచుననఘు
డగుచుపదునాల్గునూర్లేబ శ దారుమొదలు 1456

కొనియరువదిమూడువరకు శ మనివెఁబుడమి. 1463

122

వ. అంత పదునాలుగువందల యరువదినాల్గవ శకవర్షంబున.

123

సదాశివ దేవరాయల కథ.

ఉ. శ్రీనలినాథుపాదసరశ సీరుహసేవకుడ౯ గృపాలస
స్తానసుడిందువంశుఁడు సదాశివదేవమహీవిభుండువి

ద్యానగరంబునందుఁ బ్రభునైభువినేలుచుఁ గొండవీటి సం

స్థానముఁబ్రోవగఁబనిపె న సత్వవిశాలుని ధర్మశీలునిఁ.

124

సీ. శ్రీమహారాజమ న హామండలేశ్వర, వీరప్రతాపాది న బిరుదువాని
ఆత్రీయగోత్రప న విత్తునిశమదమ, శాంతిక్షమాదిక న సరసగుణుని
వినయసంపన్నుఁగం న దనప్రొల్లిశ్రీరామ, రాజప్రాత్రునిసుధీరత్నవిభుని
మూర్తిరాట్మానునిఁ న గీర్తివిస్తారుని, నవనప్రొన్తేషణానందవశుని
తే-గీ. ధీరువిరలయ్య న దేవమహారాయు

ననుపఁగొండివీటి న కరుగుదేరి

రత్నపీఠిఁగొల్పు న రంజల్లికుండిన

విషయమేలుచుండె న విశ్రుతముగ.

125

వ. అట్టియెడనతం డధికద్రవ్యంబు భగవ దర్పణంబు నేయందలంచె. 126

తే-గీ. కొండవీటిని వెలుగొందుఁ న కొండపల్లి

చెరువుపరభాగమునఁగొండ న శింగరయ్య

యనగఁదగుశ్రీహరికి దేవతాలయంబు

ఘనతరోపలఘటితమై న తనరగట్టి.

127

చ. అరసిశుభస్కరంబుగళ న కాబ్దములందె మహామహీద్రసా

గరనలినారిసంఖ్య (1473) పరగంగవిరోధి కృతాబ్దమందునం

జరుగుచతుర్థమాసమున న సంగతమైతగు కృష్ణపక్షమం

దరిదిగద్వాదశిఁహరి సరమర్పణజేసెను భక్తియుక్తుడె.

128

అంత నిమ్మహీకాంతుండు ప్రభుత్వంబుమాని చనుటయు ననంతరంబ

సదాశివ దేవరాయలపనుపున శ్రీ మన్మహా మండలేశ్వరాది బిరు

దాంకితుండును, ఆపస్తంబసూత్రుండును ఆత్రేయసగోత్ర పవిత్రుండు

ను, యజుశ్శాభాధ్యయనుండు. కాశీసేతుమధ్యస్థల ప్రశస్తకీర్తి విస్త

రుండునునగు శ్రీమద్రాజాధిరాజ పెదకొండ రాజదేవ మహారాయల

ప్రాత్రుండును వేంకటేశ్వర ధరారమణుని పుత్రుండునునగుశ్రీకుమా

రకొండ రాజయ్య దేవమహారాయలు కొండవీటికరు దెంచిరత్న

హాసనాసీనుండై పాలింపుచు.

129

సీ. శ్రీహరినాభిరా ॥ జీవసూతికులాబ్ధి
 శుభ్రాంశుడుర్వరో ॥ త్సుకకరుండు
 దానకర్ణుండువి ॥ ద్యావిశేషుఁడుఁగోటి
 భాస్కరసంకాశ ॥ భాసురుండు
 ఘనుఁడురాయనిభాస్కరనియన్నమయగారి
 పాత్రుండురామయ ॥ భాస్కరాఖ్య
 పుత్రుండు మానిత ॥ పాత్రుండుఁగొండప్ప
 నామధేయుండువి ॥ నయగుణుండు

తే-గీ. అనగఁదగునమాత్యునకుమో ॥ త్కార్థమతడు
 పెక్కుబహుమతులనిడిబల్ ॥ ప్రేమమీఱఁ
 బూజలొనరించి సత్కార ॥ ముగనొసంగె
 శాశ్వతంబుగనిట్లని ॥ శాసనంబు.

130

శాసనము.

స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబులు 1483 పదునాలుగు వందల యైన
 బదిమూడవదగు నేటి దుర్బతినామసంవత్సరమాఖశు 15 పౌర్ణమిస్థిరవాసరముననిచ్చి
 నధర్మశాసనమేమనగా: --

శ్రీమన్మహామండలేశ్వర రామరాజతిరుమల రాజయ్యదేవమహారాయలుంగారు మానాయ
 కరానకు నివ్వనపధరించివిన్నకొండసీమలో నిదివరకు జరుగుచుండే స్థలకరీణీకములు
 యేకసంప్రతి పూర్వముసాగివచ్చే యేకభాగగ్రామములు అగ్రహారములు వృత్తిక్షేత్ర
 ములు. అమరపుంజనిక సంజాతగుర్తులు గ్రామాలున్నా గలిగిన తెలుపాటిసీరుపాటి
 తోటలు సహితము సర్వమాన్యపుకమతాలు మొదలుగాను మీకుసాగివచ్చే వర్తన
 బోపార్జన స్వామ్యాలున్నా తిరుమలరాజయ్యగారు పూర్వమునడిపించిన మర్యాదను
 మేమున్నా యీతదోతిధిగ్రహణ పుణ్యకాలమందు తుంగభద్రా తీరమున విరలేశ్వర
 సన్నిధిని వినుకొండలోను మేముప్రతిష్ఠచేసిన రఘునాయకులకు ప్రతిగాను త్రివా
 చకముగాను త్రికరణశుద్ధిగాను సహిరణ్యోదకదాన పూర్వకముగాను ధారపోసియి
 స్తిమి గనుక మీ రిణీకాలకు చెల్లివచ్చేగ్రామాలు కమతాలు అగ్రహారపు వృ
 త్తిక్షేత్రాలు వర్తన బోపార్జనలు మొదలె. నానావిధ స్వామ్యస్వతంత్ర
 తంత్రం పర్యంతరం ఆచంద్రార్కస్థాయిగాను సుఖానుఅను
 చేడి.

వ. ఇట్లు ధర్మంబులొనరింపుచు కుమారకొండరాజ యాభిధానుండు కొంత
కాలంబు పాలించెనంత నచట సదాశివదేవరాయ మహీపాలుండు
విద్యానగరమండధివసించి కొండవీటిరాజ్యంబు భృత్యులచే నేలించి
తద్రాజ్యంబుగొనుచుండి. 132

క. పదునాలుగువందలయరు 1464

వదినాల్గవశకముమొదలు శ వరకరుణనుతోం

బదవశకము వరకేలెను 1490

సదాశివుండిరువదేడు శ సంవత్సరముల్.

133

తే-గీ. అంతవిద్యానగరమున శ యందుసకల

ధీవిదుఁడురామరాజయ శ దేవరాయ

విభుఁడుపట్టాభిషిక్తుఁడై శ విపులరాజ్య

మేలుచుండెను ప్రజనెల్ల శ మేలునొంద.

134

. అనుచును నాశీరునకతి

వినయంబెనయగఁగ్రదిలోక శ విదుఁడుగువనజా

సనమానస తనయుండొగి

వినుపించెను కొండవీటి శ విభుచరితంబుల్.

135

. భవసరసీరుహాసనసు శ పర్వసమూహముఖప్రకర్షభ

ర్కవిరచితప్రశస్తమణి శ రాజవిరాజితభూనభోంతరే

ద్గవిమలపాదపీఠ విబు శ ధప్రకరప్రమదప్రదామనో

భవజనకాకృపాకలిత శ భాసురవీక్షణ భక్తరక్షణ.

136

మాలినీవృత్తము.

నసదృశశుభాంగా శ కమ్రవాచానుషంగా

నగరుడతురంగా శ గర్వితారాతిభంగా

పణుతవిపులభంగా శ భక్తచిత్తాబ్జభృంగా

ణివిజితపతంగా శ కీర్తనీయాంతరంగా.

137

ద్విప్యాసము.

౬.

క. సంగరవిజితాసుర,గుణ, సంగరసాభరణసుప్ర ౩ సంగరమేశా
సంగరబాంధవ,రిపుజన, సంగరకరభ క్తతరణ ౩ సంగరభరణా.

గద్య. ఇది శ్రీమజ్జగత్పాణ తనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితాసంకలితాపస్తం
బసూత్రకౌండిన్య సగోత్ర పవిత్ర వివిధ విద్వన్ముఖ సరోజాత
మిత్రమద్దుల పలివంశదీపక వేంకటప్పయా భిఖ్యతనూజా
తక సుకవి జనసేవక గురుబ్రహ్మసామకవి రచితం
బగు శ్రీ కొండవీటిచరిత్రమునందు

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకొండవీటిచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీమహిళామణిమానస

సీమారాజన్తరాళ ర సింధురభరహృ

త్కామితఫలదాశ్రుతగిరి

ధామాకోదండరామ ర తారకనామా.

క. అవధారుపంకజాసన

భవుచేనాదివిజలోక ర పతివినిదానన్

దవిలితదనంతరకథను

వివరింపుమటన్ననిట్లు ర వినుపించెనొగిన్.

2

తురకలు రామరాజును యుద్ధమున జంపుట.

తే.గీ. అంతనారామరాజదే ర వాగ్రగణ్య

డచటవిద్యానగరమేలు ర నట్టియెడల

పురసరోజభవాబ్ధి ర ములదనర్చు 1493

సంఖ్యదగుశాలివాహన ర శకమునందు.

3

పా. ధక్క దేశపుబాదుషాలుబలశుం ర డాలప్రభు ప్రాభవుల్

యొక్కాణింపగరానిసైనికులతో ర నుద్యత్ కరీందాళితో

జక్కాడందగునాయుధాళిగొనివాం ర ఛాస్పాత్తితో వచ్చిబల్

ముక్కోపంబునఁ దృంచిరాన్మపుని ర సంపూర్ణప్రతాపాధ్యులై.

4

తురుష్కులు దేశము స్వాధీనముచేసికొనుట.

ఋషిబలంబునంగెలుపు ర మీఠినతన్నప సంచయంబునన్

గోటివిభాకరోజ్యలుడు ర గుచ్చితవైరిజనాళిదుష్టహృ

త్పాటనశ స్తశస్త్రచయశ్ ధారుడుమల్కిభ రామశౌరిక
రాటకపీఠిఁగొల్వమరి శ రాజ్యముసేయఁగఁ గొండవీటికిన్.

5

చ. పనిచెస్వకీయపక్ష పరి శ పాలనశీలుఁబరాభిమానభం
జనుబహువిగ్రహోన్మధన శ చండసమర్థమహాభయంకరున్
జననుతుమృత్తుజాహ్వాయుని * శ సాంద్రబలుండనివార్యడాతడున్
బనివినితత్పురంబుఁబరి శ పాలనసేయగ బూనితద్దయున్.

6

సీ. దుర్గవర్గంబుల శ దొరలవిసర్జించి
స్వజనులఁబ్రభులుగా శ సంతరించి
హిందూమతక్రమ శ హీనంబుగావించి
నిజమతమార్గముల్ శ నిర్ణయించి
పరదేవతార్చనల్ శ భంగంబుసేయించి
యాలయంబులనెల్ల శ హతమొనర్చి
బహువిగ్రహంబుల శ భగ్నంబుగాఁజేసి
పలుమశీదులనెల్ల శ బ్రబలపఱచి

తే-గీ. గోపినాథపురముఁజేరి శ కొల్వడిరి
యాపురికి మృత్తుజానగ శ రనగఁదనదు
నామధేయంబునిడిక్రూర శ నామధేయు
డగుచురాజ్యంబుఁబాలించు శ నట్టియెడల.

7

తిరుమలదేవరాయడు తురుమ్మల గెలుచుట.

చ. హరికరుణాభిశోభితుడు శనత్రికులోద్భవుడున్ మహాబల
స్ఫురణుడుయాజుషాఖ్యుఁడన శ సూత్రుఁడునై తగునానుగొందిశీ
తిరుమలదేవరాయుఁడతి శ ధీరతసాగెను దక్షిణంబునన్
బరయవనోగ్రతామసవి శ భావసుడీతడనంగఁబొంగుచున్.

8

ఆ-వె. అతడుకృష్ణవేణి శ యామ్యదేశంబున
మెదలుతురకజనుల శ మెదిపిమెదిపి
తత్తదధిపరుధిర శ దాహంబుచేకొని
కొండవీటికిరిగి శ దండువిడిసి.

9

మ. రణరంగంబుననుగ్రశస్త్రవిశిఖ శ్ర వ్రాతాంతదందహ్యమా
 ననితాంతప్రతిపక్షకీటకవితా శ్ర నప్రాభవుండ్లై తురు
 మ్మనృపాలుండగుమృత్తుజాన్దునిమిదు శ్ర ర్గశేణికిన్ నాథుడై
 జనసౌఖ్యప్రదమార్గమొప్పగను రాశ్యంబెల్ల బాలింపుచున్. 10

క. తిరుమలరాయడువప్ర, స్ఫురితంబగుగోపినాథ శ్ర పురమునగంగా
 ధరరామేశ్వరుడనగను, హరునిప్రతిష్ఠించెబహుతశ్రరాలయవసతిన్. 11

తే-గీ. ఇతడుతొల్లింటిమార్గంబు శ్ర లెనగల్గబజల
 బాలనంబానరింపుచు శ్ర భవ్యుడనగ
 బరగిపదునాల్గుసూర్లతొం శ్ర బదికిబైన 1494
 నాలుగవవత్సరము మాత్ర శ్ర మేలెనంత. 12

శ్రీరంగరాయలకథ.

చ. ఇతనితనూభవుండుగిరి శ్ర జేశ్వరభక్తుడునత్యపాలనో
 న్నతుడుజగత్ప్రసిద్ధుడుది శ్ర నప్రభుతేజుడు రంగరాజభూ
 పతితనతండ్రిమారుగను శ్ర బార్ధివుడై హరిపీఠమెక్కియీ
 కుతలముఖోవనంపెవెలు శ్ర గోటికులోద్భవుడై నతిమృనన్. 13

సీ. అనిపిపూర్వంపువ శ్ర ర్తనలెల్లదనరం
 గబాలింపుచునుగడు శ్ర భక్తివెలయ
 జనకుడేర్పాటుజే శ్ర సినహరునకుభోగ
 వర్గముల్ జరిగెడు శ్ర వసతిగాగ
 తనప్రభుత్వావనీ శ్ర స్థలమునగృష్ట
 వేణీతీరమందువి శ్ర ఖ్యాతిమిగులు
 మోరుపూడియనజె శ్ర న్నారు.

నూరగ్రహారంబుధారాగ్రహి శ్ర తంబుగొగ
 తే-గీ. శరధిరత్ననిగమసోమ శ్ర సంఖ్యలందు 1494

వరలినట్టియాంగీరస శ్ర వత్సరమున
 దగినవై శాఖశుద్ధద్వా శ్ర దళినిబుణ్య
 సమయమందునమర్పించె శ్ర విమలమతిని. 14

సీ. పదునాల్గునూర్ల తొం శ బదితొమ్మిదవ 1499

దౌచుఁబరగిన యీశ్వర శ వత్సరమున

కా ర్తీకమాసనం శ కలితమాశుక్ల ప

క్షుమునఁజెన్నొందుద శ శమినిఁబుణ్య

కాలమందునఁబాద శ కర్త విరూపాక్షు

నకునుసదక్షిణో శ దకముగాగ

హరిహరాదులు సాక్షు శ లై చెలువైం

దంగగొలిజవ్రాలను పేరఁ శ గొమరుమీరు

తే-గీ. రంగరాజపురాగ్రహ శ రమునొసంగి

బహుళధర్మస్వరూపుడై శ ప్రమదమెసగ

నతడుకర్ణాటదేశమం శ దధివసించి

సకలరాజ్యంబుఁబాలించు శ సమయమందు.

15

చ. సకలముసమ్ముదంబుననె శ సంగెజనాళిస్వకీయధర్మమా

ర్గకలితమైజెలంగెపర శ రాజభయంబుదొలంగెసస్యముల్

ప్రకటఫలంబొసంగెఖల శ వార్తలడంగెనతుల్యవైదుషీ

ప్రకరమహీనసత్కరణ శ వైఖరిఁబొంగెసురక్షణంబునన్.

16

వ. ఇట్లంతఁడాఖండల తుండిడిండీర చండీశనుధా మండలకుండలీంద్ర శరసి

తసారసశారద నారదపారదసాంద్రకీర్తి విశారదుండై నిండుకొలుపున

సభామండల మండనపండిత ప్రకాండ పరివేష్టితుండై ధర్మమార్గాను

వర్తియగుచుం బాలింపు చుండెనిటఁకొండవీటి పురంబుననిజసామంత

ప్రభువగు వెలుగోటితిమ్మన 1495 మొదలు 1501 వరకు నేలుచుండె

నట్టియెడ.

17

రాయరావు కొండవీటి దేశముపై దండెత్తి వచ్చుట.

తే-గీ. హజరతిబ్రహ్మింపాదుమా శ యనునబాబు

కృష్ణవేణ్యుత్తరంబునఁ శ బృద్ధి నేలు

చుండిదక్షిణదిశ వైని శ దండువెడలఁ

గోర్కెమదిఁగల్గిమిక్కిలి శ క్రూరుడగుచు.

18

మ. తనభృత్యుండుమహాబలుండుశరవి శ ద్యాపారగుండఁ ఘనుం
డును నుద్యద్ధిషణాదివౌక సగురుం శ డుఖాయితీబ్రహ్మణం
డును నై పొల్పుగురాయరావునసమా శ నుకొండవీడ్డెల్వగాఁ
బనుపక రావును వేడ్కిమీఱ వెడలెక శ బాహుబలస్ఫూర్తిచేక. 19

సీ. పవమానవేగసం శ ప్రాప్తంబులై మింటఁ
బాతెడుపదివేల 10,000 శ వారువములు
తాకునకద్రవి శ తానముల్ పొడిసేయు
శతశంఖ్య 100 గల్గిన శ సమదకరులు
ఆయుధసాధన శ నలవడునేబది
వే 50,000 ల్బలయుతమగు శ కాల్బలమును
చెవికట్లుబిగియించి శ సిద్ధంబులై వెక్కు
లాగులఁదగుపిరం శ గీగములును

ఆ-వె. బాణపాణులై న శ భటులు వెక్కండ్రును
గలమహాబలంబు శ గైకొనియట
వెడలిరెంటమూట శ విశ్రమింపుచుఁగృష్ణ
దాటివచ్చితనదు శ ధాటిమిగుల.

20

క. వినకొండమాటమాత్రం
బున మొదలం గొనిబలంబు శ ముప్పిరికొనఁద
క్షణమున బెల్లముకొండను
బనివడి మర్దన మొనర్చి శ పడసెను దానిక.

21

క. నాగార్జున గిరిఘీంకృతి
తోఁగొనిమాచర్ల కేగి శ దొరలదురమునక
ద్యాగ మొనరించియచ్చటి
బాగగుదుర్గంబభీతి శ ఫణితికొనియెక.

22

క. విచ్చలవిడిబాహుబలం | బచ్చువడక నేలకోట శ యనుపురమందొక
గొచ్చెర్ల కోటలోఁదన | కచ్చీరులమర్చిబలని శ కాయముతోడక. 23
అద్దంకిజయమొంది శ యమ్మనవ్రోల్పొంది
కందుకూరినిజెంది శ కంభమంది

తంగెడహరియించి ర దరిశీసంపాదించి

కారెముపూడిని ర బేరుగాంచి

మాపాడుకాకర్ల ర దోపిడికై సాచ్చి

గురజాలసాదిలల ర గోలుపుచ్చి

కేతవరంబుని ర ర్భితిమెయినదల్చి

సకలరాజన్యప్ర ర చయముగెల్చి.

తే-గీ. బెట్టిదంబగుతనసత్తు ర వట్టెదెసల

నుట్టిపడవడి నడిదంబు ర బట్టియొరుల

గొట్టిభువినెల్లయీజగ ర జెట్టిచేతఁ

బట్టపడునంచు జనులాడఁ ర బట్టుపట్టి.

24

శా. శుండాలప్రతిమానభీకరరవ ర స్ఫూర్తి మహీమండలా

ఖండంబెల్లఁగలుగ్గసెనికకర ర గ్రస్తాయుధోగద్యుతుల్

చండార్కప్రభమింగధూళిపటలా ర చ్చాదాభ మొప్పంగదాఁ

దండె త్తైవడి కొండవీటిదెసకై ర దంభోళిమాత్రాసియై.

25

చ. ఇది వెలుగోటితిమ్మన శ్రుతేంద్రియశోధకమాటనాతడున్

ముదమునవాహినీనివహ ర ముగొనియుద్ధగ భీరవాక్యసం

పదమెయినేరినన్నెదిరి ర పాఱకఁదీరకఁ దక్కువారిలన్

పదుగురినూటివేపురిని ర బాపుదునొక్కడ నంచునిల్చినన్.

26

చ. అటుచేనురాయరావునుది ర శాష్టకవారణ కర్ణపాటనో

త్కటముగభేరిమోయలయ ర కాలునిప్రక్రియ రాద్రమూర్తియై

కటకముమీదఁదారసిల ర గన్గొనిభీతిలి తిమ్మనాఖ్యుడే

నెటులను తాళుకొందునిక ర నీతనిబారికి నేరిజేరుదున్.

27

కొండవీటి దుర్గమురాయరావు స్వాధీశంబగుట.

చ. అనిమదిశౌర్యమేదికల ర హంబానరింపగరాదుప్రాణముం

డినబలుసాకులందినెద ర లెమ్మెట్టులై నను సంధివేడుకొం

దనుకొనితెల్పురావునది ర యశావరహాల్ పదివేలనిత్తునం

చనియొకసంచినంపముద ర మందుచుఁజేకొనె దిమ్మనాఖ్యుడున్.

28

వ. ఇట్లు తిమ్మభూపాలుండు వరహాలసంచి నతి గోప్యంబునఁ బుచ్చుకొని
 రాయరావును దారసాహసంబునకుబ్బుచుఁ బదునేనునూర్ల రెండవ
 ౧౫౦౨ దగు విక్రమనామసంవత్సర వైశాఖశుద్ధ (౫) పంచమి దివ
 సంబున సమస్తబాక్సంబులాదిగలుగు దుర్గంబును దేశంబునెల్ల
 స్వాధీనంబొనర్చి తిరిగియుంజూడకఁ బలాయనంబై యతిరహస్యంబు
 గాఁ గోశంబుతేరిజూడ నందలి వరాలెల్ల నిత్యవైయుండుటయు
 నందులకాత్మనెంతయు వంతనొందుచు నిట్లెనఁబ్రాణంబుదక్కెనిదియే
 లక్షవరాలని తృప్తినొందుచుఁ జనియెనిటఁ గొండవీటిదుర్గంబెల్ల
 రాయరావుకలయం గనుగొనుచు నిట్లని తలంచుచుండె. 29

సీ. ఇదిక దావిజితమ ర హేంద్రకిరీటర
 త్నప్రభాపాళికి ర దాపురంబు
 ఇదిక దావిద్విష ర న్నదవిభేదనచండ
 కాండకాడంబుల ర కాపురంబు
 ఇదిక దాదుష్టరా ర ట్కృత్యసమ్రాణ
 స్ఫుటమంత్రయంత్రంపు ర భూపురంబు
 ఇదిక దాసజ్జనా ర హీనాదరణపీఠి
 కాపటుమందార ర గోపురంబు

తే-గీ. ఇదిక దాసస్యసంపత్న ర మృద్ధివృద్ధి
 ఫలితపరధారుణీస్థల ర భాగభోగ
 సతతసన్తానసంచార ర జనవితాన
 ప్రాపకంబగుకొండవీ ర టీపురంబు.

30

ఉ. ఇందరిఁగెల్చి దేశముల ర నిన్నిటిఁజూచితి నిట్టివై భవం
 బెందులగాననై తినిక ర నెట్టునుండునొ తిమ్మనాహ్వాయున్
 నిందులఁబంచినట్టిఘను ర డేలెడుదేశము దానిగెల్వకన్
 యుందునెమద్భుజాబలము ర హుమ్మనసాధ్యము గాకయుండునే. 31
 న. అనిమది నెంచియెంచితుద ర కంతటఁదృప్తినిఁ జెందియచ్చటన్
 ఘనతరసింహపీఠమునఁ గౌతుక మొందుచుఁ గొల్వదీరితా

ననుపమశీలనేలెబడు శ నైదుశతంబుల వైననాల్గుహా 1504

యనములదాకభూజనము శ హాయిగసంతస మొందుచుండగన్. 32

సీ. పుష్పభూజంబులు శ బుష్పించెఱుతువుల

ఫలవృక్షజాతంబు శ ఫలములిచ్చె

సస్యముల్బండ్లెను శ సువూర్ణవైఖరి

ధేనువుల్బితికెను శ దృప్తితీర

వర్షముల్కురిసెను శ వలసినయపుడెల్ల

జారచోరామల శ పేరుమాసె

గుర్ణయభీతులు శ తొలగెనుతమతమ

ధర్మముల్జనములు శ తప్పకుండె

తే-గీ. కలహమనుమాటలెచ్చటఁ శ గానరావు

భయమనెడుపల్కునెప్పుడుఁ శ బ్రజలువినరు

రాయరావేలు వేళను శ రాజ్యమందు

బ్రభువుగుణములురాజ్యంబ శ పలుకుఁగాదె. 33

వ. ఇట్లేలుచు 1505 వ శకవర్షంబునందు. 34

తిరిగిరాయరావు హైదరాబాదేగుట.

శా. ఆమీదఁదనచందముల్ పతికినా శ ద్యంతంబుఁ దెల్పంగనీ

భూమింబాలన సేయనొక్కరునిసం శ పూర్ణప్రతాపోన్నతున్ *

ప్రేమన్మిల్పినితాంతసంతసమెదన్ శ బెంపొండగోల్కొండకున్

సామంతుల్ వెనువెంటరాజనియెనా శ శావిశ్రమఖ్యాతుడై. 35

వ. ఇట్లుచని యాస్థానంబుజేరి యచటి మర్యాదలఁ బ్రభుదర్శనంబొనర్చి

వారిచేమన్ననలది తనవృత్తాంతంబు సాంతంబుగా దెలుపుటయు

నాతండును నత్యంతకుతూహలస్వాంతుడై రాయరావునకు బెక్కు

బహుమతులొసంగి సాదరంబునఁ గ్రుచ్చియెత్తి మనగెల్పిన దేశ

బెల్ల నేకఛత్రాధిపత్యంబుగా సమగ్రధర్మమార్గాను వర్తియగునట్లు

చట్టంబులం దిట్టపరుపుచునీవిందు లనయుండుమని రావును వేడుటయు

* రాయరావువలనఁ కొండపిటిలోనుంచబడిన ప్రభువు ౧౫౦౫ లి ౧౫౧ వరకేలెను.

నతడు తత్ప్రకారంబుగాచేసి గోలకొండపురంబునఁగలనిబంధనలెల్ల
నిచ్చటనూజరుగు చుండుటకును. కొండవీటిగోవినాథపురంబును
పూర్వమువలె మృత్తుజానగరని వాడుటకును, బారాముత్తస్థీల నేర్ప
రచి వారీపురంబున దినదినంబు కచెహరిసేయుచుండుటకును గొండ
వీటిప్రభువునకు హుకుములనిపి సకల రాజకీయవ్యవహారములందును
సర్కారుమృత్తుజానగరని బిరుదాంకంబు మొదలలిఖింపుచుండుటకు
నాజ్ఞయిడి వినుకొండ బెల్లముకొండ మాహియతుకూడ నిచ్చటను
జరుగునట్లుగా ను తరువుజేసి రాజ్యంబులు విభాగంబులజేసి పాలనం
బు సుకరంబై ప్రజలు సుఖావాప్తి నొందునట్లుగావించె నెట్లనిన. 36

పదునాల్గు సముతులక్రమము.

సీ. కొండవీటిసీమ శ మండుగ్రామంబులు

పదునాల్గుసముతులఁబంచెనిట్లు

పాలడుగునుప్రత్తి శ పాడునూతక్కియు

పొన్నూరుశ్రీకూచ శ పూడిసంత

రావూరుపులివర్రు శ రావిపూడియుమును

గోడుగుంటూరుచే శ బ్రోలుతాడి

కొండనాదెండ్లయు శ దండిమంగళగిరి

పురములు సముతులై శ పాలుపుమిగుల

తే-గీ. భాగములఁజేసితన్మఖ్య శ పట్టణముల

సముతుదారులునివసించి శ సంతతంబు

పాలనమొనర్చుచునుశిస్తు శ బంపుచుండ

హుకుములనుఁబంపెగోల్కొండ శ నుండియిటకు. 37

మఱియు నీ దేశంబు కర్ణాటక ప్రభుత్వంబుననుండు నెడలగొండవీ

టిజిల్లాకు హుజూర్ నాయకరంకోట ఖిల్లేదార్ మొదలగు బిరుదాంకి

తులై ప్రభుత్వంబు వడసిన కన్న మాణిక్యారావు వారికి సరిదేశముఖ

న్నెవారనియును, మానూరివారికి జమీందార్ మజందార్

—రనియును గితాబుల నొసంగి నాదెండ్ల సముతునఁగల పదు

నాల్గుగామములకు నలభోతువారనుకమ్మవారు చౌదర్లెపాలింప నియ
మించి తానొనరించిననిబంధనలెల్ల స్థిరంబులైయుండునట్లు శాసనం
బుల బ్రచురించియుండె నంత. 38

శా. అశాంత స్తవనీయపండితజనౌః ఘాస్థానభాస్వండు ది
గ్విశాంతప్రతిమానహీనవిలస శ ద్విఖ్యాత పూర్ణండు రా
జ్యశ్రీసంతతరక్షణోప మితభూ శ జాకాంతుడాయుఃప్రలం
బశ్రేష్ఠండునబాబుహజ్రతుమహ శ మ్తాద్ పాదుషాగారిలన్. 39

చ. అతులితమోదదాయకమ శ హావిభవ్రాన్నతుడౌచుదేశమున్
దతబలవాహినీనివహ శ దర్పమెలర్పడఁబ్రోచుబూన్కిఁబ్ర
స్తుతతపనీయవేశ్మమయ శ శోభితమైతగుగోలకొండను
న్నతమణిపీతమెక్కినుజ శ న స్తవనీయయశోప్రకాశుడై. 40

తే-గీ. కొండవీటిదేశమునేలు శ చుండుమన్నె
లిచటయేలికమాటిన శ యెత్తెఱింగి
తమరుస్వాతంత్రులగుటకు శ సమయమదియ
యనివసూల్ చేసి శిస్తుల శ నంపకున్నఁ
వీరిఁగూఱిచిపాదుషా శ గారురోసి. 41

ఆమీను ముల్కుకథ.

చ. పనిచె నమీను ముల్కునున శ బాబునునొక్కనిఁ గొండవీటిసీ
మనుగల దుర్త్తదాంధులగు శ మన్నెలగర్వమడంచి భూమి నె
మ్మనమునఁ బ్రోవగానతడు శ మంగళతూర్యములుల్లసిల్లగాఁ
బనివినెఁ గొండవీటికిరు శ పార్శ్వములన్ స్వజనుల్ మెలంగగన్. 42

క. పదివేల్పుయుములుభటులిరు
పదివేపురఁ గొనిపదేను శ వందలపదమూ 1513

టదగుఖరజ్యేష్ఠపుందూలి
తదియనుఁదాఁగొండవీటఁ శ దనరెనుప్రభువై. 43

క. మునురోమటి వేమన క
ట్టినదైతగు ముల్లగూరు శ ఢికోనఁజని నం

దనయేడున దానిని నా

శనమొనరించెను తెనుంగు శ జాడలుబోవన్.

44

చ. అటభుజశౌర్యసాధితజ శ యప్రమదాగ్రహణంబు వేళనా

బెటపెట లాజలుంబలెవి శ భీషణరోషకషాయితేక్షుడై

కటకములేలుమన్నెలను శ గర్వితులన్ నిజకార్తుకాగ్నులన్

బటుతరభాతివ్రేల్చెనన శ పాయసుఖావహ సూచకంబుగన్. 45

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తనయవక్ర విక్రమంబున సకలమన్నె భూపాలు
రవంచికప్పంబులం గొనుచు విజయంబుగైకొని పాలనంబు సేయుచు.

సీ. తనపేరునిల్వప శ తనమొండునిర్మించి

దానికమీనుబా శ దాయనంగ

నభిదానమొసగితా శ నాపురంబునురాజ

ధానిగాఁగావించి శ దానిచెంత

హతమైనముల్లగూ శ రగ్రహణంబును

యాబలూరనుగ్రామ శ మందుగల్పి

కొంచెపుఁ దప్పల శ కునుగొప్పశిక్షల

నిడుచుఁ బూర్వపువిధు శ తెల్లఁజెఱచి

ఆ-వె. యేలెఁగొండవీటి శ నెల్లసీమలమహా

బలుడనంగలోక శ ములబొగడ్త

వరలగఁబదియైదు శ వందలయిరువది 1520

వరకునిల్లెనిమిది శ వత్సరములు.

47

శిఖివసుఖానుడు ప్రభువై వచ్చుట.

క. అంతటగో ల్కొండసభా

భ్యంతరముననుండి యిచటి శ కరుదెంచెను సు

స్వాంతుడుశిఖివ సుఖానుడ

నంతవిభవమొసగనిచటి శ కధిపతియగుచున్.

48

చ. అతడరుదెంచి పీఠ్మిఁగొలు శ వైబలువై భవమొప్పఁబూర్వప
ద్ధతుల నమీనుబాదునము శ దంబుననిల్చితదీయయామ్యమం

దతులితమైనపట్టణము శ నాతనిపూర్వులపేరువెట్టి ది

వ్యతరముగఁ సృజించివిపు శ లాంకితమిచ్చెకుతుపేషపేటనాఁ. 49

క. కోటకు దక్షిణమునఁగడు

దీటుగఁగోల్కొండనేలు శ దిట్టనిపేరఁ

మేటిమహమ్మదు పాదుష

పేటనసృజియించి యేలఁ శ బెంపుతలిర్పఁ. 50

వ. తదనంతరంబునం గోల్కొండ రాజ్యసింహాసనాధ్యులగు నటఫర్

ఖానుడును అబ్దుల్లాహాసఁ తానిషాయును అలంగర్ పాదుషాయును

అనుప్రభుత్రయంబు పాలించిరాపాలకులకాలమున నిచటి కరుదెంచి

రాజ్యంబేలినయమిను లెవరనిన. 51

క. మొదలను ఫరాసుఖానను

సదయుండ రుదెంచియేలె శ సౌఖ్యంబొప్పఁ

బదునేనిరువది యొక్కటి 1521

మొదలిరువదిమూడువరకు శ మూడేండ్లంతఁ. 1523 52

క. అబుశిద్దీ బివులర్ సా

హిబనగనొకప్రభువువచ్చి శ యేలెనుకృపమీ

అబదేనునూర్ల యిరువది

కేబయినినాలుగవయేడుకీర్తి సెలంగఁ. 1524 53

తే-గీ. అంతనసరసుఖానుషా శ యరుగుదెంచి

రత్నసింహాసనస్థుడై శ రాజ్యమేలె

నిచటఁబదునేనువందల శ యిరువదైదు 1525

మొదలిరువదేడువరకును శ భూరికృపను. 1527 54

క. తదుపరియకలస్ ఖానుం

డదురితగుంటుపలిముత్త శ యయుఁబదునేని

ర్వదియెనిమిది మొదలుగ ము 1528

ప్పదిమూడువరకు నునిచటఁ శ బాలించిరోగిఁ. 1533 55

వ. అందు యకలసుఖానుండే పుటభేదనంబున 1534 వ. యేటన్వతఁ

గాలమీనుగా నుండి పురమునకు ను తరపార్శ్వంబునంగల నొకచిన్న
తిప్పవైని పూర్వంబున రెడ్డిభూపాలురు నిర్మించిన విఘ్నేశ్వరా
లయంబు పూజా విధానంబులు లేకుంటయు నందలి విగ్రహంబు
భిన్నంబుజేసి తదాలయంబునకు వలయంబుగా నొక్క పట్టణంబు
గట్టించి ' హళాక్షగణేశుపేట' యని నామంబిడి సకల వైభవంబున
బాలింపుచుండెనంత.

56

ఆ-వె. అటకుముక్తి ఖాను ర డధిపుడై జనులు మే

తొనటంచునన బడేనునూర్ల 1535

ముప్పదైదు మొదలు ర ముప్పదేడువరకు 1537

నేలెనేండ్లు మూడు ర హితసమృద్ధి.

57

క. జూపల్లి వంశపావను, డై పరగెడురంగరాయు ర నాత్మజడఖల

వ్యాపారజ్ఞుడునృపతుల, ప్రాపుననరుదేరెరంగ ర పతిరావిటకు. 58

మిరియాలచట్టుపైబురుజుగట్టుట.

వ. ఇట్లువిచ్చేసి కొండవీటి పురపీఠస్థండ్ల యేలుచుండి.

59

నీ. ఈపురంబునకునై ర ఋతిభాగమునంగల

విపులస్థలముగాంచి ర విమలభక్తి

కనకహర్షోన్నత ర ఘనతరప్రాకార

జాలభాసురదేవ ర తాలయంబు

నమరించి రంగనా ర యకులబ్రతిష్ఠించి

నాదెండ్రుతోవను ర బాదువడిన

జయవిజయులదెచ్చి ర శౌరిమోలనునిల్చి

యాలయానకువల ర యంబుగాగ

—గీ. నగరముసృజించి శ్రీరంగ ర నగరమ + నగ

నంకితమొసంగిహిందూమ ర తానుచార

ర్తనలనెల్లఁగాపాడి ర బ్రాహ్మణులకు

అదానంబులిడుచుండె ర నియతితోడ.

60

రంగపతిపేట యని మొదట పేరుపెట్టెను.

చ. అగమునఁ గోటకుశ్వసను శ నాశయమందునగమ్యవై ఖర్జి
దగుమిరియాలచట్టనును శ దగ్రశిలఁబురుజొండుఁగట్టిబల్
పగరవధింపగల్గినతు శ పాకిఫిరంగులునుందులాదిగా
మిగులబలంబునుండనియ శ మించెజనుల్ మిరియాలబుర్జనన్. 61

తే-గీ. అతఁడుసత్యవ్రతాచారు శ డగుచువేడ్క

బరగపదునేను నూర్లము శ ప్పదియెనిమిది 1538

మొదలుపదునేనునూర్లనల్ శ బదివరకును 1540

మూడువర్షముల్ పాలించె శ ముదముమీఱు. 62

వ. అంత గోలకొండ పురసింహాసనంబునకు నబాబుముబారత్ ఖానుండు
వచ్చి మేలుచు నీదేశంబునంగల సకల జమీందారులనుఁ బిలిపించి
కొండవీటి రాజ్యంబునకు సావరాలురుసుములు ముట్టుచుండు క్రమం
బునిర్ణయించె నంత ఆప్జాల్ నబాబు నిజామల్ ముల్కు బహదర్
గారి తరపుననఖుజ్జాబహదరుల్లా మొహతర్ ఖానుండును, బాలకృష్ణా
హ్వయప్రభుతులగువా రమీనులుగావచ్చి యీస్థలంబును శా ||శ||
1541 మొదలు 1671 వరకుఁ బాలించుటయును. 63

ఉ. అంతనితాంతబాహుబలు శ డంతవిహీనపరాక్రమాధ్యుడ
త్యంతమహోగ్రవిగ్రహదు శ రాగ్రహనిగ్రహవై రివారణా
శ్రాంతుడునాగఁ జెన్నలరు శ సాహెబుదాదనబాబుగారుదై
త్యాంతకు లీలగ్రాలదన శ రారెనుహైదరబాదనాధుడై. 64

వ. అట్టియెడ. 65

నాజరుజంగుకొండవీటిదేశము ప్రాన్సువారికిచ్చుట.

చ. సదయుడుఁదన్నప్రాత్తజుఁడు శ సాహెబునాజరుజంగుకొండవీ
డ్వదలెఫరాసువారికిన శ పారమర్తిబదియారునూర్ల డె
బ్బదిపయిరెంటవారచటఁ శ బాలనచేసిరి యంతనుండి సం
పదలొదవంగనై దిటికి శ వై నశరద్వయ(7) మొందుకాలమున్. 1672

వ. అంత నానాజరుజంగునకనుజుండు. 1679

కొండవీటిసీమ మరల తురమ్మలకువచ్చుట. ✓

భుజంగప్రయాతము.

నిజామల్లిగోల్కొండ ర నేతృత్వమొప్ప
అజేయుండనామించి ర యాసీమకంపె
ప్రజల్ జిల్లెదార్ నాగఁ ర బాలింపుచుండ
రజా లేరుఖానువి ర రాజత్ప్రధాను.

68

క. అంతటమనుషురుజంగున

నంతరమున శాంతయుతుడు ర యతుదావుత్ ఖా

సంతసమునవచ్చిరియ

త్యంతధృతి జిల్లెదారు ర నధికారమున.

69

వ. అంత.

70

చ. వరకరుణాంతరంగుడు ర వై భవసంగుడు భాసురాంగుడు

పరన్మపశ్యంగభంగుడున ర బాబుజనాలతుజంగుసంపదల్

వరలగగోలకొండపరి ర పాలనసేయుచుఁగొండవీటిభూ

భరభరణోన్నతి దనరఁ ర బంపెనవార్యపరాక్రమాధ్యుల

71

వ. వారెవరనిన.

72

శా. రాజానుగ్రహశోభితుండుఁబటుడై ర ర్యస్థైర్యగాంభీర్యుడౌ

రాజాబల్వతుయింద్రభేత్తునుఁద్రెదు ర ర్గప్రాజ్యసామ్రాజ్యఁగా

రాజత్తై న్దువతుల్లఖానునిసుధీ ర రగ్రామణిఁకొండవీ

టీజిల్లాకొకజిల్లెదారునిగధా ర టిఁబంపవారువడి.

73

వ. తదాజ్ఞానువర్తులై నిజకార్యనిర్వాహకత్వంబున నెగడుటయు ననంత

రంబున నీసీమయెల్ల ముశలాముష్టిఫీలుముగె బాదావారికి స్వాధీనం

బగుటయును.

74

ఆదొరల్పిస్తలాధిపతు ర లై తనరారినితాంతనిస్తులా

హ్లాదమెసంగఁబెల్లరికు ర లాభరణుండగురామయాహ్వయుం

డాదియమాత్యుడై యలర ర నచ్చటరాజ్యమునేలిరెంతయు

మోదమునఁబ్రజల్తగన ర ముజ్వలకీర్తినిగొంతకాలము.

75

క. అసదుల్లాఖానుండను

ముసలమనునబొబుయ్యావి శ భునివెన్నను సం

తసమొదవంగ నుగరుణా

రసుడగుతాతద్దిఖానుఁ శ బ్రభులైరంతఁ

76

తే-గీ. నరయశోవిహారుండుధీ శ వరసుదారు

డంత సెదువత్తుల్లఖాన్ శ హజరతతని

వెనుకనటఫరుజంగునీ శ విభునిపిదప

బహదరెఖలాసుఖానుడుఁ బ్రభువులైరి.

77

కొండవీటిసీమ కంపెనీవారికివచ్చుట.

శా. అంతఁబ ద్దజపుష్కరాద్రిశశినం శ ఖ్యోబొల్చువర్షంబునన్ 17

సంతోషంబునఁగొండవీటిధరణీ శ శత్ర్వంబునన్ వచ్చిరెం

తేంతేసత్వగుణప్రధానులగువా శ రీప్టిండియాకంపెనీ

కాంతుల్ ఘాణమహామహీశులులన శ త్కారుణ్యసింధుల్ బుధుల్

సీ. సకలకళావిశే శ మంబునభువనంబుసకలకళావిశే శ మంబుగాగ

విపులధర్మగుణాభి శ వృద్ధిచేలోకంబువిపులధర్మగుణాభి శ వృద్ధిగా

మదవారణాదికశ్రమహిమచేరాష్ట్రంబుమదవారణాదికశ్రమహిమగాగ

భూరివిభవపరి శ పూర్తిచేతజగంబుభూరివిభవపరి శ పూర్తిగాగ

తే-గీ. పేతుశీతవగాంతర శ క్షీతితలంబు

నెల్లనార్జించినైరులు శ ద్రెళ్లమించి

మేలొసగునిండియాగవ శ ర్కెంటనంగ

బిరుదులువహించిజనులఁబల్ శ బ్రేమఁగాంచి.

7

సీ. హిందూమహీజనుల్ శ హితమతివర్తంపసివిలురివిన్యమే శ జిస్త్రిటన

ద్రవిధంబులగుశాసనవిధానములొనర్చియేలురాజ్యంబుజి శల్లాలుజే

జిల్లాకలెక్టరు శ్చేమంబరయనుంచిరక్షశిక్షాధికా శ ర్లనుఘటించి

సకలమతాచార శ సంరక్షణవహించిపక్షపాతంబను శ పల్కుడంచి

తే బహుళరాజసభామఁట శ పములుగట్టి

కాసరములఁబున శ స్పృష్టిజేసి

అనుదనదములబధం శ బులుస్సజించి
మేలుచుండిరిశాశ్వత శ శ్రీలుదనర
నేలుతరమావిభుడువీరి శ నెల్లకడల,
ఫలశ్రుతి.

80

ఇదికొండవీటిచరితము, చదివెడువినువ్రాసునట్టి శ జనులకుఁగడుసం
పదలాయుర్వృద్ధియశో, విధితముశ్రీకొండవీటి శ విభుడిమతఁగృహ. 81
నుచునునాశీరునకతి, వినయంబెనయగఁదిలోక శ విదుఁడగువనజా
నమానసతనయుండొగి, వినుపించెను కొండవీటి శ విభుచరితంబు.

గ్రంథసంపూర్తిపద్యము.

నెనిమిదివందల యి (శాలివాహనశకం) 1822

రెండవవర్షమునఁబు శ రగుశార్వరినె

దవనెలకృష్ణపక్షపు

దియగురుదినమునఁ బూర్తి శ వెలసెహరికృప.

23

ముక్తపదగ్రస్తము.

పతపక్షోత్కరవార వారణశుభ శ ప్రారంభరంభావిభా
శ గోపీసుకుమారమార విలస శ తేత్యాదికృత్పాజ్ఞప్రా
తాభిప్సితదాన దానవముఖ శ గ్రావస్ఫురద్వజ్రవ
తప్రిప్రాంచితహారహారభరధ శ ర్కచ్చేదనప్రాభవా.

84

క్తహృత్కమలభృంగా, న క్తంచరమదవిభంగ శ నాళీకాఁగా
దాంతరంగా, సూక్తిమయానుప్రసంగ శ సుగుణోత్తుంగా.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము. మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

గ ద్య.

ఇది శ్రీమజ్జగత్ప్రాణతనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితా సంకలి తాప ...

బసూత్ర కాంక్షిన్య సగోత్ర పవిత్రవి విధ విద్వన్ముఖ

సరోజాతమిత్ర మద్దులపలివంశ దీపక వేంకట

ప్రయాభిఖ్యత నూజాతక సుకవి

జనసేవక గురు బ్రహ్మనా

మకవిరచితం బగు శ్రీ

కొండవీటి చరిత్రం

బునందుసర్వం

బును చతుర్థాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

త ప్పొ ప్పు ల ప ట్టి .

ప్రథమాశ్వాసము.

ఈ క్రింది పద్యము 4-వ పేజీలో 13-వ నెంబరునున్న పద్యమునకు బదులుగా వేయబడినది.

ఏ నేవిద్యయు నెఱుంగక, నా నేర్చుకొలంది వ్రాసి ♦ నాడను ప్రేమన్
దీనఁగలతప్పు లెల్లను, బూనిక్షమింపంగ నెల్ల ♦ బుధులను తింతున్. 13

సంఖ్య.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
	35	కాలయారీతి	కాలమిరీతి
	47	ఖ్యాతంబుయొప్పు	ఖ్యాతంబులై యొప్పు
	50	ఖర్చు	ఖర్చు
0	54	యాహ్వాదయుండు	యాహ్వాయుండు
5	79	నై ఋతితో ణేభా	నై ఋతితో ణేభా
6	84	మూర్తివయంబు	మూర్తితయంబు
6	98	నపర్వత	నప్పర్వత
	102	బెంపలరు	బెంపొదవు
	124	నకలాగమ	నకలాగమ
		దరమానళె	దరమాగళ
	171	ట్లు	వ. ఇటు

ద్వితీయాశ్వాసము.

64	చుటయనంత	చుటయనంత
రభమ త్రేభము	పావిత్రతిదళ	లక్షాత్రిద -
	అచ్చరలచ్చరుందవిలి	అచ్చరలచ్చరుందవిలి

సంఖ్య.

పద్యసంఖ్య.

తప్ప.

ఒప్పు.

190

జగదంబ

జగదంబ

19

ప్రభాధికు

ప్రభావాలు

తృతీయాశ్వాసము.

6

ననగద వెడు

గనగద గెడు

9

నిలయాదిప

నిలయాది

శాసనము 4 వ పక్షి నాటి

పాళి నాటి

57

నిగజ

మైయినిగ

నమంబు

నిటలుండై

చవనంబు

గళంబులు

నంబులు

తంఖంబులు

14

ననరంబులు

నయరదంబులు

22

సారధులు

నుమం

నుమంగంబు

వా

నియోగ

నియోగ

సంఖ్య

సంఖ్య

సంఖ్య

సంఖ్య